

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

1923

UTGIVEN

AV

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

IVAR SIMONSSON

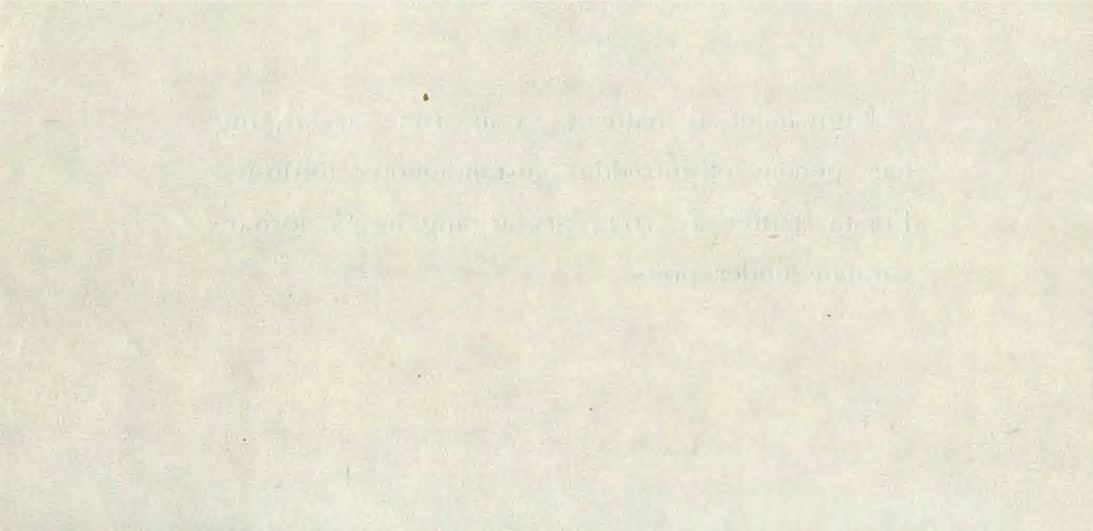
ÅRG. XXIV.

HÄFT. 3—4.

INNEHÅLL.

	Sid.
Amedée de Clausade. Ett kapitel i de fransk-svenska förbindel- sernas historia. Av NILS FORSSELL	147
Vasaättens härstamning från Kristiern från Öland och vasavap- nets uppkomst. Av CARL M. KJELLBERG (m. 2 ill.) . . .	167
Släkten Ekeblad till Stola. II. Av HELMER LAGERGREN . .	178
Gustaf Adolf Reuterholms dagbok från åren 1775—1776. Med- delad av ALMA FALK (m. 1 pl. och 1 porträtt i texten) . . .	183
Några för Anrep obekanta medlemmar i Finland av ätten von Philp. Av HEIKKI IMPIWAARA	234
Ätten Pantzerhjelm's härstamning. Av GUSTAF ELGENSTJERNA .	238
Recensioner	242
Smärre meddelanden	247
Personregister. Utarbetat av G. E.	257

Utgivandet av häfte 3—4 av 1923 års årgång
har genom oförutsedda omständigheter fördröjts.
Första häftet av 1924 års årgång ligger förnär-
varande under press.

Amédée de Clausade.

Ett kapitel i de fransk-svenska förbindelsernas historia under 1800-talet.

Av Nils Forssell.

Georges-Jacques-Amédée de Clausade hette en av de främlingar, som enligt vad *det tjugondeförsta Aftonbladet* den 14 juli 1842 meddelade sina läsare, åhörde föredrag och diskussioner på det Tredje skandinaviska naturforskarmötet, som då sammanträdde i Stockholm. Ingenting säges i den samtida pressen om att Clausade vid detta tillfälle skulle ha spelat någon särskilt framskjuten roll, ej heller synas de knapphändiga data, som i franska uppslagsböcker stå att inhämta om hans *curriculum vitæ*, lämna några uttömmande upplysningar om hans person.¹ Född år 1809 har han tydligen sysslat med mångahanda, studerat juridik i Toulouse och medicin i Montpellier och uppnått vissa resultat inom båda disciplinerna, eftersom han benämnes »docteur en médecine» och i augusti år 1838 offentliggjorde en *Essai sur la Médecine Légale considérée comme science*. Måhända har i denna rättsmedicinska studie Clausades kombinerade läkarvetenskapliga och juridiska intressen varit fruktbärande; den har emellertid icke varit tillgänglig vid avfattandet av denna uppsats, vilket däremot varit fallet med den avhandling, som han år 1843 publicerade om *Usages locaux ayant force de loi et topographie légale* (département du Tarn).²

¹ LAROUSSE, *Grand dictionnaire universel du 19:e siècle*. 4. *La grande encyclopédie*. 11. HOEFER, *Nouvelle biographie générale*. 10. På sistnämnda ställe citeras ett griftetal, som icke varit mig tillgängligt. *Discours prononcé sur la tombe de M. Amédée de Clausade par M. Rigal, Gaillac, 1847* in 8:o.

² Clausades verk bära titlarna: *Mes prisons, mémoires de Silvio Pellico, Première traduction, publiée en France*. Paris, Vimont, 1833. Imprimerie de V. Poussin et de Crapelet. — *Essai sur la Médecine Légale considérée com science*. Montpellier J. Martel aîné. 1838. — *Feuilles de voyage. Belgique, Hollande, ouest de l'Allemagne*. Paris. Prevost-Crocus et Delaunay. 1834. — *Usages locaux ayant force de loi et topographie légale (département du Tarn)*. Paris. Joubert, Librairie de la cour de cassation. 1843. — *Voyage à Stockholm*. Paris. V. de Perrodil. Libraire-éditeur 1845.

På grundval av en vidsträckt enquête har Clausade sökt fastställa rättssedvänjorna, d. v. s. de legala bruk, vilka äro obligatoriska, men dock ej av lagstiftningen reglerade, inom sin egen hemtrakt; det är ett franskt rättshistoriskt verk, som till sitt speciella vetenskapliga värde undandraget sig vårt bedömande, även om man vore frestad att tillerkänna det objektivitet och vederhäftighet. Av allmänt intresse är i varje fall Clausades principiella utgångspunkt: enhetlighet inom lagstiftningen är ett önskemål, ty enhetlighet i i rättigheter och skyldigheter är i själva verket revolutionens och kejsardömet's stora gåva till det franska folket. Frankrike är dock vidsträckt; dess natur och näringar skifta efter olika breddgrader; klimat, seder och behov är olika på skilda håll. Ständigt måste man därför överlämna något åt bruket att utforma inom de samhälleliga institutionerna. Men även om man *à tout prix* eftersträvar att överallt sammangjuta lagstiftningen till ett helt, utgör likväl förutsättningen härför att man grundligt känner rättssedvänjorna på olika orter, särskilt inom jordbruk och handel.² — Efter denna *plaidoyer* ilar så Clausade till sin uppgift: att inhösta allt, som inom hans forskningsområde kan finnas kvar av gammal hävd och sed. Modern uniformitetsiver trives i hans sinne tydligen ganska oförmedlat sida vid sida med städse vaket kuriositetsintresse och pietet för till synes föråldrade livsformer. — Clausade rönt emellertid framgång på sin juridiska bana. Till en början advokat vid domstolen i Toulouse uppnådde han ställningen som medlem och sekreterare i departementet Tarns representation (*conseil général*) och beklädde den i tre år intill sin ganska tidiga bortgång år 1847.

Den upptäckarhåg, som man med eller utan fog tror sig möta i Clausades rättshistoriska arbete, gjorde honom i varje fall till en mycket vittfarande turist, som ej blott ställde kosan till Belgien, Holland och västra Tyskland, utan även, såsom inledningsvis nämndes, frestade färden till vår höga nord; den bok, *Voyage à Stockholm*, vartill denna färd gav anledning, karakteriseras i en fransk biografi såsom vittnesbörd om »ett vidsträckt vetande», ja, det säges, att densamma lämnar »de värdefullaste uppgifter rörande Sveriges institutioner, seder och framstående personligheter».

Ett närmare studium av *Voyage à Stockholm* och av dess författares svenska förbindelser bekräftar dessa uppgifter. Clausade förtjänar tvivelsutan att alldeles särskilt ihågkommas, när historien

² *Usages locaux* etc. Préface VII. IX. Introduction XVIII.

om Sveriges och Frankrikes litterära förbindelser under 1800-talet någon gång kommer att avfattas. Såsom reseskildrare intager han för det första en plats för sig, visserligen utgående i sina iakttagelser från Lebas' och Daumonts' beskrivningar av land och folk, men självständig, pigg och vaken i sina annotationer, en journalist av rang. Liksom i en rad snabba kameraskott har han fångat det traditionsmättade svenska samhället ögonblicket innan folkskoleväsen och fattigvård, bankinrättningar och järnvägsanläggningar bröto väg för den moderna tiden. Men även i politiskt avseende saknar Clausade och hans bok långt ifrån intresse. För att belysa, hur därmed förhåller sig, böra emellertid några ord sägas om den miljö, i vilken han framträder.

Under Karl XIV Johans regering bestämdes Sveriges ställning inom fransk opinion väsentligen av debatten om hur den forna franska marskalkens debut och senare verksamhet såsom svensk regent skulle uppfattas. Naturligt nog kommer ödesåret 1813 att därvid stå i diskussionens förgrund. Den, såsom därvid framför allt sörjer för att intresset ej slappas, är Karl XIV Johan själv, som genom snart sagt otaliga intervjuer och promemorior bestormar den kyligt stämnda franska allmänheten med sina efter de politiska konjunkturerna och sina egna stämningar något skiftande apologier.² Efter 1844, då dynastien Bernadotte syntes ha vunnit hävd på Sveriges tron, blir läget ett annat. Oskar I:s »liberala era» begynner med demokratiska tendenser, som mer och mer hänvisa vårt land till »västmakternas», Frankrikes och Englands, gemenskap. Inom utrikespolitiken antager liberalismen karaktär av expansiv skandinavism: omkring den andliga enheten mellan Sverige, Norge och Danmark, som man — enligt Atterboms be-

¹ PHILIPPE LEBAS. *Suède et Norvège*. Paris 1838. — ALEXANDRE DAUMONT, *Voyage en Suède*. Paris 1834. I. II.

² Den ovannämnde Daumont erbjuder exempel på en dylik, i Karl Johans intresse skrivande fransk publicist. En notis må här inflickas. I *Voyage en Suède*, II, s. 338 förtäljer Daumont om en intervju, som han troligen år 1832 haft med Karl Johan och där denne på tal om det hot, för vilket Ryssland kunde utsätta Sverige från Åndsöarna, betonat dels att Ålands hav vore brett och sällan tillfruset — tillståndet år 1809 hade visserligen utgjort ett undantag härifrån — dels att man i Sverige alltid vore underrättad, när ryska truppkoncentrationer företoges på öarna, dels slutligen att Stockholm sedan två år tillbaka försetts med fortifikationer. Av Karl XIV Johans förhållande till fransk opinion har LÉONCE PINGAUD i sitt verk *Bernadotte, Napoléon et les Bourbons* (1797—1844), Paris 1901, givit en översikt s. 313—423, som innehåller rikhaltiga uppgifter, men synes mig kännetecknas av en nära nog nervös strävan att överallt spåra otillbörliga försök av Karl Johan att till sin fördel vilseleda fransk opinion. De källor, jag i det följande återoppar för att belysa Karl Johans publicistiska kampanj i sitt gamla hemland, äro anlitade i första hand; jag har för dem ej begagnat mig av Pingaud's förmedling. Denne omnämner ej alls Amédée de Clausade.

vingade ord — ville finna,» i dikt och forskning, i skaldskap och vetenskap, i konst och litteratur, i fornhävd och framtidshopp», sökte man skapa yttre politiska band i den ena eller andra formen. Från västmakternas sida strävade man emellertid att inordna denna nya intressegrupp inom den allmänna politiska uppställningen; man ville utbilda och bruka en skandinavisk gemenskap för att dymedelst i norr schacka Nikolaus I:s stormäktiga Ryssland. Särskilt den franska publicistiken kommer under 1850-talet att mer och mer genomträngas av en dylik tankegång; i rent av hotfulla vändningar hänvisar man den svenska nationen till dess påstådda, världshistoriska skandinavistiska uppgift.²

Mellan dessa två skeden i de fransk-svenska publicistiska förbindelserna, Karl XIV Johans och det skandinavistiska, utgör Clausades *Voyage à Stockholm* på ett intressant sätt en förmedlande länk. Han är å ena sidan den nämnde konungens troligen sista språkrör till dennes forna landsmän, å andra sidan är han, mig veterligen, den förste, som inför fransk opinion antyder den fruktbara möjligheten av en politisk sammanslutning mellan Sverige-Norge och Danmark såsom en motvikt mot den fruktade, despotiska ryska övermakten.

*

I det följande skall jag först något uppehålla mig vid Clausades uppgifter om sina samtal med Karl XIV Johan och dennes insats i Sveriges utveckling, därefter i samband med det Tredje skandinaviska naturforskarmötet söka att närmare belysa Clausades förhållande till skandinavismen samt slutligen anföra ett par exempel på den resejournalistik, som synes bära hans personliga prägel.

Clausades uppfattning av Karl XIV Johan och Sverige.

I det elfte kapitlet av *Voyage à Stockholm*, där Clausade skildrar sitt sammanträffande med den svenske konungen på sommaren 1842, berättar han, att denne till honom överlämnat böcker och kartor för att vinna en bättre inblick i våra förhållanden samt att Karl Johan under ej mindre än tio enskilda audienser ställt hela sin sakkännedom om Sverige till Clausades disposition. Denne

² Se härom: E. HILDEBRAND — C. HALLENDORFF, *Sveriges historia till våra dagar*. Del 12. Oskar I. 1844—1859. s. 73—115. Stockholm 1923, samt C. HALLENDORFF, *Oskar I, Napoleon och Nikolaus. Ur diplomaternas privata brev under Krimkriget*, s. 66 ff. och s. 99 ff. Stockholm 1918.

förklarar också öppet, att då han ej direkt åberopar någon annan källa, hans framställning av Sveriges författning, handel och arméväsen vilar på information från högsta ort; dessutom återupprepar Clausade så gott som efter diktamen Karl XIV Johans biografi i apologiens form. Ja, stundom kan hans beundran för den bernadotteska dynastiens grundläggare antaga rentav drastiska proportioner. Sedan han givit adoptivfadern, Karl XIII, det kuriöst klingande lovordet att ha varit »en fredlig furste, trots den del, som hans arméer togo i koalitionen stora krig», säges det (s. 116) om denne: »Om Adolf Fredrik hade varit en lika stor konung som vår Henrik IV, skulle man på honom (Karl XIII) kunnat tillämpa den åt Ludvig XIII ägnade inskriptionen: åt sonen till den störste av fäder, åt fadern till den störste av konungar.» Avsikten med denna tirad är tydligen icke att skämta med den gode svarvaren på tronen, utan att yttermera förhärlika Bernadotte.

En samtida fransk publicist av större mått än Clausade, som under 1830-talet mer än en gång gästade Stockholm, Xavier Marmier, har framhållit det motsägelsefulla i Karl XIV Johans förkunnelse: gamla republikanska idéer sällade sig hos denne till böjelser för självhärskardöme, han älskade icke adeln och omgav sig dock endast med adelsmän. Då Marmier år 1837 besökte konungen, behärskades denne emellertid av utpräglad antiliberala tendenser; han förklarade, att den religiösa fanatismen tillhörde visserligen numera det förflutna, men frihetsfanatismen ryckte i stället dem med sig, som gäve sig i dess våld. Härden för denna fanatism vore Frankrike; om detta rike framgångsrikt höjde revolutionens fana, skulle det ej förmå att hejda sina vapen. Men om Frankrike förbleve lugnt, skulle Europa aldrig mera störas av ororsrörelser.¹

Det är ett ganska typiskt konservativt betraktelsesätt från den Heliga alliansens skede; till grund för detsamma ligger en skarp kontrast mellan ordning och frihet, företrädna i två skilda läger av de under Rysslands ledning samlade monarkierna och Frankrike.²

¹ XAVIER MARMIER, *Passé et présent. Récits de voyages. III. La Suède sous Bernadotte* s. 34 ff. Paris 1886. Marmier berättar, att han strax antecknat sina intryck efter en två timmar räckande, pompös monolog av Karl XIV Johan. Marmier hade en ymnigt flödande penna, med sitt verksamhetsfält främst inom nordisk och särskilt isländsk litteratur.

² På ett klassiskt sätt har denna åskådning kommit till uttryck i general Leopold von Gerlachs brev till Otto von Bismarck år 1857, anförda i den senares memoarer (*Gedanken und Erinnerungen*. Bd. I. s. 178—217. Stuttgart und Berlin 1923). Gerlachs tes var (s. 193): »Mein politisches Princip ist und bleibt der Kampf gegen die Revolution.» Striden vore av evig och ideell art, mellan det gamla och nya Europa. Bismarcks replik löd, bland annat (s. 200): »Wie viele Existenzen giebt es noch in

För Karl Johan kunde emellertid denna motsats knappast vara av absolut och doktrinär art; ty hans konungadöme hade avsatt sig just av de stora omvälvningar, som inlett 1800-talet. »Legitimist» i ordets allra mest traditionsbundna mening kunde han därför rimligtvis ej vara. Frihetens princip måste finna en, låt vara tillbakaskjutnen, plats inom hans politiska system vid sidan av ordningens.

Inför Clausade har nu Karl Johan på ett intressant sätt be-lyst denna, om man så vill, republikanskt färgade sida av sin personliga position. Clausade berättar, att man på vissa håll i Sverige vore angelägen att i allo befästa den nya dynastien och att om möjligt bevisa, att dess ställning vore helt och hållet legitim. Man pekade då med förkärlek på historien om att Gustav IV Adolf ej vore Gustav III:s rätte son och fränkande fördenskull även prins Gustav varje befogat anspråk på den svenska tronen. Så menade man att man kunde vindicera en oinskränkt legalitet åt tronföljarvalet i Örebro år 1810.¹ Till Clausade hade emellertid Karl XIV Johan på tal härom förklarat (kap. XI): »Jag vill inte veta av denna legitimitet. Jag samtycker aldrig till att med sådant förtal smutsa den tron, till vilken jag kallats. Gustav är född i purpurn, han bör vara legitim son i Edra ögon.» Han tillade: »Jag har ingenting att göra med avsättningen av Gustav IV Adolfs familj; det är icke jag, som störtat den från tronen. Svenskarnas fria och enhälliga val, min fars adoption äro mina rättsgrunder; dem håller jag på; alla andra avvisar jag.» Det är, som man ser, ett principuttalande av ej ringa intresse; det förråder måhända även något av den försonliga anda gentemot Gustav IV Adolfs ätt, som sedermera tog sig uttryck i Oskar I:s politik i detta stycke.

Temat i Clausades skildring av 1842 års Sverige är bekant; det återfinnes i Karl XIV Johans flerfaldiga diktamina och pro-

der heutigen politischen Welt, die nicht in revolutionären Boden wurzeln? Nehmen Sie Spanien, Portugal, Brasilien, alle amerikanischen Republiken, Belgien, Holland, die Schweiz, Griechenland, Schweden, das heut noch mit Bewusstsein in der *glorious revolution* von 1688 fussende England; selbst für das Terrain, welches die heutigen deutschen Fürsten theils Kaiser und Reich theils ihren Mitständen, den Standesherrn, theils ihren eigenen Landständen abgewonnen haben, lässt sich kein vollständig legitimes Besitztitel nachweisen, und in unserm eignen staatlichen Leben können wir der Benutzung revolutionärer Unterlagen nicht entgehn.» Bismarcks realistiska anmärkning må i sin mån tjäna som kommentar till de i texten belysta motsatserna inom den svenske konungen Karl XIV Johans position.

¹ Clausade berättar (s. 327 ff) ett drag, som belyser dåtida svensk opinion i detta ämne. Strax före hans besök i Uppsala hade man därstädes (den 29 mars 1842) tagit kännedom om den gustavianska handskriftssamlingens innehåll; man hade därvid med nyfikenhet väntat att få bekräftelse på sina misstankar om Gustav IV Adolfs börd, men fann med besvikelse att man misräknat sig.

klamationer om sina mångahanda välgärningar mot det svenska folket, som först ryckts från avgrundens rand och sedan gjorts delaktigt i civilisation, välstånd och framåtskridande. Men motiveringen är ej av stereotyp art; den är genom självsyn sammanfogad på platsen.

Det gamla, svenska samhället skisseras i sin hårda intolerans mot judar, katoliker och sekterister, med de otaliga reglementeringar och skrankor, varmed statsmakten genomsyrat handel och vandel och med det hierarkiska formelväsen, som tagit sig ett löjeväckade uttryck inom de ymnigt förekommande »ordnar», där aldrig, vare sig de gälla välgörenhet eller Bellmans minne, kommandörs- och riddarvärdigheter saknas. Militären står högst på den sociala skalan; officersbanan leder säkrast till statens högsta äreposter. Clausade, advokaten från Louis Philippes land, gör en jämförelse: »Man förebrår Frankrike att utlämna allt åt ordets makt, upplysta svenskar klaga över att hos dem allt blir värjans arvedel». Det hela är en kanske i allmänhet träffande, men schablonmässigt utförd bild; man får i varje fall en föreställning om det forna dagars Sverige, som karakteriserats med livfullare färger av vår landsman Emil Key under erinran om »massan av våra smutsiga pappers tolv- och tjugufyra-skillingar, väntningarna på våra gästgivaregårdar, matsäckskantinerna, de långsamma ångbåtsfärderna — betraktade dock såsom under av snabbhet och komfort — våra tröga postkommunikationer, våra dåliga vägar och hela landsträckors liksom obebodda utseende.»

Man bör dröja något vid Clausades teckning av 1809 års statskick (s. 144), just emedan han antyder, att han hämtat materialet därtill ur Karl XIV Johans egen hand. Det betecknas visserligen såsom ett av de mest liberala i det dåtida Europa, men det säges, att de mest skilda ämnen däri sammanförts på det mest sällsamma sätt. Detta beror dock på läget vid författningens tillkomst; man diskuterar ej nymodigheter, när faran står för dörren och i dylika bråda tider bör man ej heller införa ändringar, vid vilka man redan är bunden. Man kunde emellertid om dessa grundlagar säga detsamma, som Solon yttrade om de bud, han givit atenarna: de voro ej de bästa möjliga, men de voro de bästa, som nationen kunde bära. 1809 års grundlag hade nu övergått till sed. Man kände den allmänt; juridiken hade tolkat det däri, som vore dunkelt; publicisterna hade klargjort dess fördelar och nackdelar, dess

² *Minnen av och om Emil Key utgivna och utfyllda av Ellen Key. II. s. 146. Stockholm 1916.*

svaghet och styrka. Den lag, man kände, vore ju tydligen att föredraga framför en, som kanske vore bättre, men som man ännu hade att lära känna. Clausade, som ibland antager moralistens attityd, tillfogar icke utan penderer: det är ej lagarna, som äro dåliga, utan människorna, som tillämpa dem.

Karl XIV Johan har nu enligt Clausades vittnesbörd, gjort sin personlighet gällande med den moderna tidens uppryckande makt inom det svenska samhället. Han har vänt sig mot tvånget inom näringarna; genom inrättandet av det Teknologiska institutet har en bräsch skjutits i skrånas slentrianmässiga metod att tillgodose yrkesskickligheten. Inom kommunikationsväsendet har han lyckligen genomfört kanalanläggningar, som omsider förena riket till ett helt. Därvid är det märkligt att se, hurusom Clausade troligtvis i enlighet med Karl Johans åsikt menat, att efter tillkomsten av vattenlederna allt vore väl beställt med samfärdseln i Sverige. Han uppställer nämligen (s. 339) frågan, huruvida de skandinaviska folken skulle ha något intresse av ännu snabbare kommunikationer, och svarar, att det vore »ett intresse, som ej finnes i ett land nästan utan handel; dess hav, sjöar, kanaler skulle erbjuda, vad det kunde behöva». Clausades ytliga bekanskap med svensk opinion satte honom sålunda ej i stånd att förutsäga den kraftiga utveckling, som järnvägsväsendet hos oss inom kort skulle komma att taga. — Framför allt betonar emellertid Clausade, såsom naturligt är, Karl Johans bemödanden att modernisera Sveriges försvaret, den omsorg, som kommit vårt befästningsväsen till godo, med Karlskrona, Vaxholm och Karlsborg såsom stödjepunkter, den iver, med vilken konungen sökt och delvis lyckats avskaffa det fördärvbringande ackordsystemet vid befordringar. Särskilt dröjer Clausade, läkaren, vid Karl Johans betydande insats inom arméns och flottans sanitetsväsen; garnisonssjukhusets imponerande byggnad i Stockholm liksom fältläkarinstitutionen framstå härvid såsom monument över hans fruktbärande initiativrikedom.¹

Över Karl XIV Johans utrikespolitiska system, förankrat i öster, bryter emellertid Clausade staven, låt vara i förtäckta ordalag. Därmed övergå vi till hans ställning till skandinavismens vid 1840-talets början framspirande tidsrörelse; det är då lämpligt att begynna med några ord om iscensättningen av det Tredje skandinaviska naturforskarmötet, vilket bildar utgångspunkten för Clausades svenska intressen och studier.

¹ s. 476 ff. har Clausade ägnat en utförlig och alltjämt läsvärd not åt den militära läkarvården i vårt land.

II. Clausade och skandinavismen.

År 1842 hade skandinavismens ideal ännu ej förtätats till programmet om ett svenskt-norskt-danskt vapenbrödraskap i striden för Ejderlinjen; man hade ännu på sin höjd hunnit så långt, att man på båda sidor om Sundet godtog satsen, att Nordens folk i forntiden känt sig såsom nära fränder och förstått varandras språk, och tankar. På sina håll ansåg man, att i det »associationens» tidevarv, som man menade vara för dörren i den allmänna fredens och samfärdselns tecken, svenskar, norrmän och danskar närmast skulle finna varandra i en inre samhörighet; det gällde i så fall, vilka former denna skulle antaga, kulturella eller politiska, och hur vidsträckt den skulle bli — om den gamla svenska odlingen i Finland skulle inbegripas därunder eller om rentav — såsom Peter Wieselgren profeterade i Skandinaviska sällskapet i Köpenhamn den 20 november 1847¹ — också ett enat Germanien skulle ingå i harmonien. Det demokratiska inslaget framträdde emellertid tidigt inom dessa unionstankar: de svenska frihetsvännerna eftersträvade i sin opposition mot Karl Johans åt Ryssland orienterade »allenastyrelse» anslutning till norsk politik; för de danska liberalerna hägrade Sveriges jämförelsevis fria författning som en motpol till den absolutistiska danska regimen. Så antog skandinavismen före år 1848, då linjerna omsider klarnade, något dimmiga konturer; desto mer irriterande måste då denna företeelse verka på en så misstänksam och om ledningen så svartsjuk monark som Karl XIV Johan. Denne ansåg ju, att det nordiska statssystemet definitivt utkristalliserats genom den svensk-norska unionen, varigenom det tryck avlägsnats, som Danmark västerifrån sedan århundraden utövat på vårt land; utrikespolitiska rubbningar kunde enligt Karl Johans mening endast äventyra hans egen dynastis bestånd och sätta den nyss befastade europeiska ordningen på spel. När skandinavistiska sympatier med politisk bismak i januari år 1837 yppades i en landsortidning sådan som »Lunds Veckoblad», föranledde detta under sådana förhållanden — och ej utan rysk inblandning — den 14 april en bekant cirkulärskrivelse till våra ministrar i utlandet, där »Kalmarunionens» tanke utdömdes såsom vådlig för allmänt lugn och frid. Fem år senare återupp-

¹ S. WIESELGREN, *Peter Wieselgren. En levnadsteckning*, s. 263 Stockholm 1900. Jfr. för övrigt J. Clausen: *Skandinavismen historisk fremstillet*. Köpenhamn 1900. Passim. Att märka är, att den s. k. studentskandinavismen ej nämnes av Clausade; 1842 var den ännu en mycket lokal företeelse.

repades denna åtgärd från den svenska regeringens sida — och då med anledning av en för övrigt ganska allmänt avfattad artikel, som den 25 maj var synlig i Aftonbladet och där det antydde, att en yttre sammanslutning även av de nordiska folken kunde krävas till värn av deras frihet.¹ Strax därefter sammanträdde i huvudstaden det Tredje skandinaviska naturforskarmötet, som bland andra bevisades av den franske advokaten och läkaren Clausade.

Redan år 1830 hade, berättas det, på ett naturforskarmöte i Tyskland förslag väckts om att ett dylikt borde föranstaltas på skandinavisk grund: gemensamt skulle Nordens folk bättre kunna understödja vetenskapliga företag; inom alla de skandinaviska länderna borde mer betydande verk kunna uppväcka intresse och diskussion och deras halt kontrolleras. Trots det utpräglat neutrala draget i detta program ansågs på vissa håll det första skandinaviska naturforskarmöte, som år 1839 avhölls i Göteborg, såsom en betänklig företeelse; en storman som Jöns Jakob Berzelius sökte motverka det och detta — kan man tillägga — måhända icke utan inverkan från högsta ort i Sverige.² År 1842 var Berzelius emellertid personligen närvarande och höll till och med ett högtidligt inledningsanförande om skandinavisk samverkan på vetenskapens fält. Följande dag, den 13 juli, kommenterade Aftonbladet talet med den försiktigt hållna anmärkningen, att »den icke mindre viktiga följden, de tre skandinaviska folkens ytterligare sammanknytande genom att på vetenskapens fält räcka hvarandra en hjälpsammare hand, än så ofta fordom skett på politikens, ligger i öppen dag, ehuru talaren naturligtvis ej deröfver yttrade sig.»

¹ H. Almqvist, *Karl XIV Johan och den begynnande skandinavismen. Historisk Tidskrift* 1914 s. 198 ff. Jämför även där citerade arbeten av A. THORSØE och B. THRIGE. De såsom förgrifliga ansedda orden i Aftonbladet ²⁵/s 1842, vilka ej i litteraturen upprepats, må här anföras. Efter att ha pekat på »Sveriges medelklass, dess jordägande odalmän» såsom en sista resurs inom riket och framhåvt att det av ett folk fordrades mer än ett slentrianmässigt vegeterande, nämligen en »tro på något annat och högre än detta blotta framlevande», yttrar Aftonbladet: »Det är egentligen denna utveckling av det positiva på Svensk odalmanngrund och med ett småningom närmande till en allmän Nordisk förening av flera fria folk, som vi anse utgöra uppgiften för den s. k. *framtiden*, liksom det blir dess enda möjliga stöd och villkoret för bestånd; ty Svenska folket vill varken Ryss- eller Preussificeras, vilka alternativ man nu synes, inom de olika fraktionerna inom kottet, vilja omfatta såsom en räddningsplanka». Med uttrycket »*framtiden*» förband sig som bekant bitanken på kronprins Oskar såsom morgondagens monark. Artikeln i fråga rubriceras »Om nödvändigheten att omfatta en sann tro, även i politiken» och är undertecknad med »H.» Den föranledde en tidningspolemik, på vilken jag ej har anledning att ingå.

² OL. IM. FÄHRÆUS, *Skildringar ur det offentliga lifvet*, s. 21—26. Stockholm 1880. Ett Andra skandinaviskt naturforskarmöte hölls år 1840 i Köpenhamn.

Några yttre politiska manifestationer föreföllo därunder naturligtvis ej, ty såsom en sådan kan näppeligen betecknas den tillfällighetsdikt, som lär ha utdelats på det sista av mötets samkväm och som Aftonbladet den 21 juli var i tillfälle att meddela. Däri hette det emellertid bland annat:

»Svensk, norsk och dansk vi kaldes, dog
De samme Aandens Gaver,
Den samme Aet, det samme Sprog
Gör os til *Skandinaver*;
Men fastere vort Broderbaand
Skal Videnskaben knytte,
Og Fredens Ro og Fredens Aand
Till fiernest Old beskytte.»

Ett och annat kan emellertid även här läsas mellan raderna: den intima, äldre gemenskapen, vetenskapens mission att ytterligare befrynda sinnena, uppgiften att tillsammans också *beskydda* freden i Norden äro lösensord, som kunna klinga oförargliga, men i vilka litet av varje torde kunna intolkas. Nu har ju även Clausade givit en teckning av det Tredje skandinaviska naturforskarmötets gång; den är dock närmast facklig och meddelar för övrigt en gemytlig bild av trevnad och feststämning utan biavsikter. Man vore måhända böjd att alldeles förtiga hans bok i förevarande samband, om ej tillfälligheten velat, att hans intresse för skandinavismens sak kraftigt understrukits och därmed anledning givits att närmare granska »Voyage à Stockholm» ur denna särskilda synpunkt.

I slutet av Clausades reseskildring återfinnes en rad biografiska notiser om olika deltagare i mötet, i de flesta fall ganska intresseväckande såsom personhistoriska bidrag. Där presenteras också friherre Jakob Vilhelm Sprengtporten, som säges överallt i Sverige åtnjuta stor popularitet; han talar lätt och rent franska språket, är världserfaren och har överhopat Clausade med så mycken välvilja, »att det att berömma honom vore kanske misstänkt i min mun». Sprengtporten är frikostig och älskvärd; hans fiender, ty han har såsom politiker dylika, förebrå honom, att han är en smula våghalsig (qu'il a l'esprit un peu aventureux). Clausade förnekar icke direkt att så kan vara fallet men tillägger några tröstande ord om att ett dylikt sinnelag brukar känneteckna män i opposition; då de sedan komma till makten, förändrar ansvaret dem till det bättre.

Sprengtportens bana är känd: född år 1794 hade han utbildats till officer, tillfälligtvis tjänstgjort i Ryssland som diplomat, under

en utrikes resa år 1821 i Paris insupit den liberale nationalekonomen Léon Say's doktriner, som synas ha gått honom i blodet.¹ Gift med konungagunstlingen Magnus Brahes syster blev han år 1830 överståthållare, en befattning, som han år 1838 förspillde genom sitt kanske alltför humana uppträdande mot huvudstadspöbeln. I början av 1840-talet tillhörde han ledningen av den liberala opposition, som traktade efter »allenastyrelsens» argaste; hans förhoppningar att med kronprins Oskars tronbestigning få bli delaktig i makten återspeglas måhända i Clausades anmärkning, att ansvaret plägar stadga även lättsinniga oppositionsmakare. Sprengtporten synes ha hyst den dåtida svenska liberalismens skandinavistiska sympatier; sålunda återfinnes bland hans litterära kvarlätenskap följande hyllningsvers vid Oskar I:s trontillträde:

»Hell dig, O! Konung, Skandiska Norden
Vördar Din krona på förfädrens sätt.
Vår har Du varit, Kung är du vorden
Mera ännu genom kärlekens rätt.

— — — — —
Aning om lycka, drömmar och ära
Vaknat på nytt uti Svenskarnes bröst;
Hvad Du oss lofvar, skall Du beskära.
Bjud! och vårt svar ljuda skall som en röst».²

Åtminstone Agardh synes ha trott,³ att Sprengtporten nu skulle bli den ledande mannen i en liberal reformministär; så blev dock ej fallet, men han blev nu åter överståthållare — till sin olycka, ty hans prestige gick åter förlorad, då han år 1848 skulle bemästra marsoroligheterna och i det hela misslyckades därmed. Han brukades nu i en diplomatisk mission till Köpenhamn för att förbereda de svensk-danska förhandlingar, som på sommaren vidtog i Malmö.

Vi skola ej följa Sprengtporten längre på hans alltmer undanskymda bana — han avled först år 1875⁴ — utan gå i stället att

¹ Sprengtportenska samlingen. R. A. Jacob Vilhelm Sprengtporten. Biografica. »Lefnadsteckning», avfattad av S. för Vetenskapsakademien. S. omnämner där, att han tillsammans med A. Agardh bevistat Says föreläsningar i Paris år 1821. Bland brev till S. återfinnes i nämnda samling slutet av en skrivelse från Agardh, tydligt härstammande från februari 1844 och riktat till en annan person än S. bland vilkens papper emellertid fragmentet hamnat. Däri talar A. bland annat om sitt sammanträffande med S. i Paris år 1821 på Says lärosal samt berättar, att de diskuterat de inhämtade lärdomarna, varvid S. försvarat, men A. bekämpat Says principer. En av den svenska liberalismens utländska källor är därmed antydd.

² Sprengtportenska samlingen. R. A. J. V. S. Politiska uppsatser, dikter m. m.

³ Det citerade brevfragmentet.

⁴ Se för övrigt H. WIESELGREN, *Ur vår samtid. Femtio porträtt med nekrologer*. s. 125 ff. Stockholm 1880.

uppmärksamma några brev från ingen annan än Clausade, vilka återfinnas bland den förres papper. Den 23 september 1843 skriver Clausade från Toulouse till Sprengtporten² och tillägnar honom bland annat sin bok om de lokala rättssedvänjorna i sin hemtrakt; ingen svensk skulle bättre kunna värdesätta Clausades arbete än just denne. Den 23 mars 1844 är Clausades andra brev dagtecknat; det innehåller ett djupt beklagande med anledning av Karl XIV Johans fränfalle. Denne hade med stor välvilja mottagit Clausade, vilken försäkrar, att han i allt, som kan vara förenligt med hans plikter som fransman, ställer sig till den bernadotteska dynastiens disposition. I dagens tidning har Clausade avfattat en artikel med anledning av det celebra dödsbudet. Han fortsätter:

»Je souhaite que tous les articles soient de votre goût. J'entends dire autour de moi et je lis dans les journaux les choses les plus étranges et les plus malveillantes; c'est incroyable l'ignorance, où nous sommes en France sur la Scandinavie et la haine que certaines gens (le parti aristocratique surtout) ont pour la famille de Bernadotte. Il faut faire tête à l'orage mais il y aurait folie à l'attaquer de front. Ce qu'il y a de bien important maintenant c'est qu'on ne pense pas que la Scandinavie est, ainsi que bien des gens le croient en France, un pays, où la barbarie et le despotisme regnent en maîtres et qui ne bouge pied ou bras qu'avec l'approbation de la Russie. J'ai taché de détromper de cette fausse idée et de faire un peu connaître la Scandinavie et l'importance politique de l'union de la Suède et de la Norvège; on verra plus tard si une autre union est utile et possible.»

Man avskyr alltså särskilt inom Frankrikes aristokratiska (legitimistiska) kretsar den bernadotteska dynastien; man anser Sverige som ett despotiskt styrt ryskt lydland rätt och slätt. Häremot har Clausade gjort gällande den storpolitiska vikten av den svensk-norska unionen och fattar i sikte dennas utvidgande, tydligen genom en förbindelse med Danmark. Clausade framträder sålunda medvetet som en bernadotternas vapendragare inom fransk publicistik; han fattar dock denna uppgift på ett alldeles särskilt sätt, nämligen i Jakob Vilhelm Sprengtportens »smak»: ett politiskt balanssystem i stor stil bör upprättas i Nordeuropa, tydligen i skandinavisk anda. Clausade uppmanar slutligen i detta ganska märkliga brev Sprengtporten att inför Oskar I, vars förtrogne tydligen denne förutsattes vara, framhäva, hur fullständigt okänt Sverige i verkligheten är i Frankrike; bedriver man icke sitt upplysningsarbete på franska, engelska, tyska eller italienska, betyder det intet

² Brev till J. V. S. R. A.

att man har underbara ting att meddela. »Je vous jure, que pour la Suède, nous en sommes toujours ici à Gustave III.»

Slutligen har Clausade med ett brev av den 11 juni 1845 tillsänt Sprengtporten sitt verk »Voyage à Stockholm», såsom ett »minne» och tillfogar så återigen de betecknande orden: »Je souhaite, monsieur, que les idées politiques que vous trouverez dans le livre soient toujours de votre goût.» Låt oss med anledning härav söka fastställa, i vad mån nämnda bok kan sägas befordra en opinionsbildning i den anda, som Clausades skrivelse till Sprengtporten den 23 mars 1844 angiver!

På den färd kanalvägen mellan Stockholm och Göteborg, som Clausade efter kongressen företog, beskådade han även det nyresta Karlsborg, beundrade dess vidsträckta och efter tidens mått stor-slagna anläggningar, förbundna med fastlandet allenast med ett trångt och slingrande näs. Han anställer därvid (s. 370) den sedvanliga reflexionen, att den, som vill fred, bör bereda sig för krig och tillägger: »Tvivelsutan blir folkets lycka och frihet den starkaste skölden mot jätten i grannskapet, om politikens skickelser tvungo det att försvara sig mot honom»; emellertid borde även Karlsborgs citadell verka avskräckande på den, som planlade ett angrepp. Därmed synes Clausade nästan ofrivilligt ha angivit sin väsentliga synpunkt på Sveriges utrikespolitik: faran från öster. Han delade ju denna åsikt med flera av skandinavismens målsmän; Lunds Veckoblad pekade redan i januari 1837 på den hotande skuggan av den ryska örnen såsom en maning till kraftsamling.

Med den ryska faran var frågan om Finlands öde nära förbunden: det är då påfallande, hurusom redan Clausade uppfattade den sistnämnda såsom problemet om 1812 års politik. Han konstaterar (s. 264 ff.), att Karl Johan aldrig velat erkänna, att han vid berörda tidpunkt, därest han företagit en framstöt mot Petersburg, under det Napoleon tågade mot Moskva, hade haft en enastående utsikt att återerövra Finland, så nödvändigt eller åtminstone nyttigt att besitta för försvaret av Stockholm. Napoleon hade ju låtit denna möjlighet framstå för den svenske kronprinsen. Häremot kunde man, menar Clausade, invända, att Sverige kan undvara Finland, men icke den »ointagliga» gräns i väster, som unionen med Norge förskaffat det. Emellertid skulle Napoleon nog ej ha lämnat Karl Johans tjänster obelönade. »Vem vet på vilken tron han kunde ha placerat honom, om han i sina stora planer hade sett sig föranlåten att under Danmarks spira förena det forna Kalmарkonungadömet.» En förening av Sverige, Norge

och Danmark eftersträvas i själva verket av några »vågsamma sinnen» (quelques esprits aventureux), — man erinrar sig, att aventureux» just är det uttryck, som Clausade brukar om Sprengtporten i de biografiska notiserna — men tanken ogillades av Karl Johan. Clausade förklarar försiktigt, att han ej vill uttala sig i denna stora fråga, men att han hoppas, att de monarkier av andra rangen (les royaumes secondaires), som finnas i Norden, skola kunna undandraga sig det mäktiga och beständiga inflytandet från den jätte, som befinner sig i deras närhet.

Man kan säga, att skandinavismens tanke, sedd mot bakgrunden av Rysslands övermakt, är ett, låt vara förstucket, politiskt ledmotiv i Clausades framställning, ty på dess sista sida (418) förklarar han — alldeles som i sin korrespondens med Sprengtporten — att de nordiska länderna borde bliva mer kända i Frankrike, tillfogande, att man därstädes ej bör förbise, att »Sverige och Danmark starkt böra inverka på det, som benämnes den europeiska jämvikten, d. v. s. omöjligheten av att en stat absorberas av en annan».

Som man ser, återfinnas antydningssvis i Clausades utrikespolitiska recept nästan alla ingredienserna till de publicistiska och diplomatiska anrättningar, som sedermera så ymnigt och så starkt kryddade serverats under skandinavismens festmåltider. Man får en försmak av vad som komma skulle tio år efteråt — »avslöjandena» om det förfelade i 1812 års politik, då så rika och ovanliga utrikespolitiska möjligheter skulle ha förstörts, men Clausades — och förmodligen också hans sagesmäns — synpunkter på den finländska frågan äro föga energiskt betonade; Stockholms försvar var en klen premiss till så vittgående restaurationsplaner, som här framskymta. Som ett svagt grepp måste det också betecknas, när »Kalmarunionen» får tjäna som ett slags mönster för skandinavistiska framtidsplaner, men — såsom *Emil Hildebrand* en gång sagt — den historiska kunskapen var nu ej denna rörelses starkaste sida. Så pass realistisk, att Sprengtporten et consortes kunde ha lärt ett och annat därav för framtiden, är däremot Clausades personliga grundåsikt i frågan: en motvikt borde skapas mot Ryssland, en ny bricka borde konstrueras i det stora maktpolitiska spelet. Det var ju också som en sådan bricka i Englands och Frankrikes händer, som Sverige fick göra tjänst år 1855, då novembertraktaten kom till stånd, detta förbund mellan de tre länderna, som påskyndade västmakternas fred med Ryssland, men grumlade Sveriges förhållande till denna stat.

Inledningsvis betonade jag, att Clausade personligen utgjorde en förmedlande länk mellan Karl Johan och den skandinavistiska rörelsens utländska propaganda; han verkade, märkligt nog, samtidigt i bådadernas intresse. Det bör i samband därmed påpekas, att i och med hans skrift ledningen av denna agitation begynner övergå från den officiella, i Paris av Gustaf Löwenhjelm representerade, ledningen till enskilda svenska krafter. Jakob Vilhelm Sprengtporten är, mig veterligen, den första i raden av hela den svärm av självgjorda »nationens män», officiösa, halvofficiösa eller helt privata, hederliga entusiaster eller charlataner, incognito verkande eller öppet skandalösa figurer, som efterhand träder i förbindelse med fransk och engelsk opinion för att befrämja Nordens stora sak. Den förnämste och bäste av dem är kanske O. P. Sturzen-Becker.¹ Måhända handlade därvid flertalet av de franska och engelska publicisterna som Clausade, när han efter sitt eget lands »smak» tillrättalade den storpolitiska mission, som hans utländska uppdragsgivare värdigades tilldela honom. Fasthållas bör under allt detta att konturerna till denna apparat för propagandan kunna spåras redan under Karl XIV Johans tid och i hans kabinett.

III. Clausade som turist.

För politiken får man ej glömma, att *Voyage à Stockholm* först och sist är en piggt och vaket skriven turistbok, en intresserad jämförelse mellan franskt och svenskt samhällsliv, som ofta glimrar av träffande ironi.² Konsthistoriska anmärkningar överflöda. Lustiga äro emellertid Clausades randanteckningar till något så påtagligt som den svenska matsedeln. Bekant är ju, att i inhemska memoarer och brev Karl Johans-tiden lyser med fet glans

¹ Se härom bland annat de ovan anförda arbetena av E. HILDEBRAND och C. HALLENDORFF samt O. SYLVAN, *Sturzen-Becker och skandinavismen. Studier tillägnade Karl Warburg på hans sextioårsdag av vänner och lärjungar*, s. 157 ff. Stockholm 1912.

² Framhåvas må, att Clausades resebeskrivning, som fortgår nästan dag för dag, omfattar en route genom Hamburg, Lybeck, Stockholm, Uppsala och sedan via Göta kanal till Göteborg samt slutligen bätledes till Köpenhamn. Överallt har han breda miljöbeskrivningar, för Stockholm svällande ut till en fängslande situationsbild. Dessutom berättas vidlyftigt och intressant om Sveriges politiska, ekonomiska, kommunala, kulturella och rättsliga institutioner, visserligen med bruk av handböcker, men likväl överallt under personliga annotationer och anmärkningar. Det är ett tvärsnitt genom den sista Karl Johans-tidens Sverige, verkställd av en ganska opartisk främling: man får även veta, vad svenskarna själva vid denna tidpunkt aktade meddela en utlänning om sitt land. Frapperande är därvid, hur litet Clausade har att förtälja om den partipolitiska ställningen.

såsom läckergommarnas guldålder, symboliserad av Askelöfs briljanta vinkällare och belamrad med dignande, aldrig slutande och länge kännbara måltider. Clausade, som naturligtvis var bjuden både här och var, skämtar nu obarmhärtigt (s. 102 ff.) med »les gourmets de Stockholm»: deras av dem själva högt uppskattade bourdeaux- madeira- och alicanteviner liksom portvinet äro som oftast fabricerade utan mycken konst i Lybeck; dessa surrogater tillfredsställa icke desto mindre dessa kännares föga fordrande tunga. Clausade förkunnar med anledning härav för sina landsmän, att eftersom den goda varan ändå till sist hembär seger, så öppnar sig här ett lockande fält för de franska exportörerna. Han förnekar (s. 384) — i förbigående sagt — att dryckenskapen skulle florerat i Sverige under förklaring att ju rikligare tillgången till alkohol är, desto mindre missbrukar man den! Den svenska matordningen finner han vara underbar. Man äter ofta och litet. Vid uppstigandet dricker man ur en dockservis mycket mjölk, hållt i några droppar kaffe, vartill man förtär litet smör på en bit bröd. Klockan 10 f. m. intager man ännu en smörgås, litet skinka och rökt eller saltad fisk jämte en sup brännvin. Klockan 2 e. m. vidtager middagen, som i varje äkta svenskt hem begynner med ett brännvinsbord, konstruerat för ändamålet i två avsatser, den nedre fylld med rökt skinka, medvurst och salt fisk och den övre upptagen av en flaska kornbrännvin med glas. Man aväter smörgåsbordet stående; sedan slår man sig ned till middagen, som plägar börja med stek. Sedan serveras soppa, som kan bestå av buljong med grönsaker, mjölksoppa, kokt på mjölk, öl och sirap (!), körsbärssoppa, varm och tillsatt med makaroner. Till maten bjudes på socker och potatis. Klockan 4 intages kaffe med gräddor; klockan 6 följer ytterligare en lätt måltid; klockan 9 ätes aftonvard med samma rätter, som förekomma klockan 10 f. m. Clausade dristar den frågan, hur tankearbetet skall kunna fungera med hänsyn till den kontinuerliga matsmältning, som ovannämnda måltidsordning måste föranleda.

Clausade vore ej sydlänning, om han ej särskilt intresserade sig för den nordiska kvinnans yttre och inre egenskaper; särskilt stockholmskan står i den starkt eklärerade brännpunkten för hans uppmärksamhet. Han finner i sin utsökta artighet (s. 97 ff.), att hon skulle »med rätta lysa i Paris' rikaste salonger», att hon i de flesta fall är intelligent och tilltalande, ögonen blå och livliga, håret vackert och blont, figuren fördelaktig o. s. v. Men efter bugningarna kommer sarkasmen: »Om man ej alltför mycket fäster

sig vid händerna och med tystnad förbigår fötterna, kan man utan fruktan att tala osanning säga, att få städer skulle som Stockholm kunna uppvisa en svärm skönheter, tagna från alla grader av den sociala skalan.» Graciöst koketteri lär enligt Clausade i alla fall utmärka stockholmskan, både i glädje och sorg. Damerna tala i allmänhet en förträfflig franska. Clausade gör härvid en liten anmärkning, som skall citeras ordagrant (s. 98):

»elles ont seulement substitué à notre *oui*, dont la prononciation est desagréable, le *ja so* délicieux du Suedois. Ce *ja so* est, selon l'inflexion de la voix, le: oui da? mais oui, et allons oui! Enfin, c'est oui et non dans toute la grâce de l'expression humaine et feminine.»

Muntra och gäckande samspråk, som obönhörligt förklingat, eka alltjämt genom dessa rader, redan burna av minnet, då Clausade fattade dem i pennan vid sitt skrivbord nere i Sydfrankrike.

Ty *Voyage à Stockholm* är icke till sin grundkaraktär någon avhandling eller propagandaskrift, utan en facit, i vilken författaren summerat ner sina hågkomster och reflexioner från färden. Han förtäljer på ett ställe, hurusom han nedskriver sina tankar vid stränderna av Tarn, den mest nyckfulla och intagande flod i Frankrike och att han därvid har framför sig det mest vidsträckta och vackra landskap man kan föreställa sig: till höger begränsa Pyreneernas vita kammar horisonten; i fonden resa sig amfiteatraliskt mörka, skogbeklädda höjder, kontrasterande mot den klarblå himlen; till vänster skymtar en djärvt monterad hängbro, avtecknande sig mot raden av landsförsamlingarnas i den djupa grönskan inbäddade kyrkspiror. Men genom vanans makt är han blind för omgivningens fågring. Han lever i stället i det förflutna på fjärran orter. Han minnes då en sommarafton, då han från Drottningholm var på hemväg till Stockholm (s. 287): »Nordens långa skymning, då ljuset har en otrolig genomskinlighet, omslöt oss med sina vita strålar, och då vi färdades förbi Solna kyrkogård och kyrka, vars runda torn vittnar om dess höga ålder, förstod jag, hur mycket skandinaverna måste älska sitt lands himmel och trots sin snöinters längd för sin sommars skull omhulda en jord, där natten är utan slöja och där poesien tyckes ha valt sin hemvist.» Eller är han på färd från Uppsala norrut, skridande på sin skjuts genom skymmande skogar mellan primitiva gästgivargårdar fram mot sevärheterna i Dannemora (s. 334): »Ingenting är jämförligt med de nordiska trakternas lugn och dystra tystnad, då vinden, som ej rör fuornas barr, ja, allt är försänkt i vila och då likväl ett sällsamt, vitt och genomskinligt ljus uppfyller rymden.»

Stundom ha sommarnätterna på ett kvävande sätt gripit honom med sin sällsamma makt. (s. 335): »Om man ej förnummit det, skall man aldrig fatta det djupa vemod, den fruktansvärda sorgenhet, som griper själen då på land och i stad allt är försänkt i sömn och liksom utdött och då dunklet likväl ej med sina vingar skyler detta gravlika tillstånd.» Så har Clausade personligen stått under den nordiska naturens trolska inflytande, starkare måhända i denna de glesa och primitiva samfärdsmedlens tid än det numera är beskärt den med järnväg och automobiler jäktande turisten.

Att Clausades bok *Voyage à Stockholm* icke bör förtigas, när de fransk-svenska förbindelserna under 1800-talet en gång skildras, så mycket torde ovanstående rader i alla händelser ha ådagalagt. Större och rikare ämnen för uppmärksamheten gives det förvisso på detta fält. Inom litteraturen kunde t. ex. namn som Xavier Marmier eller Edélestand du Méril säkerligen erbjuda ojämförligt mycket mer givande perspektiv än Clausades, som trots sina delvis lustiga skildringar av Stockholms och Uppsalas akademiska sedvänjor och celebriteter icke på detta område spelat någon roll inom en växelverkan mellan svenskt och franskt; högt ovanför hans anspråkslöst hållna turistskildringar ligger sålunda uppgiften att utreda de fornnordiska motivens härledning och bruk inom 1800-talets franska diktning. Även på den politiskt historiska publicistikens område resa sig storheter, som vida överskygga Clausade: Geffroy, Gustav III:s och Karl XIV Johans hävdatecknare, behöver blott citeras för att klargöra att så är fallet. Men var och en bör ju bedömas efter sin natur och sin art; Clausade har aldrig givit sig ut för att vara annat än en nykter och välvillig iakttagare, som ej låter sig duperas i brådkastet, och det måttet fyller han väl. Han berättar troskyldigt om sin älskvärda metod att på resor komma till tals med folk: han låtsar att glömma en fransk bok i sin närhet, han avvaktar, om någon av hans medpassagerare finner effekten och synes komma under fund med språket, lyckas anslaget, är Clausade strax färdig med en intervju, som för hans oförtrutna iakttagelseförmåga alltid bereder någon rikare insikt i folkpsykologi och tänkesätt och ofta förnöjelse och trevnad. Så kommer det sig, att Clausade också har något att berätta, när han företagit en resa; åtskilligt flera exempel skulle

också kunna anföras på hans pigga observationer. Att Clausades svenska förbindelser i politiskt avseende dessutom kommo att innebära något annat och mera, det var ett faktum, som nog mer var ett händelsernas verk än beroende på hans egen förskyllan och värdighet.

Vasaättens härstamning från Kristiern från Öland och vasavapnets uppkomst.

Av Carl M. Kjellberg.

Femtonhundratalets genealoger upptaga Kristiern från Öland bland k. Gustav I:s förfäder, d. v. s. de låta drotset Kristiern Nils-sons fader Nils Kettilsson på fädernet härstamma från honom,^{*} vilket tydligen beror på någon uppgift de funnit, att k. Gustav härstammade från »advocatus Stockholmensis» Kristiern från Öland, ehuru de icke kände några närmare detaljer, utan blott på nyss-nämnda grund komponerat släktled, till och med förande in iinge-

^{*} TEGEL, *K. Gustav I:s krönika*, I. s. 4, har följande släkttavla.

Ingemund
levde för 400 år sedan.

Niels Ingemundsson
riddare 1285.

Kristiern Nilsson
ståthållare på Stockholms slott
1304.

Krister Kristiersson
Karl Kristersson
till Vasa.

Kettil Karlsson
till Vasa 1330.

Nils Kettilsson
till Björnö, ståthållare på
Stockholms slott 1360.

Kristiern Nilsson.

Denna släktledning är hämtad från den i Johan III:s tid tydligen av Rasmus Ludvigsson uppgjorda »*Genealogia paterna* — domini Gustavi», som till 1702 års brand fanns målad på väggen i Gustavianska gravkoret i Uppsala domkyrka och i koppargravyr finns återgiven hos PERINGSKIÖLD (*Monumenta Ullerakarensia*, s. 62). Där uppgives också Nils Kettilssons moder Kristina vara dotter till en uppdiktad Bono Johannis (med lejonörn som vapen), vilken på fädernet anges härstamma från Birger Filipsson (Blå), halshuggen 1280, genom en likaledes fullkomligt uppdiktad släktledning. — MESSENIUS, *Theatrum nobilitatis Svecanæ* (1616), s. 32, har samma släktledning som *Genealogia paterna* och hos TEGEL, men sid. 33 en annan släkttavla, som börjar endast med Kettil och hans söner Karl och Nils.

rade personer. Att visa på vad sätt ätten verkligen härstammade från nämnde Kristiern, utgör bl. a. föremål för denna uppsats.

Nils Kettilsson, som bl. a. en tid var »advocatus Stockholmen-sis» eller fogde på Stockholms slott liksom Kristiern på Öland, är den äldste med säkerhet kände medlem av Vasaätten. Hans hustru Kristina Jonsdotter, som förde en sjuuddig stjärna i sitt vapen,¹ sålde $\frac{9}{10}$ 1376 till sin måg Tord Bonde några uppräknade *fäderne-gods*, varibland Norby (nu Norrby) i Vidbo socken, Seminghundra härad.² I samma gods tillbytte sig $\frac{20}{3}$ 1312 en Niclis Jonsson 5 öresland av Vårfruberga kloster.³ Han är tydligen identisk med den Niclis Jonsson i Rickaby (nu Rickeby i Vidbo socken), som $\frac{2}{2}$ 1316 jämte sin hustru Kristina Kristiernsdotter testamenterade 14 öresland i Bista i samma Vidbo socken till samma pastorats innehavare, vilket brev beseglades av Erik Kristiernsson, ridd. Nils Kristinasson och Kettil Jonsson.⁴ Niclis Jonsson i Rickaby var redan 1310 gift med nämnda Kristina, dotter till Kristiern från Öland och syster till Kristiern, Erik och Likvid Kristiernssöner.⁵ Som änka efter Niclis Jonsson bortbytte hon $\frac{27}{8}$ 1319 1 attung i *Fröslunda* i Stenåsa socken på *Öland* till Vårfruberga kloster, dit hennes avlidne broder Kristiern Kristiernsson förut givit alla sina gårdar i samma Fröslunda på Öland.⁶ Till en *tredjedel* i nämnda Fröslunda, en *tredjedel* i »Aasgodzkrom», båda på Öland, och en *tredje* gård i Kyrkohagby i Möre, var Nils Kettilssons (vase) hustru, förutnämnda Kristina Jonsdotter, arvtagerska efter ridd. Jon Kettilsson (vinge-Puke).⁷ Redan detta visar tydligt, att Kristina

¹ Under ett brev av $\frac{24}{10}$ 1378 i original i Säfstaholms arkiv (nu i riksarkivet). Se Fört. över Säfstaholms pergamentsbrev, s. 7 (*Handl. rör. Skand. hist.*, 36).

² *RAPb*, n. 1229. De i brevet uppräknade godsens skänkte Tord Bonde $\frac{8}{9}$ 1378 till sin hustru Ramborg med tillåtelse, att om Ramborg dog barnlös före Tord, godsens skulle återgå till Nils Kettilsson och hans hustru.

³ SD, n. 1842.

⁴ SD, n. 2045. Rickeby, utgörande $\frac{35}{8}$ mtl frälse, lyder än i dag under Norrby säteri i Vidbo socken. Till $\frac{29}{4}$ 1640 tycks Rickeby hava tillhört kronan, då Andreas Bureus köpte det av dr. Kristinas förmyndare för »ofruktbar» betalning i kopparkompaniet. Indrogs till kronan 1691 från Erik Bure (Reduktionskommissionens skrivelse $\frac{9}{2}$ 1691 i Uppsala länsstyrelses arkiv, nu landsarkivet). Har sedan åter tillika med Norrby kommit i enskild ägo. — Det bör även uppmärksammas, att Vasa gård är belägen föga mer än $\frac{1}{2}$ mil från Rickeby, och att drotset Kristiern Nilsson var innehavare av gården. Han var också häradshövding i Seminghundra härad.

⁵ SD, n. 1700, 1833, 2203.

⁶ SD, n. 2203, 1833.

⁷ I ett brev av $\frac{11}{1}$ 1370 (original i Uppsala universitetsbibl.) uppräknas de gods, som Bo Jonsson »fik af Niclesse Kættilsson oc then sami Niclis Kættilsson ærfde mz sinne husfrw Cristine Jonsdotter epter Jon Kættilsson, først i Ølande i Aasgodzkrom allan tredhia delin, item allan tredhia delin i Fröslundum, item i Möre i Kirkio-Haghaby een trytia gard» o. s. v. — $\frac{31}{8}$ 1369 gör Nils Kettilsson jordabyte med Bo Jonsson, då han upplåter till den sistnämnde »en rættan oc fullan thridhie

Jonsdotter, drotset *Kristiern Nilssons* moder, härstammade från Niclis Jonsson i Rickaby och hans hustru Kristina, Kristierns från Öland dotter, men släktskapen torde kunna ännu närmare utredas.

Kristiern från Öland nämnes första gången 1297 som k. Birgers fogde,¹ men endast med sitt förnamn. Något sonnamn finnes aldrig utsatt för honom, utan endast tillägget »de Ölandia». 1303 är han »advocatus Stockholmensis», d. v. s. fogde på Stockholms slott.² Han var 1306 Torkel Knutssons testamentsverkställare³ innan dennes avrättning. Efter den s. k. Håtunaleken, då k. Birger fångslades, blev Kristiern troligen vid Stockholms intagande tillfångatagen och var ännu i okt. 1306 ej frigiven, då hertigarna Erik och Valdemar bortgävo gods, som han innehaft, till Folke Jonsson (Blå), en gåva, som säges skola äga bestånd, även om Kristiern skulle bli frigiven eller upptagen i hertigarnas nåd.⁴ Vid k. Birgers förlikning med sina bröder ²⁶/₃ 1308 är han frigiven och beseglar konungens brev, men kallas då f. d. fogde.⁵ Den ²⁸/₅ 1309 upprättade han och hans hustru Margareta sitt testamente, varvid Vårfruberga kloster ihågkommes.⁶ Han synes vara död ²⁴/₁₀ 1310, då sönerna säga sig vara hans arvingar.⁷ Han förde i sitt sigill, som haft omskriften: »S. Cristiarni de Ølandia», en vapenbild, som blivit kallad tvärlilja,⁸ varom mera längre ned. Hans härkomst synes ej kunna utrönas. Visserligen ha 1500-talets genealoger uppgivit hans fader varit ridd. Nils Ingemundsson, men dels för denne ett helt annat vapen, en lilja snett över skölden,⁹ dels förekommer han ej i samtida urkunder så nämnd, att denna släktskap rimligtvis kan antagas. Kristierns hustru hette som nämnt Margareta och var sannolikt syster till riddaren Peter Likvidsson (tre sjöblad), alldenstund den senare beseglar Kristierns från Öland testamente och tvenne dennes söners brev om Fröslunda, varjämte Kristierns ene son bär namnet Likvid och i sin ordning

del aff allo the godze, som herra Joan Kættilson atte i Ølande, i Möre, Sihæradhe oc allo Kalmarna fegheti, badhe i wato oc thorro, engo vndan takno, hwilket godz jak fik mz minne husfrw Christine Jonsdotter, som henne mz landzlaghom til arft fallit war», emot jord i Garnbo, Odhinsargha, Fröslunda och Skanalda socknar. Brevet, som finnes i original i Linköpings stiftsbibl., är beseglat bl. a. av Ingemar Dyeken, som förde ett vapen likt Nils Kettillsöns.

¹ SD, n. 1190, 1330.

² SD, n. 1379.

³ SD, n. 1496.

⁴ SD, n. 1516.

⁵ SD, n. 1577.

⁶ SD, n. 1623.

⁷ Nos heredes sui. SD, n. 1700.

⁸ HILDEBRAND, *Sv. sigill fr. medeltiden*, III, n. 127.

⁹ A. a. III, n. 66.

beseclar Peters Likvidssons broders, kaniken Hemming Likvidssons, testamente.¹ Margareta, som dog före mannen, var tydligen moder till alla tre Kristiernssönerna, av vilka sonen Kristiern kallar sig »filius Margaretae» i omskriften till sitt sigill,² vilket visar, att modern ansågs vara av förnämre börd än fadern. Denne Kristiern Kristiernsson nämnes sista gången 1312 och dog troligen barnlös, kanske ogift. Brodern Erik Kristiernsson var väpnare och levde ännu 1328 ²⁴/₄, varefter man ej finner honom nämnd.³ Om han varit gift, känner man ej, men tydligen efterlämnade han icke några barn. Likvid Kristiernsson var även väpnare och levde ännu 1335 ³¹/₁, då han nämnes sista gången. Han var 1330 gift med Birgitta Holmvidsdotter, en syster till Ambjörn Holmvidsson (sparre?), som 1337 ¹⁰/₂ hade ärvt hennes gods i Uppland, vilket visar, att Likvids och Birgittas äktenskap var barnlöst.⁴ Kristierns på Öland dotter, den förut nämnda Kristina Kristiernsdotter, som 1319 var änka efter sin man Niclis Jonsson i Rickaby, blev 1328 omgift med väpnaren Bengt Sigurdsson (människohuvud), som i ett föregående gifte ägde en dotter, Katarina Bengtsdotter, redan 1338 gift med väpnaren Greger Styrbjörnsson (spets från vänster).⁵ Kristina levde ännu 1340, men blev troligen barnlös i detta sitt andra gifte. Dessa äro Kristierns från Öland barn, som de tydligen framgå av diplomerna, men antydningar finnas om ännu tvenne.

Erik Kristiernsson och hans syster Kristina omnämnas nämligen på så sätt i Eskil Anderssons (lejon, halv lilja) testamente av 1328 ²⁹/₅ och i hans barns, Anders Eskilsons och Ingeborg Eskilsdotters samt hennes mans, Nils Tyrkilssons (Färla), 1340 gjorda stadfästelse å samma testamente, att man nödgas antaga släktskap dem emellan.⁶ Därtill kommer, att Eskil Andersson, bosatt i Uppland, önskade bli begravnen i Vårfruberga kloster hos sin där förut begravda hustru Margareta, som sålunda bar samma namn som Kristierns från Öland hustru. Hennes fadersnamn finns emellertid ej utsatt. I Vårfruberga kloster hade både Kristiern från Öland, hans hustru Margareta och deras son Kristiern blivit begravda, dit hade Kristina Kristiernsdotter och hennes man Niclis Jonsson givit gods.⁷ Allt detta gör troligt, att Eskil Anderssons hustru Margareta just var

¹ SD, n. 1627, 2438, 1623, 1833, 2839.

² HILDEBRAND *Sv. sigill fr. medelt.*, III, n. 195.

³ SD, n. 1833, 2134, 2666.

⁴ SD, n. 2772, 3280.

⁵ SD, n. 2666, 3511, 3389, RAPb, n. 870.

⁶ SD, n. 2666, 3511.

⁷ SD, n. 1623, 1833, 2438, 2666.

Kristierns dotter. Deras son Anders Eskilsson dog barnlös. Dottern Ingeborg Eskilsdotter hade i sitt gifte med Nils Tyrkilsson tvenne söner, som dogo ogifta och bl. a. ärvdes av modern, som blev omgift med lagman Algot Bengtsson (Griphuvud) i Västergötland.¹ I detta Ingeborgs senare gifte föddes åtminstone en dotter, Bengta, som blev gift med Jon Knutsson (tre rosor) och till vilkens efterkommande sannolikt en *tredjedel* av arvet efter Kristierns på Öland barn övergick.

Som ovan blivit nämnt, var Jon Kettilsson (vinge-Puke-vapnet) ägare till en *tredjedel* i Fröslunda och ett par andra gårdar på Öland, vilket allt ärvdes av Kristina Jonsdotter (stjärna). Detta visar, att även Jon Kettilsson måste härstamma från Kristiern. Jons föräldrars namn känner man ej med visshet, men man har av lätt insedda skäl all anledning att anse den *Kettil Jonsson*, som tillika med Erik Kristiernsson 1316 ²/₂ beseglar Nils Jonsson i Rickaby testamente till Vidbo pastorat, vara Jon Kettilssons fader, som sålunda med all sannolikhet var gift med en dotter till Kristiern från Öland, och därigenom släktskapen emellan Nils Kettilssons (vase) fru och riddaren Jon Kettilsson.

Det återstår nu att söka visa, på vad sätt Nils Kettilssons hustru Kristina Jonsdotter (stjärna) härstammade från Niclis Jonsson i Rickaby och Kristina Kristiernsdotter. Härvid bör emellertid först nämnas, att ännu finns i Sigtuna klosterkyrka bevarad den troligen av franska konstnärer utförda vackra gravstenen över Niclis Jonsson i Rickaby och hans hustru samt barn. Den bär inskriften: Hic jacet Nicolaus Jons[son] de Rikkaby et vxor ejvs Cristina cvm qvinq[ue] filiis et qvinq[ue] filiab[us] eor[um], qvor[um] a[n]i[m]e si[n]t in pace, amen. På stenen äro inhuggna bilderna av en man och två kvinnor. Mannen intar mellersta rummet och är klädd i vapenskrud samt håller med båda händerna en stor, trekantig sköld med en 8-uddig stjärna, placerad över den balkvis delade skölden. Vid kvinnornas fötter stå vapensköldar. Den högra (hustruns) innehåller samma vapenbild, som förekommer i Kristierns från Öland sigill, den vänstra (troligen en ogift dotters) visar en åttauddig stjärna utan delad sköld.² Man finner av gravstenen, att Niclis Jonsson hade 5 söner och 5 döttrar. Av dessa tio barn kan endast en son, Johan Niclisson, identifieras, varför de övriga troligen dött i unga år. I förutnämnde Eskil Anderssons testamente av år 1328, som beseglas av Kristina Kristiernsdotter

¹ *RAPb*, n. 484.

² *Upplands fornsm. förenings tidskr.*, I, h. 5, s. 50.

och hennes broder Erik, vilkas släktskap med Eskil är antydd, uppräknas nämligen bland gåvorna ett silverbälte åt en Johan Niclissou, ehuru ingen vidare upplysning om personen i fråga där lämnas. Samme Eskil Anderssons barns stadfästelsebrev å faderns testamente beseglades utom av Kristina Kristiernsdotter och hennes man av riddaren Johan Niclissou,¹ vars sigill vidfästat brevet visar en *sexuddig stjärna* med omskrift: S' Johis Nicol. de Rikkaby.² Tydligt samma J. N. i Rickaby bortbyter 1333 $\frac{9}{16}$ jord i Åsby i Tensta socken, Norunda härad, emot jord i Örboholm, Ekeby och Mjösäter i Bro socken, men han har då ej sitt sigill tillstädes.³ Sigillet har han sedermera som rätt vanligt den tiden ändrat. Under ett brev av år 1348 $\frac{4}{1}$, har han satt ett sigill visande en *sjuuddig stjärna i styckad sköld*, som över sitt ena hörn bär en hjälm, omgiven med en halv lilja på vardera sidan. Omskriften är: S. Johannis Niclissou.⁴ Denne riddar Jon Niclissou finns nämnd sista gången 1351; med vem han var gift, framgår ej av urkunderna. Stiernman uppger visserligen,⁵ att han andra gången var gift med Sune Jonssons (båt) dotter Märta, men detta torde vara oriktigt, emedan Margareta Sunesdotter till Fogelvik var gift med Ulv Ambjörnsson (sparre) och moder till marsken Karl Ulvsson till Tofta. Vad här anförts, visar emellertid, att han var son till Niclis Jonsson i Rickaby och Kristina Kristiernsdotter, Kristierns från Öland dotter, och vid sammanställandet av de fakta, vi ovan anför, framgår med all tydlighet, att han var fader till Nils Kettilssons hustru, Kristina Jonsdotter. Kristiern från Öland var sålunda morfars morfar till drotset Kristiern Nilsson (vase), vilken tydligt ärvde sitt förnamn efter den förre.

Första gången Nils Kettilsson (vase) nämnes är $\frac{21}{3}$ 1355 och då som fogde på Stockholms slott (advocatus Stockholmenses).⁶ Detta torde visa, att han redan, troligen genom sitt gifte med riddaren Johan Niclissons dotter, ryckt upp i ledet bland det mer bemärkta frälset. 1367 är han häradshöfding i Frötuna skeppslag och Roslagen.⁷ För att nå denna värdighet måste han ha varit bosatt i domsagan. Att också så var förhållandet, framgår bl. a. därav, att han 1364 och 1365 förskaffade sig jord i Björnö, Öst-

¹ SD, n. 2666, 3511.

² HILDEBRAND, *Sv. sigill fr. medelt.*, III, n. 519.

³ SD, n. 2991.

⁴ SD, n. 4276. HILDEBRAND, a. a., III, n. 645.

⁵ *Höfdingaminne*, I², s. 4.

⁶ SD, n. 5103 efter Örnhjelms avskr., under vilken står antecknat, att Nils Kettilssons sigill tycks vara vasavapnet.

⁷ RAPb, n. 769.

hamra, Gyrlinge m. m., belägna i skeppslaget, samt avstod jord i Bro socken i Bro skeppslag.¹ Han befinner sig även i övrigt ha varit rätt betydande jordägare. Han nämnes väpnare 1371.² Efter 1378 förekommer han ej, varför han synes ha dött ungefär vid denna tid.³ Två år förut ingav han sin dotter Ingeborg i S:t Clara kloster.⁴ Tord Bonde var 1376 gift med Nils dotter Ramborg.⁵ Sonen Kristiern Nilsson är riddare redan 1396.⁶ Man har emellertid ingen möjlighet att kunna utröna Nils Kettilssons härkomst. Det finns ingen med namnet Kettil, nämnd i urkunder från början av 1300-talet, som kan ha varit Nils fader. På släkt-tavlan hos Tegel säges hans fader ha hetat »Kettil Karlsson till Vasa 1330», och Rasmus Ludvigsson⁷ uppgiver, att Bonde Johansson, som levde 1344, hade en dotter Kristina, gift med Kettil Karlsson 1359, som hade barnen Karl Kettilsson och Nils Kettilsson 1376, den sistnämnde drotset Kristiern Nilssons fader. Liknande släktledning förekom på Gustav I:s antavlor i Uppsala domkyrka, varför upphovsmannen till dessa även torde ha varit Rasmus Ludvigsson. Nu kan man emellertid konstatera Rasmus misstag. ²⁰/s 1384 bekräftar en Karl Kettilsson sin faders, Kettil Karlssons, och sin moders, Kristin Bondadotters, gåva av jord i Småland till Nydala kloster.⁸ Att den nyssnämnde Kettil Karlsson ej kan ha varit Nils Kettilssons fader, torde vara alldeles tydligt. På så lösa grunder har Kettil Karlsson tillkommit på Vasa-ättens stamtavla. I den tydligen även av Rasmus uppgjorda släktbok, som nådig frugrevinnan fick med sig i slutet av 1550-talet,⁹ sätts i spetsen för ätten: Karl till Vasa, hans son Kettil Karlsson samt dennes son Nils Kettilsson. Det finnes ingen anledning att betvivla, att icke även där Kettil Karlsson kommit till på grund av Rasmus kritiklösa användande av nyssnämnda 1384 års brev. Det blir sålunda tydligt, att man på 1500-talet ej hade sig något bekant om Nils Kettilssons härkomst. Det fanns troligen inga brev i Gustav Vasas gömmor, som kunde lämna upplysningar härutinnan. Var i Uppland Nils Kettilsson ursprungligen bott, är ej så lätt att avgöra.

¹ SPARRE, *Förteckn. på pergamentshandl. i Säfstaolms arkiv*. s. 6. Breven nu i Riksarkivet.

² RAPb, n. 987.

³ RAPb, n. 1368.

⁴ NORDBERG, *S:t Clara minne*, s. 82.

⁵ RAPb, n. 1224; NORDBERG, *a. a.*, s. 82.

⁶ ST, II. s. 662.

⁷ X, 1 på Uppsala universitetsbibl.

⁸ RAPb, n. 2038.

⁹ H. 39 i riksarkivet. *Sv. autografsällskapets tidskr.*, I s. 211.

Han ägde emellertid 1370 jord i Järfälla socken i Sollentuna härad, i Sänga socken på Färingsön och i Åkers socken i Åkers skeppslag,¹ som han bortbytte till k. Albrekt mot jord i Skepptuna, Malsta, Frötuna, Estuna, Riala och Närtuna socknar, och åren 1364 och 1365 tillbytte han sig jord i Björnö m. m., bl. a. mot jord i Bro socken i Bro skeppslag.² Den jord han bortbytte enligt nyssnämnda brev synes ha varit hans egen, ej hustruns, ärvda eller förvärvda egendom, som han tydligen var angelägen att ersätta mot jord i Roslagen, och har han sannolikt till sist bott på Björnö. Det är märkligt, att han tillika med Roslagsjord tillbytte sig just jord i Skepptuna socken, där Vasa gård är belägen. Styffe uppger,³ att Kristiern Nilsson i k. Albrechts tid ägde Vasa, ehuru han ej anger något stöd för sin uppgift, men skulle så vara förhållandet, torde man få anse, att gården fanns till redan i faderns tid eller att Kristiern Nilsson bildat den. Därför synes det ej osannolikt, att Nils Kettilssons födelseort just är att söka i Skepptunatrakten, vilket också skulle kunna förklara hans förbindelse med riddaren Johan Niclissons dotter, som bodde i Rikeby i Vidbo socken, i samma härad som Skepptuna. Det torde emellertid av det anförda vara tydligt, att Nils Kettilsson själv ej direkt uppstigit från bondestånd, så mycket hellre som han åtminstone redan 1355 var fogde på Stockholms slott, utan är det rätt troligt, att fadern var en burgen jordägare och redan frälseman samt rustade för någon egendom, om han också ej intog någon bemärkt ställning eller ens hade skaffat sig vapenmärke. Att tänka sig finna några brev rörande denne Kettils jordförvärv, vore rätt lönlöst, emedan fasta vanligen endast under vissa yttre former gävos å tingen, och brev den tiden ytterst sällan utfärdades rörande köp eller byten, isynnerhet när det gällde förvärv av jord inom bondeklassen eller dess vederlikar.

I detta sammanhang finns det anledning att upptaga frågan om vasa-vapnets tillkomst, dess betydelse och ursprungliga beskaffenhet, ehuru därom skrivits rätt mycket. I en från Rasmus Ludvigsson härstammande handskrift i riksarkivet⁴ har Gustav Vasa med egen hand antecknat om Johan Kristiernssons vapen: »her iohan vassen och linden»,⁵ d. v. s. förde både vassen och linden (moderns vapen linden, Krummediks vapen). Nu bör härvid först anmärkas,

¹ *RAPb*, n. 922.

² *SPARRE, a. a.*, n. 9, 10 (s. 6).

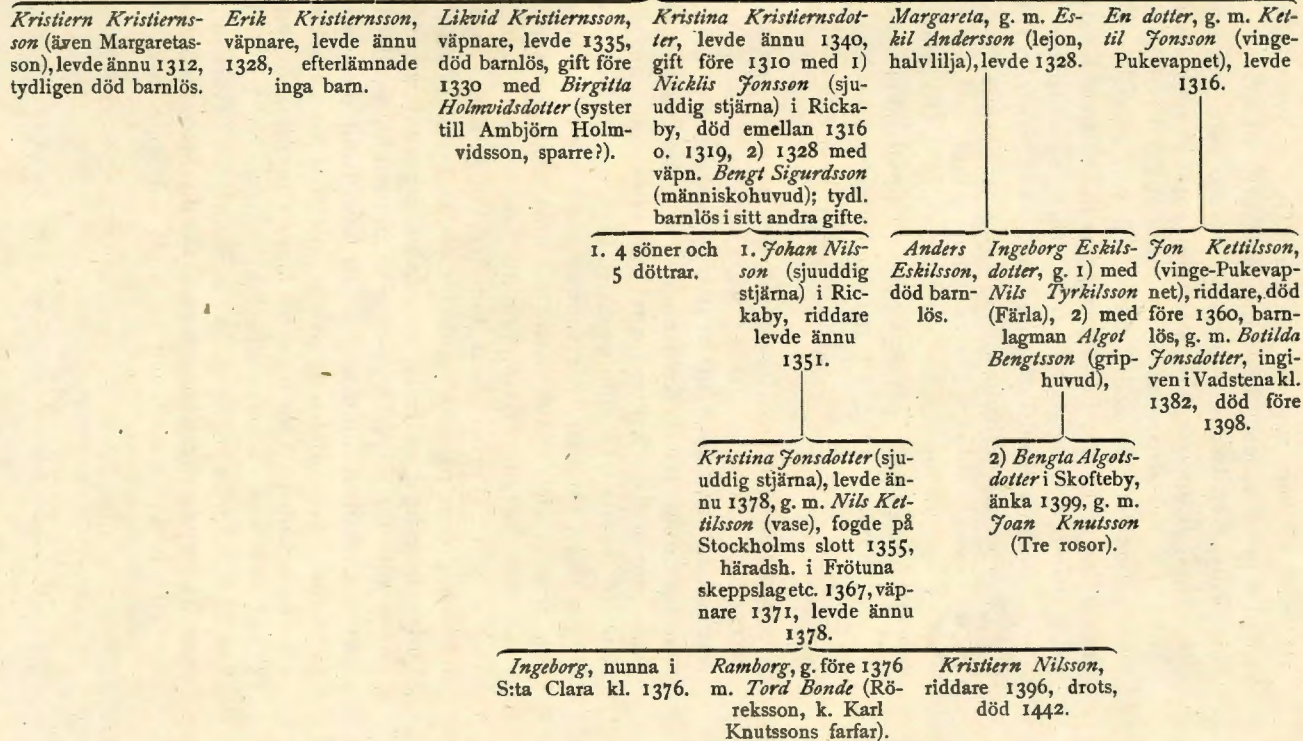
³ *KU*², s. 373.

⁴ *Sign. H.* 40.

⁵ *E. HILDEBRAND, i Sv. autografsällskapets tidskr.*, II, s. 7.

Släkttavla.

*Kristiern från Öland, fogde på Stockholms slott, död 1309 eller 1310, g. m. Margareta, Peter
Likvidssons (tre sjöblad) syster, död före mannen.*

att man ej kan avgöra, om kung Gustav avsett kort eller långt a-ljud i ordet *vasen*. I samma handskrift beskriver nämligen Rasmus Nils Kettillssons vapen på följande sätt: »en svart *wasz* udi ett förgylt field» och talar sedan om »vapn *Waszen*» samt »*Waszens*» släkt. De två senare anteckningarna ansåg Emil Hildebrand vara från 1560-talet, de andra äldre.¹ I en annan handskrift i riksarkivet (sign. H. 38, fol. 19, 21) har Rasmus vid Kristiern Nilssons m. fl. namn antecknat: »*Medt en wasz*», sålunda kort a-ljud, men i samma handskrift heter det också: »en förgylt *wasz*» samt i en tredje handskrift (H. 39) av Rasmus *vaasa* och *waasa* samt *vaasan*, d. v. s. långt a-ljud.² Även benämningen »en förgylt *wasz*» förekommer hos Rasmus. Det bör i förbigående påpekas, att i Uppsala domkyrka fanns före branden 1702 ett par medeltida vasasköldar just med en svart »*vass*» eller »*vase*» i förgyllt fält, båda avbildade hos Peringskiöld.⁴

Vasavap-
net.³

Benämningen *vasz*, *waszen* synes ha varit den tidigaste under 1500-talet, och är det starkt fråga om, att Gustav Vasa själv avsett samma uttal med sitt »*vasen*». Dessa ordformer jämte formen *vase* ge utan tvivel förklaringen till, vad vapnet ursprungligen skulle föreställa. RIETZ i sitt Dialektlexikon,⁵ anför under ordet *vase* (pl. *vasar*) från allmogemålet bl. a. betydelsen »risknippe, som lägges ned i ett kärr eller sumpig mark för att gå eller köra över», och från Vedels Saxo *vase* lika med risknippe samt det danska *vase*, som betyder risknippor till väg i ett kärr eller fuktig äng o. s. v. Verbet *vasa* betyder enligt RIETZ också att lägga rör och grenar på sank mark för att kunna köra däröver, o. s. v. Ordet betecknar sålunda ett under medeltiden och även senare ytterst ofta för väganläggningar använt risknippe eller faskinknippe, som i praktiken utfördes så, att man band ihop riset eller lövkvistarna med videband, varvid det blev en kvastliknande ruska i vardera änden. Om man nu tager i betraktande Kristierns från Öland och hans söners vapenbild, som av B. E. Hildebrand⁶ givits den alldeles obegripliga benämningen »tvärilja», så behöver man icke synnerligen stor fantasi för att inse, att man har framför sig ett dylikt, horisontellt liggande risknippe med en ruska eller

¹ A. a., II, s. 8.

² A. a. II, s. 8 f.

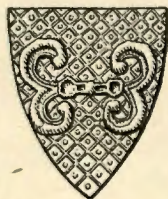
³ Säfstaholmssaml. n:r 13 ²⁴/₁₀ 1378.

⁴ Monumenta Ullerakerensia, s. 85.

⁵ Sid. 798.

⁶ Sv. sigill fr. medeltiden, III, n. 127, 195, 393.

tofs i vardera änden, *vase*, låt vara enligt gotikens vana något prydligare stiliserad. Som vi sett, utdog Kristierns från Öland ätt på manssidan, och Nils Kettilsson var gift med en dottersondotter till honom. Vad skulle då vara rimligare, än att Nils Kettilsson, när han skulle skaffa sig sigill, upptog Kristierns från Öland vapenbild med den skillnaden, att han lät vasen eller faskin-knippan förlora sin ena ruska eller tofs. Det bör också märkas, att vasen i Nils Kettilssons och hans sons, Kristiern Nilssons, och sonsöners vapen är placerad *snett* över skölden, i Nils Kettilssons sigill till och med *vinkelrätt* mot den avrundade sköldsidan.¹ Det finns även en form av hans vapen, där vasen i *styckad sköld* (Johan Nicklisson för *styckad sköld* under stjärnan) går nästan parallellt med sköldens överkant.² Först i senare hälften av 1400-talet börjar vapenbilden resas rätt upp för att slutligen utvecklas till en halmkärve.

Kristierns av
Öland vapen.³

Att detta vapen med *vase* haft något att skaffa med tillkomsten av namnet på Vasa gård i Skepptuna socken, torde ej kunna bortresoneras, vare sig nu Nils Kettilsson eller Kristiern Nilsson givit gården sitt namn. Formen var under medeltiden Vasa,⁴ tydligen en genitivform med underförstått gård. Det är visserligen ovanligt, att en gård fick namn efter ägarens vapenbild, men man kan dock hänvisa till en så bemärkt gård som *Gripsholm*, vilken nämnes första gången 1381⁵ och hade sitt namn efter godsets skapares, den bekante Bo Jonssons vapenbild: *ett griphuvud*. Det kan ju till och med vara mycket möjligt, att Kristiern Nilsson i detta fall just följt Bo Jonssons exempel. Den berömda ätten torde sålunda fått sitt namn, som den dock själv aldrig bar, efter sin vapenbild, en *vase*, som även givit Vasa gård sitt namn. Här föreligger sålunda ett s. k. talande vapen.

¹ Sv. autografsällskapets tidskr., II, s. 1—2.

² PERINGSKIÖLD, *Ättartal f. Svea o. Göta Konungahus*, s. 43.

³ 1309 18 maj. Jfr Sv. Dipl. II: 162.

⁴ STYFFE, KU³, s. 373.

⁵ A. a., s. 292.

Släkten Ekeblad till Stola.

Av Helmer Lagergren.

II.

Redan under det utredningen å sid. 72—85 ovan angående släkten Ekeblad till Stola befann sig under tryckning, gjorde författaren helt oväntat en del nya upptäckter rörande bemälda släkts förhållanden, vilka synas honom vara av värde och därför böra dragas fram i ljuset, särskilt som de bl. a. klarlägga den i berörda artikel svävande och tvivelsutan på fri hand gjorda uppgiften beträffande den näst äldsta föfadern Jåp Henriksson Simlas gifte.

Vad då först beträffar släkten Ekeblads till Stola äldste kände stamfader *Henrik Simla*, meddela bevarade pergamentsbrev, att han den 8 dec. 1417 på ting i Malung utfärdat ett fastebrev,¹ vari han kallar sig »hæridsdom [havande] ofwer Dahla hundari», samt att han den 13 november 1420 på hösttinget i Hedemora fogdegård utfärdat ett synebrev², i vilket han ger sig titeln »Hæridzhöfdinge domhavande i thetta Syn öfwer Dala med Öster och Wæstir Jarnbergit, swa som ær Næsgards Hundare medh allom thom Socknom, som ther af Aldir legat».

Vidkommande dennes son *Jåp* eller *Jakob Henriksson* (Simla) har författaren i Grycksbo pappersbruks arkiv påträffat ett som han tror förut okänt, den 10 augusti 1452 daterat pergamentsbrev³, vars meddelande angående Jakob Henrikssons hustru helt och hållet kullkastar den i riddarhusgenealogien förekommande, å sidan 80 ovan återgivna uppgiften. Brevet i fråga har följande lydelse:

¹ Tryckt i *Diplomatarium Dalekarlikum* under n:r 73.

² Tryckt i d:o d:o under n:r 75.

³ Av författaren under rubriken »Fem nyfunna pergamentsbrev» jämte översättning, befordrat till trycket i *Dalarnas hembygdsförbunds tidskrift* 1923, h. 1 o. 2, sid. 70—75. Brevet har en storlek av 27×15 cm. Av de två i vaxkorpor gjorda sigillavtrycken, som funnits vidfästade brevet, finnes kvar endast hälften av Vilken Olsson.

Allæ the dandemæn som thzo brff höra hællr see helsar jak iap hinriks ok gwdlög hanissa dotth:r kærlika mz Gud kænnoþms wi mz woro nærwarand oppno brffwe ath wi hawom op þurit aff warom ælskelika brodr jönis haniss ffulth ok fullo mera j kop ok redho pænnigh for allan then ærffidha del som jak for:de gudlög böör æþthr fadhr ok modhr ath ok bæra j löso ok j fasto hwar thz hælzth kan wara hwlkt: han os j ghodo nöighio giorth hawr swa ath wi honom fullerlika tackom. Ty aff hændom wi for:de fædhrne ok mödherne j löso ok j fasto fraan os ok warom ærvingghom og til ægnom for:da jönis haniss ok hans ærwinghom til æverdelika äigho ok forbiudom wi allom warom æþthrkomandom som wara ærwingha kundha ath wardha for:da jöniss haniss hællr hans ærwinghom hær wth innan hindra hællr qwælia i nakra handa motto widh wara samuidh troo ok æra til tæssö öffir mero wisso ok stadfestelse ok höghre forwarnigh tha bedoms wi beskedlika mana incigle mz wi ey sielf incigle hawom, som är erik benthss bergs fogothe oppa kopberg:it, wilkin domar thr sama staz ath hænghiande til witnisbyrdh for thzo öffr scriwat arom æþthr gudz byrdh tusanda fira hundradha oppa thz II² och femtighi om şta lafriza dagh.»

Av förestående brev får man sålunda veta, att *Jakob Henriksson* (*Simla*) levde åtminstone år 1452 samt att hans hustru, såsom hittills ansetts, varken bar namnet Beata Folkesdotter (¹/₂ bock) eller var en dotter till »Olof Olofsson i Simbla», utan hette *Gudlög Hansdotter*. Vidare omtalas, att Jakob Henriksson sålt sin hustrus fäderne- och modernearv, tyvärr ej angivet i brevet, till sin svåger »vår älskelige broder» *Jöns Hansson*, som därvid ej visat sig njugg utan frikostigt gottgjort svågern och systemen, vilka också i brevet uttala sin uppriktiga tacksägelse därför. Beklagligt nog äro såväl köpare som säljare i saknad av egna sigill vid denna handlings upprättande, varigenom det för närvarande ej är möjligt att medelst ett dylikt vittnesbörd fastslå Gudlögs och hennes broder Jöns Hanssons härkomst och släktförhållanden, rörande vilka man således är hänvisad till uttalanden, grundade på förmodanden och sannolikhetsskäl. Ett tidigare brev än ovan återgivna, nämligen ett av den 24 februari 1444,² har jämlikt dess ordalydelse varit beseglat av bemålde Jöns Hansson samt av bl. a. den i föregående uppsats (sid. 75, not 1 och sid. 80) omförmålde Folke Turesson (¹/₂ bock) på Jämmertuna i Västmanland, men av dessa är endast den senares bevarat, medan Jöns Hanssons och övrigas gått förlorade under tidernas lopp.

Det arvegods, som Jakob Henriksson och hans hustru försålde,

¹ Läsningen »thzII» är icke, på grund av en rostfläck å originalbrevet, fullt viss. Förf. har därför tillitat annan forskare, som kommit till samma ovan angivna tolkning.

² Tryckt i *Diplomatarium Dalekarlikum* under nr 935.

13—230325. *Personhistorisk tidskrift* 1923.

torde med hänsyn till de i brevet omförmälda vittnenas boningsorter otvivelaktigt ha varit Stora Kopparberget eller trakten där omkring, möjligen Höjen i Hosjöbygden, vilket gods, därest författarens förmodan nedan håller streck, tillhörde Gudlögs och Jöns Hanssons farfader sedan 1386 och sedan ärvdes och innehades av Jöns son, fogden Knut Jönsson. På grund av säljarnas synbarliga benägenhet att avstå det, kan man taga för givet, att det icke var beläget invid Karlborn¹ i (numera) Sundborns socken, varest sagda makar voro bosatta, och av köparens generositet kan man kanske få draga den slutsatsen, att han var angelägen om att förvärva det såsom varande antingen hans fädernegods eller ock väl beläget med hänsyn till hans arbetsområde.² Jöns Hansson var nämligen, enligt ovanberörda äldre pergamentsbrev av den 24 februari 1444 *bergmästare »oppa gamla koperberget»*. Detta ger en ledtråd vid sökandet efter Gudlögs och hennes broder Jöns' fader, vilken enligt författarens förmenande ej gärna kan vara någon annan än Jöns Hanssons företrädare i ämbetet, bergmästaren vid Stora Kopparberget *Hans Jönsson*, som i sitt sköldemärke förde ett huvud av en galt (svinhuvud).³

Denne *Hans Jönsson* omtalas i gamla handlingar redan år 1414 och tituleras bergmästare år 1439 samt torde ha avlidit på 1440-talet. Förutom nämnda barn Gudlög och Jöns hade han bevisligen⁴ en dotter *Cecilia* (död troligen före 1452), som var gift med *Magnus Henriksson*, vilken den 24 febr. 1444⁵ sålde jord i Rista och Bellista inom Odensvi socken i Västmanland till väpnaren Torsten Björnsson. Någon som helst annan vid Stora Kopparberget eller i bygden däromkring boende man i mera framskjuten ställning med förnamnet Hans, som kan antagas vara de ovanberörda syskonens fader, finnes icke i bevarade urkunder.⁵

¹ Uppgiften å sid. 80 not. 3 ovan att gårdsarkivet på Karlborn blivit spolieerat, är, enligt vad som sedermera meddelats, icke fullt riktigt, i det att detsamma endast delvis förstörts. Ett stort antal ägohandlingar, den äldsta från år 1704, finnas nämligen glädjande nog i behåll på gården.

² Enligt av kammarherren frih. H. Fleetwood ben. verkställd undersökning av tvenne under pergamentsbrev 1434 ²⁹/₁₀ och 1437 ²⁹/₁₀ (RA) bevarade sigill, tillhörande Hans Jönsson. KRÖNINGSWÄRD har tolkat vapnet i båda dessa brev såsom ett hästhuvud.

³ Kröningsvärd ger i sina ovanberörda »genealogiska tabeller» Hans Jönssons 4 söner *Jöns*, *Jeppe* (farfar till Ingel och Jeppe Hansson, kända från oroligheterna i Dalarna på kung Göstas tid och båda av honom avrättade) *Anders* och *Jakob* samt dottern *Cecilia*, men ovanstående dotter *Gudlög* är för honom okänd.

⁴ Brevet finnes tryckt i *Diplomatarium Dalecarlicum* under nr: 935.

⁵ Förutom möjligen *Hans Brändekettil*, som var bergsfogde på Stora Kopparberget åren 1434—1439, men rörande vilkens släktförhållanden intet är känt. Han förde i sitt sigill endast ett bomärke och var sålunda troligen av ofrälse börd.

Jåp Henriksson var sålunda genom sitt gifte befreundad med en av de äldsta och mest framstående frälsesläkterna vid Stora Kopparberget, vid vars historia många av dess medlemmar oskiljaktigt äro förenade. Bergmästaren *Hans Fönsson* (svinhuvud) säges ha haft en broder *Dan Fönsson*, som var kyrkoherde i Hedemora, och båda uppgivas vara söner av den *Föns Lydersson* (svinhuvud), vilken år 1386¹ inköpte godsens Höjen och Stenbjörsarvet i Hosjö bygdela i Vika s:n.

De män, som satt sina sigill under ovanstående brev av år 1452, äro båda väl kända från gamla dalaurkunder. Den förstnämnde av dessa, *Erik Bengtsson* (2 horn, Oxenstierna) av vapen, var bergs- och dalafogde vid Stora Kopparberget, men ägde och bebodde Storgården i Kniva bergslag i Vika s:n. Den 25 mars 1478 utfärdade han ett gåvobrev på sitt »aflinge gods i Wika Sochn, som heter Utanheda» till prästebordet i nämnda socken på villkor, att kyrkoherden i sagda församling för hans egen, hans hustrus och barns samt hans föräldrars själar årligen hölle 2 vigilier och 11 mässor. Han var gift med *Gertrud Fönsdotter* (vitt hjorthorn i blått fält), tillhörande den s. k. yngre släkten Puke. Hennes broder häradshövdingen (1441—1475) i Dalarna *Ingel Fönsson* på Näsgård i Husby s:n är bekant bl. a. som grundläggare av ett bernhardinerkloster, kallat Gudsberga, i sagda socken, det enda i Dalarna. Klostret kom till stånd och fick mottaga många donationer, såväl av stiftaren själv och hans hustru som av fromma och burgna socken- och grannsocknebor, innan detsamma på 1530-talet indrogs av kung Gösta. Ingel Fönsson avled barnlös omkring år 1478. Han var gift med *Brigitta Sonedotter* (snedbjälke med 3 sparrar), som några få år överlevde maken. Fogden Erik Benktsson var svärfader såväl åt *Margareta Hansdotters* (Ekeblad) förste man Greger Ulfssons (rött lejon)² fader *Ulf Carlsson* (av vapen) på Gammelgården i Kniva, som åt Georg Stiernhielms farfars farfar bergsmannen *Markvard Olofsson* (6-uddig stjärna).

Den andre i ordningen slutligen, som med sitt sigill bekräftat ovanberörda 1452 års brev, nämligen *Vilken Olsson*, var under senare hälften av 1400-talet domare och bergmästare vid Kopparberget samt ägde och bebodde egendomen Främby (även skrivet Främmandeby) i gruvans närhet. Liksom Erik Benktsson var han av vapen, d. v. s. frälse-

¹ I brevet, som är daterat Västerås den 25 nov., kallas han Jonisse *Svinskow*, vilket tillnamn säkerligen är tillskrivet av senare hand, så mycket mer som radering under namnet tydligen kan skönjas.

² Se sid. 82 ovan.

man och förde i sköldemärket en 5-grenig stjälk med ett ekollon på spetsen av varje.¹ Han var gift med Jakob Henrikssons hustru Gudlög Hansdotters syssling *Agneta Ingemarsdotter* (svinhuvud), dotter av *Ingemar Nilsson* och hans hustru *Apollonia*, vilkens fader var dalafogden Jösse Erikssons företrädare *Fösse Finnsson* (hjorthorn), sedermera, efter cirka ett års förordnande såsom domhavande över Dalarna, utnämnd till fogde över Stegeborgs län år 1414. Det var måhända berörda släktskap, som föranledde Jåp Henriksson att ge sin äldsta son namnet *Vilken*.

Beträffande namnet *Simla*, var en medlem av Greger Matts sons (Lillje) ätt *Kerstin Fönsdotter*² gift med en *Måns* och uppges med honom ha haft en son *Knut Månsson* till *Simla*.

Adliga och grevliga släkten *Ekeblads till Stola* med säkerhet kända raka fäderne skulle med hänsyn taget till ovanstående tilllägg få följande förändrade utseende:

Henrik Simla (5-uddig stjärna) till Karlborn,
g. 1. m. *Kerstin* 2. m. *Helga Olofsdotter*

Jakob Henriksson till Karlborn,
g. m. *Gudlög Hansdotter* (svinhuvud?)

Hans Jakobsson till Krokfors och Sundby,
g. 2. m. *Birgitta Andersdotter* (Ekeblad).

Anders Hansson (Ekeblad) till *Stola*
Se sv. ad. ättartavlor.

¹ Vilken Olssons sigill, som finnes bevarat under pergamentsbrev 1482 ³/₄ (RA), är dock ännu icke granskat av expert.

² Se ANREP, *Sv. Ad. Ättartavlor*, Lillje, av Greger Mattssons ätt. under tab. II.

Gustaf Adolf Reuterholms dagbok från åren 1775—1776.

Meddelad av **Alma Falk.**

De författare, som skildrat Reuterholms liv, hava därvid haft att tillgå ett ganska rikt material, varibland hans självbiografiska utkast ej spelat minsta rollen. Reuterholm förde nämligen under hela sitt liv noggranna dagböcker och resejournaler, som även av honom själv bearbetats till mera sammanhängande skildringar av vissa perioder i hans liv. Såvitt känt har dock hittills någon utförlig redogörelse för hans tidiga ungdomså ej offentliggjorts. Nyligen har emellertid uppmärksamheten fästats vid två årgångar av Historisk almanach, som förvaras i Blekinge museum i Karlskrona och i vilka den blivande excellensen på interfolierade blad infört notiser från tiden 1 jan. 1775—31 dec. 1776 eller de år, som ligga emellan hans vistelse vid Uppsala universitet och hans första utländska resa, vars början de likaledes bevitna. Lättförklarligt nog hava dessa dagboksanteckningar inga märkliga händelser att förtälja. Det är endast den knappt 20-åriga friherrliga fänrikens ganska enahanda nöjesliv i staden eller på resor till umgängesvännerna i landsorten, som fyller sida efter sida. Men bortsett från den kulturskildring även en dylik journal om idel courier, levéer, uppvaktningar och maskeradaler samt utflykter i det gröna är ägnad att skänka, knyter sig ett odisputabelt intresse vid den karaktärsbild, som omisskänligt sticker fram mellan raderna och som på ett slående sätt visar läsaren den blivande »storvizirens» fel och förtjänster så att säga in petto. De förra skola här ej särskilt påpekas, då de icke kunna undgå någon och synas varit väl utvecklade redan vid denna tidiga ålder. Bland de senare må däremot framhållas den vördnadsfulla ton och de ömma omsorger, som ägnas åt författarens »fru mor», vars höga börd och rang av riksrådinna emellertid aldrig någonsin av sonen tyckes bortglömd ens vid det flyktigaste omnämnande av hennes person. Den svärmiska vänskap för »min Thure», som framträder vid förtäljandet om det glada besöket hos den Rudenschöldska familjen är också äkta reuterholmsk, men ger anledning till föga smickrande jämförelser mellan den åtnjutna gästvänskapen och kända tilldragelser under excellenstiden. Allt som allt gömma dessa förtroliga blad ett ytterligare belägg på sanningen av den gamla självklara satsen, att ynglingens egenskaper giva nyckeln till mannens öden.

Av de reproducerade porträtten är helsidesbilden (s. 226) antagligen samma konterfej, som var ämnat till en surpris åt modern och som omnämnas i dagboken under den 17 juni 1776. Åtminstone är den målad av Ulrika Pasch och befinner sig nu på Gripsholm. Till jämförelse har medtagits en pennteckning av den med Reuterholm nära jämnåriga A. U. Berndes. Sistnämnda konterfej (s. 295) som antagligen härrör från 1780-talet och således visar författarens utseende vid ungefär trettioårsåldern, är reproducerad efter en plåt i porträttarkivet. Originalen tillhör konstnärens sonsons dotter, fru Hanne-Marie Kugelberg, född Berndes.

Tanckar på den 1 jan. 1775.

Hvart ögnablick är Herrans gåfva,
 hvar andedrägt bör Honom lofva,
 från hvilcken år och tid och lif och anda komm.
 O, Gud! af nåd mig värdes lära
 at anse tiden Dig till ära
 som jordens dyrsta skatt och bästa egendom
 och nyttja så de skiften tiden gier,
 att när min tid är all, jag tiden ej må sakna,
 men somna glad och nögd där vakna,
 där tider aldrig ändras mer.

Januari.

1. Var ett stort jul calas hos min farbror på Chatrinedal, som min mor och jag bivistade, och varade balen ända till kl. 1 om natten.
5. Var ett dylikt hos capit. Drufva på Nyborg, hvarest äfven min mor var, oackadt mycket fult väder och vägalag. Vij kommo ej hemm för än kl. 3 om morgon.
6. Voro vij likaledes budna till håfintendenten Schönfeldts, men foro ej.
8. Var jag i Grans kyrcka.
10. Om morgonen reste vij efter mycken åtniuten välfägnad till gen. Cronstedts på Geddeholm och ankommo dit till deras stora fägnad kl. 7 om aftonen.
11. Var alla min mors ungdoms bekanta därå orten dit till midagen budne.
13. Voro vij ungdom, jag, fröknarna, Adolph Siöblad m. f. en visite hos fru Brunjan på Kusta.

16. Giorde min k. mor en liten resa till Frössåker öfver isarna och såg änu en gång sina ungdoms tracter. Jag såg där äfven den vackra granhäck, min morfar med egen hand planterat och skref med min mors ring på fönstret hennes och mitt namn.
17. Giorde jag och capit. Sabelhierta en liten visite och souperade på Kusta.
18. Reste jag genom Västerås till Ekeby, besåg dock där först kyrckan, kg. Erics graf m. m. och åt mid. hos baron Carl G. Funck, hvarefter jag till afton reste till Ekeby, där tillståndet ej var för gått med Manuël.
19. Reste jag om förmid. till Hängudden och var i hela 4 timmar hos min olyckl. farbror, som var så sensiblet, at jag där af i flere da'r mädde illa. Om eftr. mid. reste jag från Ekeby till Västerås och låg natten öfver hos Funcken.
20. Om morgon reste jag tillbaka till Geddeholm, där Gudi lof alla mädde väl.
22. Lystes första gången för Siöblad och Charlotte Cronstedt, då genom mina anstalter såväl i kyrckan som hemma under måltiden var canonade, pukor och trompetter. Hästen skiente med mig, när jag komm från kyrckan, och stielpte slädan.
26. Reste vij efter utmärktaste välfägnad från Geddeholm och hade emellan Enköping och Lislana den olyckan att stielpa med vagnen men utan annan förlust än et af vagnsfönstren. Vi kommo dock klockan 10 fram till Chatrinedal.
30. Var jag och besåg alla de kongl. rummen på Ekholmsund.

Februari.

1. Reste vij ifrån Chatarinedal och foro en passant inn på Brogård hos R.R. Funck hvarest vij voro hierteligen välkomna; men läto ändå ej persuadera oss att dröija mer änn en natt öfver där.
2. Reste vij om eft.mid. därifrån och kommo lyckel. fram till Stockholm (där alt i huset stod väl till) kl. 10 om afton, och slöts därmed vår rese tour, som varat en dag mindre än 6 veckor samt med den ock jemt och in netto rescassan.
5. Hade vij farbror, öf. v. Platen och flera goda vänner hos oss till middagsmåltid.
7. Var jag uppe om afton på deras Majj:ters cour, som var rätt talrik.

10. Var jag på masqueraden (i hvit domino och svart masque), som begynnades kl. 6 eftr. mid. och varade till 5, men jag för hemm kl. 12 om natten.
14. Var jag om för mid. uppe på levéen och om afton på deras Majj.ters cour, där jag af R. R. Ribbing blef buden till hans assemblé, som jag för opasslighet dock ej komm att biva.
22. Voro min mor och jag till middagen hos min cousine Forssner^{*} i stort sällskap samt om eftr.mid. voro jag och Rålamb på Fridrichshof på enckans concert, som var admirable, hälst Sprengtportens mamselle där lätt mäterligen höra sig på violin.
23. Var jag på operan och såg för andra gången Birger Jarl.
24. Var jag i et stort sällskap med Rålamb, Silfverhielm och flera på masqueraden i röd domino och mycket florerande hatt ända till kl. 3 om morgonen, då jag gick hem och låg hos Silfverhielm till kl. 11 om dagen.
27. Såg jag Orphé & Euridice med den vackra dekorat. af Eli-säiska felten. I afton hade jag åter et samtal med den fordne Aristarchus, som ödet åter placerade bredevid mig. Han sökte at inlåta sig med mig i många samtal, men jag var ganska kall och talte ej mycket vid honom, förr än man begynte gå bordt, då jag bad Herr Giörvell vänta, emedan jag hade någödt at tala vid honom, han tycktes väl vara litet bestört öfver den compl. men icke dess mindre väntade han, och jag begynte straxt breda för honom både nytt och gl., dock allt på en rätt höflig och tillika alfvarsam fot, i synnerhet fäste jag min upmärksamhet vid hans gemena anonce öfver min sahl. hr fars död. Men han ej alenast tog sina ord igien utan bedyrade sin stora vördnad för den sahl. herren etc. Sade sig äfven väl tänckt till en samling af alla stora svenska mäns lefverne, som han täncker utgifva af mig begärt sahl. fars biographi för at för publiquen ådaga lägga sina tanckar öfver den *oförliknel. råds herren* m. m. Bedyrade äfven, at han i sina alm. tidningar, när han feck se, at han slagit felt på data, återtagit det, hvilcket han lofte visa mig tryckt. Äfven försäkrade han, at han hade af flera af hattarna haft tillbud at criticera det tryckta ceremonielet vid sahl. herrns begrafning men af ren vördnad för sahl. herren, hade han ej velat göra det;

^{*} R:s kusin Joh. Bernh. Kinninmundt, var gift med en dotter till hofqvartermästaren And. Forsner.

med mycket annat han till sin ursäckt om tidernas critiska tillstånd och dylikt anförde. Jag åter sade honom, at jag gierna velat blifva upplyst, om hans intention med den anoncen varit så nedrig och svart, som jag haft skiäl at tro, dessförrinnan borde han ej undra, at jag ej kunde svara till hans vänskapsbetygelser, och för at vara fullkoml. uppricktig sade jag honom, at det var jag, som gaf honom det ovettiga svaret i Dagl. alleh., och at om jag varit honom närmare, hade det skiedt på annat sätt m. m., som jag vidlöftigt alt ifrån h[an]s Aristarch för honom upprepade. Äntel. sedan vij stådt så länge på enfiteatren och talts vid, at alla liusen voro utsläckta, slöts conversationen så, at han gjorde ödmiuka ursäkter med en hoper flaterier för mig etc. Och jag åter, sedan jag sagt om honom alt, hvad jag tänckte, låfte glömma alt det framfarna.

Sedan har jag än en gång råkat hr Giörvel och han är underdånig mot mig, biuder mig till sig etc. men det lærer han väl få vänta på. Emedlertid var det mig en så stor fägnad att få säga den karen alt, hvad jag haft på hiertat, at jag ej kunnat underlåta här antekna det för framtiden. Ty för mig var det ju den största satisfaction i värden, at han tillstod och afbad sina fel? Och för publiquen är det äfven alt, som kan begäras, när den samma pennan, som varit oförskiämd och budit till at förklena, ännu skall vara densamma, som skall lemna dygden, förtiänsten och sanningen sitt värde, beröm och ära, och därtill skall ännu det missfostret Giörvell brukas, innan han dör. Fiat iustitia.

28. Var jag om natten på den sidsta masqueraden, som hölts för de fattiges räkning. Jag var i hvit domino med en präcktig hvit panache i hatten och hade där många aventurer, particulairt med konungen, som förföljde mig i ett springande öfver $\frac{1}{4}$ timma och kittlade mig så jag skrek. En mad:e Le Fevre narrade jag äfven ganska bra och roade mig med et ord excellent ända till kl. 4 om morgonen. Med denna masq. slöts alla carnevalens lustbarheter. Det står i Herrans hand, hvem som lefver och bijvistar det i nästa år kommande.

Mars.

6. Giorde jag min fru mor en liten atrape med mitt portrait, som jag, medan hon såf, lätt practisera i rumet till en pre-

- sent. Idag eftr.mid. var jag på operan Orphée och Euridice tillika med Rålamb, Benette och flere goda vänner.
9. Hade vij et litet calas för flera goda vänner och släktingar både till mid. och qväll. Om afton var jag och Fridr. Marcks på operan och såg Birger Jarl.
 10. Var jag på en stor diné hos fältmarsk. gref Hessenstein samt om aftonen på deras Majj:ters cour och soupée, som var ganska tahlrik.
 11. Hade vi åter et litet calas för våra grannar och flere goda vänner, och om eftr.mid. var jag på några visiter stadd.
 13. Var jag om mid. kl. 1 först uppe på kungens cour och sedan inne hos prins Friedr. som låg till sängs af sin feber, då jag af major Pauli för honom, som vid Vestmanl. angarerad, blef presenterad. Äfven var jag uppe i Krigscoll. och inlemnade min inlaga att blifva vid Vestmanl. placerad. Om eftr.mid. var jag på operan och såg änn en gång Birger Jarl spelas.
 14. Var jag tillika med Rålamb, Benette, Lagerfeldt etc. ute en promenant till Fridrichshof för at höra efter enckedrotn., som af *peripneumonie* var så utom alt hopp, att hon i eftr.-mid. haft hofpred. Wingård ute för att communicera henne. Kungen och prins Carl voro äfven ute där.
 15. Var jag ute och promenerade i chaise till Ulrichsdal och Carlberg samt Fridrichshof, hvarest ännu var lika elackt tillstånd, och sades, att drottningen sielf försäkrat sig aldrig mera stiga af den sängen. Kungen och drot. voro därute, men prins Carl hade af alteration öfver sin fru mors sjukdom fått feber, så att han, hans gemål och prins Fridr. lågo alla siuka i staden.
 19. Var enckedrottningen så restituërad, at därföre tacksägelse i alla kyrckor idag giordes, och således hade de haft fåfängt besvär, som redan till stor myckenhet ut tagit flere hundra alnar svart kläde, som åtminstone utmärcker den undergifvenhet, med hvilcken nation funnit sig i den Högstas skickelse. I afton såg jag i Humlegården ett ganska vackert svenskt fyrvärkeri afbrännas, som var gjort af lieut. b:n Hierta vid artilleriet.
 24. Var jag ända tills kl. 10 uppe på deras Majj:ters cour och spisning om aftonen, då jag feck tillfälle, att om min befordran med deras Exc:r Hessenstein och Ribbing öfverlägga.
 25. Besåg jag ett stort fyrvärkeri, som af italienaren Campioni i

Kungsträdgården kl. $\frac{1}{8}$ 8 om af[tonen] lyckel. afbrändes. Sedan var till qvällen hos öfverste Nordencreutz, därifrån min fru mor besåg fyrvärkeriet.

26. Hemkom lyckligen min broder från Finnland.

April.

2. Afhörde jag på Riddarhuset en ganska vacker concert, hvar-est mad:e Beijer spelte violin och m:r Baumgarten violoncell till allas nöije och admiration. Jag var tillika med min fru mor idag först till mid. hos lagman Hasenkamph och till soupé hos gen. Biörnberg.
3. Fullföljde vij våra flyttningsanstalter, som vij den sidsta mars begynte med och hunno äntel. bordt med alla våra saker till kl. 7 om aftonen, då min k. mor och jag i vagn med hela vårt lilla orangerie föllgde sidsta transporten åt till vårt nya, vackra och väl conditionerade kvarter i krigsrådet Rööks hus i Stora Bryggaregränden på norr.
14. Afhörde jag frimurareconcerten, som var ganska vacker. Öfverheten voro där jemte hela Ekholmssundssällskapet i den uniformen. Frimurarena voro annars samteligen decorerade med sina band och stiernor, och för resten var en otalig mängd och trängsel af folck, högre och lägre, där samlade. Den varade till kl. öfver 7 eft.m.
16. Gåfvo vij en liten diné åt mäst alla i staden varande slägtingar och några andra goda vänner.
22. Gingo vij ett helt sällskap om aftonen till stadshuset i tancka at få höra ryska messan men måste en atendant och för-giäfvdes promenera hela Södermalm ikring ända tills kl. $\frac{1}{2}$ 1 om natten, då vij med oförrättade ärender åtskilldes.
27. Såg jag operan Eglée agieras, då jag tillika intrigerade inn med mig Claes Horn, som var utan billette.
28. Var den stora seraphimerdagen, då R. R. Ribbing och Sinclair blefvo dubbade. Som jag hade sedt denna ceremonie förr och eij ville öka trängseln, passerade jag den tiden i Kungs-trädgården med en artig bok (där nu dagl. begyntes promeneras). Om aftonen var stor cour, den jag eij bijvistade.
29. Uppvacktade jag om förm. R. R. Gyllenstierna samt var om eftermid. på visjter och promenerade ända upp till den vackra Taubiska egendomen vid Observatorium.

30. Promenerade jag äfven hela eftr.mid. i sällskap med flera goda vänner först i Kungsträdgården och sedan ut till Karlberg (den öfra vägen om Solna kyrcka), då vij en lång stund roade oss i den vackra trädgården, som redan begynte blifva grön och af mångfaldiga siungande foglar redan beboddes. Idag hade vij äfven några vänner hos oss till middagen.

Maj.

1. Var jag i sällskap med Hornarne och några flere gardies officerare ute till häst och promenerade på Djurgården, där samteliga det kongl. huset var ute samt en otalig mängd folck af alla sorter. Båda drotningarna, hertiginnan och prinsessan voro i vagnar med ganska stor stat och suite (i synnerhet enkedrottningen, som den dagen oförlickl. paraderade) men kungen och båda prinsarne jemte flere af rådet och hofvet samt en myckenhet af officerare voro alla till häst och utgiorde en ganska nombreux cavallcad. Vi redo först med prins Fridrich och sedan till staden i kungens suite kl. 8 om aftonen. Dock onämt all den mångfaldiga flankering vij där måtte göra för hofvena, som i ett, ända från 4 till 8, reste fram och tillbaka. Sedan vij hade skilt oss från suiten, giorde vij en liten promenade utom norr tull och slöto ej vår ritte för änn kl. 9 om aftonen.
3. Såg jag för andra gången operan Eglée spelas.
5. Hade vij en liten collation de famille hos oss, då mina cousins Toll och Gyllenstierna togo afskied af oss och reste dagen därpå, den förra till Franckrike och den sednare till Skåne igen.
6. Reste jag kl. 9 om morgonen i sällskap med min goda vän Clas Horn ut till hans fars gård Ekebyholm (6 mil och $\frac{1}{4}$ väg från Stockholm, dit vij klockan $\frac{1}{2}$ till 3 om eftr.mid. ankommo och roade oss sedan med promenad, ritter, med ett ord på alt upptänckeligt sätt ända till sängdags.
7. Hade vij om förmidagen tänckt oss att blifva fiskare och taga upp långref, men en starck blåst hindrade oss från det nöijet. Vi reste dock en carosse i kyrckan och efter slutad gudstienst tillbaka till gården, där vij dinerade efter en liten promenade i den vackra trädgården och det förtiusande lusthuset, (som ligger utbyggt i vattnet), i sällskap med en fröken Düben,

- som gjorde oss båda middags visite. Straxt efter mid. satte vij oss i vår phaëton, och ehuru vij med både hot och prut måtte skaffa oss skiuts, kommo vij dock till staden kl. emot 11. Emot aftonen blef det starck köld, som för vår säkerhet nödgade oss att af en kappråck giöra oss ett inventieust tällt eller skygge öfver hufvudena, hvarunder vij såfvo ända från Rotebro till staden, där stengatorne snart väckte oss.
10. Giorde min mor en stor collation för flere af deras excellencer, gr. Hessenstein, cancellie herrarne och andre bekanta, som ehuru nog depensif dock var rätt hederlig och ordentelig.
 11. Var jag på middagscouren och den publique spisningen, då jag tillika hade den nåden få giöra min afskiedscompl. hos prins Fridr. Ad., som andra dagen till Västerås afreste.
 12. Giorde jag i godt sällskap en promenade först i Kungsträdgården samt sedan i Humlegården och Carlbergs trädgård. En god del av eftr.mid. var jag äfven occuperad med en hoper ledsamma visiter.
 13. Promenerade jag till häst en 3 à 4 timmar om förmid. först inn i staden och på Skeppsbroen och sedan till Fridrichshof och utom Norrtull samt var om eftr.mid. ut till Carlberg.
 14. Var jag äfven om morgonen till häst på samma lilla snälla creatur som gårdagen, då jag först red ut emot Ulrichsdahl, sedan omkring Solna till Karlberg (där jag genom litet étourderie vann den kongl. förmånen at få rida i trädgården, som var i högsta måtton förtiusande genom det vackra vädret, de nyss utslagna gröna häckarna och välsiungande foglarna, hvarföre jag ock (i par timmar delecterade mig därmed) och derefter tillbaka till staden igien den ordinaira Carlbergsvägen. Vij hade i dag en liten diné hos oss och drucko för första gången caffè i trädgården. Efter en liten promenade utom staden besåg jag den af L'Archeveque i gips formerade konung Gustaf Adolphi buste till häst, som väl var vacker, men dock nog utmärckte dess mästaress mera capacité som bildthuggare än hästkännare eller cavallerist.
 16. Nödgades jag för en ganska starck oppression och tryckning af blodet på bröstet låta mig åder på foten, som lyckligen gick för sig.
 18. Åkte jag kl. 1 upp till middags couren, som i dag var öfver måttan nombreuse. Om aftonen var jag på operan och såg Acis och Galathée ganska väl spelas.

21. Giorde min mors nyss antagne präst, mag:r Törne, sin inträdes predikan. Vij hade äfven idag flere goda vänner till middagen. Om eftr.mid. var jag efter vanligheten i någon af lustträdgårdarna för at promenera.
22. Om förmid. följde jag hånf intendenten Piper ombord på konungens skepp, Biörn Järnsida, som tillika med de andre, Ifvar Benlös och Ragvald Lodbrok, lågo straxt nedanför slottet. Kongens rumm voro rätt snygga och artiga men intet präktiga. Kl. 1, då konungen och drottningen inkommo från Ulrichsdahl, var stor cour, och mid. spisades på Fridrichshof. Kl. 6 blef äntel. efter 9 veckors väntan et litet cabinette hållit, då af mer än 135 måhl ej hälften hunno afgiöras för operans skuld. (Hans Maj:t var dock så nådig och i detta cabinette biföll krigscoll. placering för mig till Vestmanlänningarna). Ifrån operan gick konungen om bord under starck canonad följd af drottningen, prins Fridr. och hela hofvet, hvilcka också med en stor soupée på skeppet regalerades. Kl. mot 1 om natten lyftes ankaret, då Hs Maj:t med mycket brakande afreste. NB. det bör dock ej glömmas, at gref Ehrensverd, som styrde konungens skepp, först lätt det stöta mot holmbryggan och sedan satte det på et grund straxt utanföre på fiärden, där de 2:ne timmar fingo arbeta, innan de kommo loss.
23. Reste jag kl. 12 upp till slottet för att göra hans höghet, min nya chef, underd. cour, men prinsen hade nyss förut gått till Kungsträdgården, dit jag äfven reste, och hade där den nåden tala vid hertigen, som var ganska nådig och låfte placera mig på compagnie etc. Eft. mid. feck jag äfven den nåden tala vid prinsen i Kungsträdgården, där han alltid tar sin promenade. Jag kan ej undgå at anmärcka, at jag idag för första gången i min lefnad varit i uniforme och pour surcroit de misère haft den hvita slarfvan om armen.
24. Var jag kl. 11 uppe i prinsens rum, där h:s höghet som generalgouverneur i kongens frånvaro gaf ut orderna och emottog rapporten. Sedan det var skiedt, feck jag audience, då jag hos prinsen anhöll om 1 års permission at lära mig fortification och artillerie, hvilcket han ganska nådigt lofvade producera för H:s Maj:t, endast jag med skriftelig inläga innkomme. Om eftermid. var jag äfven i Jacobs trädgård samt därefter på några visiter.

25. Hade jag invigt hela dagen till en åsamkad ganska vidlyftig posts expidjerande, som skedde i vårt lilla lusthus, där jag ända till kl. 12 höll mitt cancellie.
26. Efter fulländad stor cour hos prinsen hade jag den nåden ärhålla particulaire audience, då jag i hertigens egna händer lemnade min ansökning om ett års kongl. permission, hvilcken prinsen öfver måttan nådigt lofvade hos konungen befordra. Efter m[idd.] samt efter soupéen promenerade jag i Kungsträdgården, som dagl. tilltar i fägring.
28. Om förmid. uppe på prinsens cour och predikan. Vij åto i dag tillika med min farbror, faster etc. middag i vårt lilla lusthus, där min mor sedan hela eft.mid. tog emot sina visiter, men till soupéen måste herrskapet upp i rummen igen. Med en liten promenade i Kungsträdgården slutade jag min dag.
30. Voro min faster, fröken Ekestubbe och jag samt Otto Armfeldt ute en carosse till Carlberg, där vij spatserade ända till 1/8.
31. Giorde min mor äfven i gårdagens sällskap en lustresa till Carlberg, där vij råkade fröknarna Wrangel, som tillika med deras fransyska sedan föllgde oss hela eftermiddagen. Genom den infama nescessitéen af hyrvagn kom vårt sällskap dit att resa i tvenne täckta vagnar och en chalech, och för samma orsaks skulld, sedan vij förgiäfves väntat på de täckta vagnarnas återkomst ända till kl. mot 9 om aftonen, nödgades min mor, faster och cousine sätta sig i den lilla caleschen, hvilcken Armfeldt körde och jag satt bakpå. Vij kommo lyckel. och okiände hem, då vij samtel. sedan souperade ihopa.

Juni.

1. Giorde jag en promenade utom norrtull till Carlberg och därikring.
4. Hade min mor en liten diné och några goda vänner. Vij drucko caffè i lusthuset, och jag promenerade sedan i Kungsträdgården.
5. Var jag uppe på prinsens cour, som efter vanligheten behagade helsa på mig med en nådig nick.
6. Firades konungens namnsdag med en illumination i Kongsträdgården och masquerad darsammastädes, hvaruti jag så mycket

mera måtte taga del, som jag äfven i anseende till mitt namn kunde atribuera mig någodt af den dagens glädje. Jag var också där i en röd domino samt med en stor hvit panache i hatten, teml. väl masquerad och roade mig där ganska väl ända tills kl. 5 om morgonen, då jag med min bror och någre flere i full masqueradrustning traverserade staden och lade mig så snart jag var hemkommen att såfva.

7. Giorde jag, min bror och Armfeldt en dugtig promenade ut genom Roslagstullen, sedan inn i Djurgården och åter därifrån genom Ladugårdsgiärdet hemm till staden igien. Jag såg i dag för första gången af min lefnad hiortar och rådiur, som vij helt nära i stora flockar sågo passera oss, och genom uträkning af deras gång jagade vij alltid upp dem ur bärgena. Då vij gingo hem, mötte vij min faster och fingo af henne taga avskied, som tillika med sin doter andra morgonen bittida åter reste till landet.
8. Giorde vij nästan den samma promenaden som förra dagen doch nu en calesche. Vij drucko en bouteille lemonade på Fiskaretorpet och gingo sedan litet ut i skogen at see rådiuren. Kl. mot 9 reste vij inn till staden igien.
10. Giorde jag min cour om morgonen först hos min major, som var nyss kommen i staden, och sedan hos prinsen efter vanligheten.
11. Åkte jag med min k. mor hela eftr.mid. på promenade först till Riddarehustorget för att see statuën, därifrån på visite hos gl. gref:n Bonde, där R. R. Carl Scheffer var, som böd min mor till sig på Tyresiö, samt sidst till Carlberg, där min mor råkade i ett ganska stort sällskap med R. R:n Vrangell, Scheffer, gref:n Göös, hennes doter, en fröken de Geer, gref:n Ekeblad med flere. Gref:n Scheffer hade ställt till en kallskål, hvarmed hela sällskapet defrayerades. Hela trädgården var full med folck och ibland andra var den nye ryske ministern Simolin där tillika med Stakieff. Han presenterade honom äfven för min mor samt de andra riksrådinna, och föreställes äfven min lilla person för honom. Kl. var redan mot 9, då hela sällskapet, hvar i sina vagnar, förfogade sig hemm till staden igien. Min mor hade i dag för första gången sin nya, vackra och vähl förgylta equipage ute, och ägde jag tillika den satisfaction at för all min möda därmed see henne hjerteligen förnögd. I natt gick åskan för första gången ganska starckt samt med en grufvelig blix.

12. Var jag uppe på prinsens cour (efter vanligheten en flitig courtisan denna lilla tiden för att kunna få permission till min finska resa). Om eftr.mid. gjorde jag några visiter och en liten promenade i Kungsträdgården.
13. Giorde jag först om eftermiddagen med min mor en hopervisiter, som dessutom for till Fridrichshof för att hälsa på sina gl. vänner, hofmästarinnan och fröknarna. Sedan visittiden var expirerad gjorde vi en liten promenade (alt i den granna equipagen) först till Kongsholmen, där min mor roade sig med

G. A. REUTERHOLM

enligt pennteckning av A. U. Berndes, tillhör fru Hanne-Marie Kugelberg,
f. Berndes.

- at bese och känna igen gl. trackter och ställen och sedan ut om norrtull på Carlbergsvägen ett stycke, hvarifrån vi kl. 9 om aftonen återkommo.
14. Var masqueradbal i Kongsträdgården och den bättre än förra gången iluminerad. Jag var i svart domino med flor ikring hatten och roade mig ganska bra tills morgon kl. 4, då jag lade mig att sofva, sedan jag först i full dräkt marcherat hem från trädgården.
15. Promenerade jag med min mor i hennes equipage först Skieppsbroën utföre, sedan en stund i Humlegården och slutligen i Carlbergs trädgård.

16. Stängde jag mig hela dagen inne för at bestyra en vidlöftig finsk post. Antog jag äfven drängen at följa mig till Finl.
17. Var jag om förrmid. på prinsens cour och i hans predikan samt om eftermid. först med unge Schwerin, Otto och min bror i min mors equipage till Diurgården, där vij råkade alla ministrarna och flera af rådet etc., och därifrån for jag ensam och promenerade till Carlberg samt hämtade sedan min mor hemm med vagnen, som hela eftr.midd. var på visite hos gamla grefvinnan Bonde på Blasie holmen, därifrån vij kl. $\frac{1}{2}$ nijo hemkommo.
19. Fingo vij om morgonen kl. 9 vårt skieppsfolk upp, som aftonen förut med fartyget kommit till stranden. Vij begingo idag, min k. mor och jag (emedan min bror var af en rechute utaf frässan åter feberpatient) Vår Frälsares dyra nåde måltid, hvar med mina föräldrars forna huspräst, kyrckioherden Lawin, oss betiente.
20. Åkte jag i min k. mors equipage ikring till flere af deras excel:r och scollisiterande påskyndade slut i Kantvijks saken altifrån kl. 8 till kl. 12 om för.mid., emedan tiden till inhibitions vinnande nu var expirerad och slut i saken så mycket mera angelägit. Sedan den touren var giord, for jag upp på prinsens cour och lätt igienom Carlson bedja prinsen om några veckors permission till min finska resa, under det kungen hinner afgjöra min ansökan därom, som idag blandt cabinettes måhlen till konungen afsändas. Andra dagen skulle jag härfå få svar. Om eftr.mid. gjorde jag några visiter och skref med posten till Finnland.
21. Var jag på prinsens cour och feck till min resa 14 dagars permission. Om eftr.mid. gjorde jag mina afskieds visiter.
23. Gick hela dagen åt till allehanda upphandlingar af behofver till resan. Jag åkte äfven ikring med min fru mor i några bodar, hos Kock et Vendel etc. Det var i afton det fulaste midsommars aftons väder jag någonsin minnes mig hafva sedt, mulit och beledsagat af en kall blåst.
24. Var ej vackrare väder utan snarare värre, det rägnade mid-dags stunden copieust och var eljest hela dagen skåftals mulit och jemt gråkall blåst, som väl ansepl. derangerade marjonette- och dylika Diurgårdsnöijen, dock ej helt och hållit förstörde dem. Min mor och jag gjorde först en promenade i den nya equipagen till Dänviken, där vij besökte vår fordna huspräst, kyrckioherden Lawin samt foro därifrån till den

stora Diurgården, där en otalig mängd folck var samlat ikring flera polichineller. Ehuru mästa delen endast var populace, var dock flera af rådet och ministrarne därute. Vij mötte äfven prinsen till häst, då jag i största hastighet hoppade ur vagnen, fastän den gick i full gång, men printsen var så nådig och bad mig sitta stilla. Vij fullföljde ganska långt vår promenade ända emot Biskoppsudden, där Sprengtport bor, för hvilcken orsaks skulld vij ock litet stycke därifrån vände om till staden igien. En otalig mängd af folck var på och ikring vägen hela Diurgården öfver, som ej låtit skräma sig av det elacka vädret. För den kalla blåstens skulld steg min fru mor eij ur vagnen, men jag gjorde till fots en liten promenade, under det hästarna pustade. Kl. $\frac{7}{2}9$ lycktades denna spaserfärd, då vij hem kommo.

25. Var jag hela dagen oklädd hemma sysselsatt med inpackningen av mina små saker till resan.
26. Var jag för.mid. ute at expidjera de sidsta afairerna till min resa. Jag gjorde först en visite hos Carlson och var sedan uppe på prinsens cour. Han var först hemkommen kl. 5 från Svartsjö och var således omöijel. at få lif i honom. Jag feck därföre eij eller den nåden see honom, men han skickade mig ganska nådigt bud genom sin cammarherre, at han hade ingenting at påminna vid min resa, at han önskade mig så väl därtill som till en snar tillbakakomst mycken lycka och slutel., at min permission eij skulle blifva mig beräknad förr än ifrån min afresedag. Äfven hade h:s höghet sagt sig ingenting hafva emot min giorda anstallt med permissions utlösande och med ett ord varit mig öfver måttan nådig. Hela eftr.-mid. fullföljde jag min inpackning, som jag emot aftonen både med vijnhämtning och annat väl lycktade. Litet förr än jag lade mig, hade jag badaren Salomon hos mig, som efter arch:t. Heidenstams ordonence satte mig fyra st. iglar i sätet, som sögo rätt mycken blod. Efter hvilcken ledsamma operation jag straxt teml. matt nödgades intaga sängen, där jag sedan låg och blödde långt öfver midnatten.
27. Oacktdt jag eij somnade för än kl. mot 1, vaknade jag dock af inquietude aparement kl. mot 3, då jag steg upp och satte mig at expidjera min post till mina förmän vid reg:tet, hvar-med jag höll i tills morgon kl. 8, 9, då jag fullbordade min inpackning och lätt sedan föra sakerna efter hand ombord, ock gick sielf, sedan jag tillika med min rese camrat, Otto

- Armfeldt, ätit middag och efter det sensiblaste afskiedstagande af min k. mor och bror kl. litet öfver 2 om bord, då vij ock straxt läto lägga ut från Blasieholmen, där fartyget låg, men kunde för vindens skull, som just i detsamma blev oss emot, ej komma längre än tvärt däremot under slottet, där vij lågo till andra morgonen kl. 4, då vij ehuru med föga både vind och väder gäfvu oss ut och hunno dock den dagen ganska makel. Vaxholmen förbi, 5 mihl från Stockholm, där vij mot aftonen foro i land. Mitt rese sällskap, lieut. Aminoff, Armfeldt och jag roade oss ganska bra, emedan hela den contrien var öfvermåttan vacker. Andra dagen därpå eller
29. hunno vij till hafvet kl. 4 vid lag, det vij och lyckel. passerade utom et starckt siömörcker, som, då vij voro mitt på siön, förskräckte de rädda af vår besättning, ja till och med skepparen sielf. Det var dock utan påfölld, ty efter ett par timmars förlopp klarnade himmelen åter upp, och vij kommo lyckel. hafvet öfver kl. mot 1 om natten. Som vinden ännu fast än knapp siöö för oss continuerade, så fortsatte vij äfven utan at taga hamn, vår resa. Det begynte mot solgången at blåsa alt mer och mer upp, så att vij ströko en teml. fart. Kl. emot 4 om morgonen då vij passerade Sottungarna i Åland, seglade vij förbi H:s Maj:t med dess esquad, som lågo för motvind där ankrade, återkommande från dess Ericsgatu i Finnland. Vij ströko med nöije vårt toppsegel för den goda vinden, med hvilcken vij ej alenast på några timmar gingo öfver skiftet utan ock till middagen den långa Gullkrona fiärden. Vinden continuerade ända till solgången med lika häftighet och nog starcka ilar och då vij räknade vår den dagen giorda väg ifrån solens upp- till dess nedergång, var den 33 mil. Ehuru det efter solgången lugnade, seglade vij dock hela natten, så at vij kl. litet över 4 om morgonen lyckl. inlupo i Pickala fiärden. Vi betydde dem vår ankomst med alla på skutan befintl. musquedunders och satte oss straxt i land vid Röhälls, hvarifrån vij sedan gingo upp till gården.

Juli.

1. Komo vij som förr nämt är lyckl. till Pickala kl. 4, då vij ifrån Röhälls gingo upp till gården, där vij träffade fröken Ogielvie för oss. Sedan vij hade ätit middag tillsammans,

- reste Aminoff och Armfeldt hemm till Lojo, och jag passerade resten af dagen at få mina saker någodt i ordning.
2. Vihlade jag öfver på Pickala.
 3. Reste vij om eftr.mid. i den stora, blå vagnen samt fölgde af lieut. Kalmberg (som tillika med kyrckjoherden gjorde mig där visite) upp till Svidja, där vår ankomst genom flera canon-skott celebrerades.
 5. Giorde jag med l. Kalmberg och inspectoren en rite och besigtning af marck vid Kvarnby, som varade hela för.mid., om eftr.mid. promenerade vij i kring åkern.
 6. Reste vij en carosse i vår stat till ett bröllop på Västerby, som vij ej kunde undvika. Jag hade en liten stund förut uppvacktning af Lojo presterskap, som jag ock sedan råkade i bröllops gården. Sedan vij hade ätit, och jag dansat en par dansar, afreste bröllops sällskapet till brudgummens hemm i Lojo, då vij ock reste hemm till Svidja igien.
 7. Begick jag i Herrans namn för 19de gången min födelsedag. Jag var både af väder och kanskie någon förkylning indisponerad, så at jag hela dagen måste hålla mig inne, den jag ock använde till min Stockholmsposts expidjerande samt skutans affärdande, som i dag för andra gången till Stockholm afseglade.
 9. Hade jag till middagen budit alt presterskapet och flera af socken herrskaperna, som ifrån kyrckan fölgde med oss hemm. Sedan de druckit caffè och skilljts åt, reste fröken Ogielvie, jag och lieut. Kalmberg ned till Pickala kl. 11 om aftonen.
 10. Hade vij med hästombyten på flera ställen giort så tidig anstallt, at vij kl. 7 om morgonen satte oss i vagnen för at resa till Gräsa. Vij fingo straxt hästar i Bemböle, men kommo dock ej förr än kl. öfver 2 framm till Gräsa för den nästan aldeles impracticable vägen. Jag hade den glädjen at än en gång i världen få see min respectable tante Elsa och Ulla och var hos dem hiertel. välkommen. Sedan jag skrikit mig hes inne hos den slagrörde överstelieut. och tagit et ganska sensibelt afskied af båda de exemplariska fruarna, satte vij oss i vagnen kl. öfver 7 och hunno ej till Pickala igien för än kl. mot 3 om morgonen.
 12. Reste vij om eftr.mid. upp till Svidja och togo den omvägen, så at vij med det samma gjorde våra visiter från oss på preste-gården och Backa. Kl. mot 8 kommo vij dock fram till

- Svidja. Hade jag på Pickala ett af blommor tillagadt karbad, hvaruti jag satt mer än 2 tr., och som becomm mig rätt väl.
13. Giorde jag, fölgd af inspectoren, min eriksgata ikring Gåsskulla, Gamleby etc. skogarna och räknade på en par timmar mera än 25 svedjeland så till och med ett så fårskt, att det ännu kyttade. Idag hade jag äfvenväl den fågnaden få brev från min k. mor jemte inhibitions resol. i Kantviks saken, den jag samma afton med Sundberg till landshöfd. emb:s åtgärd genast till H.fors afskickade.
 16. Hade jag från kyrckan hela frälset med både torpare och bönder uppe vid gården samlade. Jag förhöll dem först i en lång, skarp oration deras olydnad med svedjebrännande mot förbud, förklarade dem sedan, at de skulle nu mista dem alla och förmante dem alla vid armar och bens förlust at noga tillstå och gifva ann hvar och en sina hyggen samt hvad de därpå utfätt, hvilcket alt af inspectoren annoterades. Sluteligen blef den sammankomsten med en dylik oration som i början sluten och strängt förbud at aldrig understå sig sätta eld på den minsta qvist i skogen, och blef dem tillsagt, at inspectoren skulle noga visitera skogen, och om de ej undandölgat några svedjeland, då de skola vara säkra om prygel. Sedan assemblén var all, satte jag mig att expidjera en vidlöftig post till min k. mor på flere arck, hvilcken jag ej hant sluta förr än kl. mot 2 om natten.
 17. Hade jag anstaltat om ett partie de plaisir på Dansbacka engen, som dock i anseende till ett terribelt regnande hela dagen blef uppskutit tills om morgonen
 18. då jag, fröken Ogielvie, l. Kalmberg och kyrckjoherden dit kl. 11 förm. afreste. Vij hade anstalltat om en liten collation där för oss, den vij åto vid en ladväg, som var ett ganska vackert ställe. Jag innhögg ock våra namn till en åminnelse däruti. Sedan vij hade ätit, giorde vij promenade till häst rundt omkring ängen och såg på slottrana. Kl. mot 8 om aft. kommo vij åter hem igien.
 19. Om förrmidd. reste vij ned till Pickala tillika med l. Kalmberg. Jag hade där i samma ärende låtit samla alla Pickalabönderna för mig som om söndagen förut Svidja. Jag förhöllt dem äfven deras olydnad, och de nödgades på lika sätt angifva alla sina svedjeland. Ehuru stor hatare jag ock är af sådana excecutioner, nödgades jag dock för exempels skuld

- låta inspectoren slå en stursk och sqvalleragtig augments bonde från Kiehla.
20. Reste vij till Vårdön för att där hålla det vanl. blåbärstalcöt.¹ Båten svigtade under bara pläckare, som mäst bestodo af kärringar och poickar. Vij åto där middag på ett ganska vackert ställe vid stranden under några lummiga granar, i hvilcka vij till en framtida souvenir inristade våra namn. Vij foro ut kl. 9 om morgonen och kommo ej förr än emot qvällen åter. Det öfriga af aftonen tillbringades under vår vanl. aftonoccupation, neml. enkeleken.
 21. Voro Kalmberg och jag till häst promenerande till Geisna[?], där jag med mina 2 hejdukar, Petter och Ärvast, hela förmid. lögade mig. Denna eftermid. räknar jag billigt för den lyckligaste stund af mitt lif, emedan jag genom vår Herres nåd fick vara orsaken till ett menniskiolifs räddning, som dessförutan för menniskioögon at tycka varit såldt. Det var en liten gässe, som hade fallit i åen just vid bryggan och var redan på vägen at siuncka, men blef dock lyckel. genom min besynnerl. aning at gå dit i högsta tider räddad av mig lieut. Kalmberg och jungf. Lallin, som var på en eftermiddags visite hos mig.
 22. Om aftonen återreste jag till Svidja igien ifrån Pickala, sedan jag dock först oändl. roat mig åt Hästsko, som jag så fagnade, at hans lustiga humeur egaijerade oss alla, och just som vij satte oss i vagnen, blef han äfven lyftad på hästen.
 23. Var jag i kyrckan, där jag genom alfvarsam lysning till 2dra söndagen lät sammankalla socknen. Jag förde kyrckjoherden upp med mig till mid. Genom en lieut. K[almbergs] konst at förmå en krukomakare at slå sönder alla sina kiärl efter vissa tecken, blefvo vij alla rätt artigt atraperade och roade oss med det experimentets anställande hos gl. Duglach oändl:n.
 24. I dag med posten fick jag äntel:n den så länge väntade kongl. permis:n på ett års tid ifrån den 30 junii räknat. I afton begynte jag at sielf tämja och innkiöra de unga vagnsstoden.
 26. Var jag min vanl. diet enligt bittida uppe om morgonen och satte mig straxt at arbeta. (För svalkans skull i denna odrägeliga hetta hade jag mitt cancellie utflyttadt i sahl. excellencens lilla förstugu.) Mid.stunden var jag nere och lögade mig i dammen, där jag tog första lection af Sundberg i simmarekonsten, en nödig konst, som ej är at betala med guld

¹ Det finska ordet talkoo betyder »arbetskalas».

- en gång. Jag expidjerade sedan och ända sent på aftonen en vidlöftig svensk post och skref äfven därmed till min k. mor. I natt var det den starckaste blixst jag någonsin sedt men med ganska litet åska och ännu mindre rägn. Jag roade mig en lång stund af natten at stå i mitt fönster och betrackta den.
27. For jag mot aftonen till Qvarnby, där min dräng förut hela dagen hållit på att meta kräftor, hvarmed jag äfven en par timmar roade mig. Jag råkade därunder en munvig bondhustru (af Svidja underhafvande), som ej kände mig, utan höllt mig par méprise en altför rasande discourse, hvilcken jag, som väl märckte hennes misstag, ej eller skrämde, utan roade mig obeskrifl. däråt. Dagen därefter fick jag dock visite af henne, som med knäfall ville afbedja sitt brott.
29. Hade jag inviterat kyrckjoherden och lieut. K[almberg] att göra mig och fr. Ogielvie sällskap till Gyllenlund, dit jag förut låtit bära mat och under en naturl. löfsahl anrätta middag. Vij ankommo dit kl. mot 1 och roade oss efter måltiden med at se, huru de bärgade kärr höö. Jag lätt inspektoren följa mig kring hela den stora måssen och besåg alla torp ställena. Sedan vij efter vanl. låtit i ett träd af vår matsahl inrista våra namn, foro vij hem igien.
30. Hade jag visite af capelanen. I eftr.mid. hölls en vidlöftig lit de justice med underhafvande. Jag reste äfven i afton till kyrckan och lät där öppna min sahl. hr fars graf, hvaruti jag ej utan ömmaste kiänslor gjorde besök.
31. Reste vi till mid. ner till Pickala, men kommo åter om aftonen därifrån.

Augusti.

2. Expidjerade jag en ganska vidlöftig post till Sverige.
3. Sedan jag genom min Petter och Nordlingen låtit qvällen förut uppsätta en löfsahl på ett oändl. vackert ställe i Qvarnby åen (en ängsudde, som formerade en holme) och äfven tillredt mid. färdig för oss, reste jag kl. 12 med mitt vanl. promenads sällskap dit, där vij med största nöije först dinerade och sedan ända till sent på aftonen roade oss at fånga kräftor och bryta upp tomma perleskahl, som båda delarna var till stor myckenhet. Sedan vij om qvällen hade ätit, fägnade jag mina karar med några boutel. vijn för deras goda anstallter så väl, at de bägge fullkoml. kände det. Ett bevis på trohns värckan

- hos enfaldigt folck, som jag i dag feck, kan jag ej undgå anförä. En bonde från byen, belastad med en så terrible tandvärck, at han kröp som en mask, inställte sig vid min ankomst och frågade om någodt råd därföre, då jag i hast skref eller ritade några strek och krumelurer på en pappers lapp, den jag med en spik, som han petat tänderna med, fäste i ett träd, hvaraf karen i samma moment blef på en gång af med sin plåga.
5. Hade jag visite af kyrckjoherden, som passerade hela dagen hos mig.
 6. Efter slutad gudstienst, då församln i choret sammanträdde, förehöll jag dem i en lång oratjon deras dierfheth at villja ensamma hafva ordet i laget, annihilerade därpå alt deras giöromåhl och överlade sidst med dem om kyrckans och dess gårds reparatjoner etc., men som de ej så aldeles ville beqväma sig däruti, ehuru det en gång redan afgjort varit, tillsade jag det byket med mycken hårdhet, at det ej mera skulle stå dem till buds utan absolument nu blifva så trångt som förr, fast till deras och kyrckans stora skada. Sedan denna conversation med ganska många sann sagor ända tills kl. 3 varat, reste jag hemm och hade med mig till mid. min beskiedl. präst och lieut. K[almberg]. Vij drucko caffè i den vackra ekhagen och finga därunder visite af hela prästens familie, som ända till sent på aftonen satt och talte om ijdel väderlek.
 8. I anseende till den starcka hettan, som nu i fördubblat tilltagande varade, lånte jag mig af unga Hartman et teml. rymmel. och vackert tält, det jag i dag med mycken solennité lätt nedslå (och med flera vijnglas inviga) i den förtiusande ek hagen mellan de skuggrika biörckarna. Jag lätt straxt dit nedföra min säng, bord, spegel, stolar etc. och låg däri alla nätter, hvari jag ock af den angenähma svalckan hade dubbelt roligare vihla. Min dräng, som hade sina kläder innom dörren liggande, var min enda fäldtvackt. Hela dagarna var tältet uppslagit för mera svalkas skull, där jag då satt och skref eller läste, men till nätterna nedknäpptes det igien. Med ett ord, jag fant mig så fullkoml. väl i denna campering, at jag säkert aldrig blifver marode[?], om det ej mera gäller på framdehles.
 9. Slutade jag ej eller långt för midnatten en vidlöflig post till Sverige, den jag äfven i tältet expidjerade, emedan jag ej oftare än måltids tim. tolte värmen i rummena.
 11. Hade jag visite af Otto Armfeldt och Klicken.

13. Voro vij från kyrckan budne till lieut. K. på Bocks, där vij under en löfsahl på en mycket vacker äng åto och roade oss sedan långt inn på eftr.mid. åt en mängd spectateurer, som sig där innfunno och dem vij sedan fingo at dansa efter en par bier-violer, som där äfven vanckades.
15. Giorde fröken Ogielvie mig en makalös artig atrape. Jag narrades halfklädd ur min cammare att springa fast några elgkalfvar, som voro på skogen straxt öfver smidjan vid gården, då för at fullkoml. surprenera mig hela gården äfven därtill var i rörelse. Sedan jag utom all anda låtit föra mig långt inn i skogen, mottogs jag där ganska oförmodat vid en vacker löfsahl af kyrckjoherden, dess son och l. K[almberg] och fann där för mig en ganska smakelig måltid anrättad, hvar efter jag sedan sielf fägnade alt folcket, som hielpt till at surprenera mig, och slutel. skilldes sällskapet åt under canonade.
16. For jag endast på en 5 à 6 timmar ner till Pickala för at låta lasta skutan och taga emot mitt brunnsvatten, som dagen förut ankommit.
18. I dag morgons afseglade skutan för 3:ie gången i år till Stockholm. Jag hade i dag den lilla satisfaction at få betala fröken O[gielvie] med en liten atrape och narrade henne at dricka caffè i hvalfvet.
19. Var jag hela dagen occuperad med en ganska stor posts expidjerande.
24. Begynte jag i Guds namn dricka mitt brunns vatten, då ock camperingen i tält upphörde, emedan höst väderleken redan begynte infinna sig.
27. Var jag en promenant på ett par timmar till Pickala.

September.

8. Om aftonen, sedan jag expidjerat en vidlöftig post, feck jag visite af Adolf och Otto Armfeldt.
9. Blef vårt lilla sällskap äfven förökt genom tante Ebba Leijonhufvuds ankomst.
10. Giorde jag min afskieds visite på Laxpojo samt om afton ett litet besök på vår prestegård.
14. Slutade jag min brunnscur men med en förargelig strophe. Ty jag blef i dag genom vår inspectors sturskhet och flere brott därtill föranlåten, som ock med all fermeté värckställdes.

15. Installerade jag lieut. Kalmberg, som åtagit sig inspection öfver våra gårdar, i sitt nya embete, till hvilcken ända jag hade i dag förrmid. alla underhafvande samlade för at afligvidera böckerne och kundgiöra dem det skiedde ombytet. Mot aftonen reste vij ner till Pickala för att där sejournera öfver marcknaden.
20. Sedan jag efter flera dagars arbetande och skrifvande äntel. slutat det jemte en vidlyftig post, ankom kl. 9 om aftonen det så länge väntade fartyget lyckel. från Stockholm.
- 21—22. Påstod den lilla, så kallade Pick[ala?]-marknaden, där jag à plusieurs repris feck skåda contraira effecten af bränvijsförbudet.
23. Reste jag tillika med Kalmberg en visite till Fagervijk, därfån jag
24. om aftonen återkomm.
26. Reste tante Ebba ifrån oss och vij äfven om eftrmid. upp till Svidja för att giöra mina sidsta anstalter.
27. Lätt jag Sundberg igienomgå alla inventarier m. m.
28. Reste jag kl. 2 $\frac{1}{2}$ ifrån Svidja och gjorde med det samma en liten afskiedsvisite på prestgården.
30. Var jag äntel. kl. 11 mid. färdig med alla mina saker om bord, men just i det samma begynte vinden blifva oss emot.

Oktober.

1. Som vinden ännu var emot, reste jag oförmodel. änn en gång upp till Svidja tillika med fr. Ogielvie. Vij voro först i kyrckan, åto mid. på preste gården och reste sedan ifrån Svidja under canonade kl. 5 om eftr. mid. hit ner till Pickala igien för att afvakta första gynnande väderpust.
4. Om morgonen kl. $\frac{1}{2}$ 8 reste jag ifrån Pickala om bord.
26. Natten emellan den 25 och 26 kl. 1 ankomm jag änteligen till Stockholm efter en lika lång som ledsam och fatale resa. Sedan jag varit inemot 4 veckor på vägen och utstått de faseligaste stormar och väderskiften, hvaribland i synnerhet natten mellan d. 22 och 23 var faselig, ty då var jag tillika med en några och femtijo andra skutor (som alla legat tillsammans i 2 veckor för motvind i Rödan allenast) förledda genom vädrens falskhet i ett terribelt siömörker och himmelsstickande storm hela natten på havet, som var den faseligaste natt jag någonsin öfverlevat. Jag skildes vid skutan vid Fjärderholmarna

och lätt därifrån med båt ro mig till Blasieholmsbryggan, då jag sedan gick upp oanfäktad utom af ett par vanmäktiga brandvakter och hade den glädjen träffa min mor och bror vid teml. välmåga.

29. Var jag tillika med några flera och besåg ett underl. diur (sijstre[?]) samt ett par små dansande markattor, som alt af italjenare vistas.
30. Var jag ute på visiter.
31. Var stor cour och publique spisning, som af mig äfven hedrades med besök.

November.

2. Blev jag af gref Posse presenterad för konungen på levéen. Om afton var jag på operan och såg Thetis och Pélé förkortad till 3 acter men mycket fulare änn förr.
5. Var jag tillika med min bror och lilla Clas Horn ute i min mors vagn och gjorde några små visiter. Men om aftonen vid min hemmkomst siuknade jag af en gångbar bröstfeber, som genom min fatale resa till äfventyrs blifvit agranderad.
8. Om aftonen afseglade äntl. efter långt betänkande till Finnland igien vårt fartyg.
12. Var jag efter en veckas siukdom för första gången ute med min mor på visiter till gref. Bonde m. fl.
13. Reste jag omkring till flere af deras excel:er och var äfven på levéen.
14. Om morgonen var jag uppe för at göra prins Fridr., som aftonen förut var kommen från Tullgarn, min cour. Han var övermåttan nådig och tahlte med mig en lång stund om min resa, varelse i Finnland samt en exsisterad vacance m. m. Jag tillika med flere västm:l:ska officerare fölgde honom sedan inn på konungens levée. Om aftonen bivistade jag courerne hos hertig Carl och deras Majj:ter samt publique spisningen. Jag blef äfven presenterad för reg. drottningen, hertiginnan och prins Carl, vilken sidstn:de var besynnerligen nådig.
19. På visiter med min fru mor samt om aftonen på Riddarhus concerten.
- 20 och 21. Om förmid. på levéen och hos prinsen i sina rumm båda dagarna samt om eftr. mid. d. 21 på deras Majj:ters cour och spisning om aftonen.
22. Var jag på Fridrichshof på encke drottningens concert, som

- efter vanl. var extraord. vacker. Jag blef äfven i afton af prins Friedrich för hennes Maj:t presenterad.
23. På operan och såg Acis och Galathéa spelas.
 24. Var jag i ett stort cotterie på masqueraden i hvit domino. Jag hade där flere rencontrer, till och med de högsta herrarnes conversasjon och roade mig där ända ifrån kl. 6 till 4 om morgonen.
 26. Om eftr.mid. med min fru mor på visiter tills kl. $\frac{1}{2}$ 8.
 27. Som var ordens capitelsdag. Uppe på konungens levé och såg sedan alla slags riddare i processionen och under musique troppa i och ur capitlet. Gref Barck blef på levén dubbad till nordstierne commendeur och en capit. vid Dal reg:et till rid. af sverds orden.
 28. Ända till kl. 10 om aftonen på deras Maj:ters cour och spisning. Jag förde R.R:nan Wrangel i vagnen och hade i afton där rätt roligt.
 29. Reste jag kl. $\frac{1}{2}$ 7 på enke drottningens cour och concert och blef sedan quarbuden at äta vid cavailler taffeln, som i afton för balens skulld var ganska tahlrik. kl. 11 begyntes den. Alla de kongl. voro där. Vij foro ej hemm förr än kl. 4 om morgonen.

December.

1. Ända tills kl. 4 andra morgonen på masqueraden i svart domino, där jag efter vanligheten hade flera rencontrer, ibland andra med gref Carl Scheffer, som jag påminte att ällskat fransoserne.
3. Gaf min mor en temml. stor diné för flere goda vänner och först predikan af hennes hus präst, magister Törner. Efter måltiden reste jag på rid:hs concerten, som var ganska vacker.
4. Var jag inne på kungens levé och middags cour. Giorde äfven min uppvaktning hos prinsen, då han bød mig tillika med flere cammerater till middagen. Han var mycket munter och nådig mot oss alla. Kl. 4 reste prinsen till Fridrichshof, då jag i sällskap med cerem.-mästare b. Falckenberg for ikring och giorde visiter hos ambassadeuren och ministrarne men råkade endast m:r Simolin hemma. Sedan voro vij på operan och sågo Birger Jarl.
5. Om aftonen på deras Maj:trs cour och spisning.
10. Var jag i prinsens predikan, hvarefter han var så nådig och

ropte mig inn i sin kammare och talte vid mig om ett accord (som dock blef refuserat) och det i nådigaste termer. Eftr. mid. var jag på visiter.

11. Var jag på levé och sedan uppe hos prinsen, som ännu låg och var efter vanl. extraord. nådig.
12. På levén och hos prinsen samt om eftr.mid. på afton couren.
14. På levé och mid. cour samt hos prinsen om förrmid. Eftr midagen på visiter.
15. På masqueraden tills kl. 5 om morgonen, hvarunder elden komm lös i sockerbruket på Blasieholmen och brann förskräckligt. Efter flera aventurer, när vij, ett stort cotteri, skulle resa hemm, välte hyrkusken med oss, dock utan någon vidare skada.
17. Hos prinsen samt i konungens predikan. Om eftr.mid. på några visiter samt sidst på Riddarhus-concerten, som var af de aldra talrikaste, och hvilcken äfven öfverheten bijvistade.
18. På mid.cour och levé samt hos prinsen, som var rätt nådig, och även prins Carl, som en visite komm till prins Fridric och äfven gjorde mig den nåden och tahlte vid mig.
19. På afton couren, som var den sidsta före h[äl]gen, h[vil]ken var öfver måttan brilliant.
23. Reste min bror på landet att jula. Kl. 7 om aftonen reste vij, min fru mor och jag, upp till slottet och foro öfver en halv timma ikring i jul-marknaden.
24. Om förmid. uppe och tog afskied af prinsen, som reste till Gripsholm. Han var efter vanl. mycket nådig och raillerade mig en lång stund. Aftonen var jag och Armfeldt i jul-marknaden och gjorde där en hoper små coupletter till klappar åt min fru mor, hvarmed vij ock roade henne under soupéen, ända till kl. var 12 om natten.
25. Hade min mor predikan hos sig. Om aftonen reste jag ikring i marknaden.
27. På en misslyckad bal hos c[ommercie] r[ådet] Lissander och souperade tillika med min mor hos gl. gref:n Bonde.
29. På ett stort calas hos min farbror både till diné och soupée.
31. Om eftr.mid. på några visiter med min fru mor och sidst på jul marknaden, som var denna afton mycket brilliant. Min mor regalerade oss vid soupén med en hoper artiga ny års gåfvor. Gud låte mig i hennes k. sällskap ännu sluta många flere år.

Den 31 december 1775.

Tiden skiftar, ombytes och ändas
 människor försvinna, naturen åldras.
 Hvad skapat är förvandlas.
 Alt ser sitt slut. Gud allena blifver.

den 1 januari 1776.

Nu sluts ett åra tahl att oss ett annat gifva.
 Lätt det till bättring blifva!
 Du Eviga Försyn, som tidens Herre är,
 Vis åter nya prof, hur Du har menskior kär.
 Du som dess gränsor stakat ut,
 dess alla skiften styr och vänder till din ära,
 Du som dess början var och känner intet slut,
 dess dyrd att anse rätt, du värdes sielv mig lära!

Januari.

1. Gjorde min fru mor en liten diné för några goda vänner, som kommo till predikan. Eftermid[dagen] var occuperat med bara nyårsvisitaitter, som till en stor myckenhet infunno sig personligen utom en otalig skara av kort.
2. Var jag både förr- och eftermid[dag] ute på mer än 50 ny-årsvisiter och agierade fullkoml. belätes role i Danjels prophetja, emedan de endast giordes med kort utom några få ställen.
3. Hade min fru mor likasom dagen förut en otalig mängd af visiter. Min bror hemkom äfven idag från sina jul resor.
- 6.7. Hade min mor predikan hos sig och var om eftermiddagen tillika med oss ute för att betala sina ny-års-visiter.
12. Som var första levéen efter konungens inkomst, var jag uppe och ökte trängseln med. Sedan sökte jag prins Fridrich för att avlägga min ny-årsgratulatjon. Eftermid[dagen] voro vij på visiter.
15. Såg jag La Reine de Golconde agieras, som i anseende till decoratjoner och habillementer onekel. var vackrare än alla de andra nya opera.

17. Voro vij båda tillika med min fru mor på ett stort calas både till middag och afton hos fröknarna Fredenstierna.
18. Om förmid: uppe hos prinsen och eftr.mid: på visiter samt sidst på operan, där åter Golconda speltes.
19. På kungens levé. Eftr.mid. på visiter och soupé hos håfr[äts]-r[åde]t Fredenstierna i sällskap med r[iks]r[åde]t Ridderstolpe och många flere af fordna bundsgenossen. Sedan vij hade ätit ungefärligen kl. $\frac{1}{2}$ til 12, reste vij i sällskap med fru Fredenstierna, friherrinnan Anrepp och fröken Königstedt till masqueraden, där vij roade oss artigt nog ända till kl. 4 om morgonen, då vij förde våra damer i vagnen och reste sedan hem. Utom en hel hoper andra aventurer på denna masquerad, blef jag af prins Fridr. bra atraperad, som under det jag och en fruntimmersmasque attaquerade honom, igenkiände mig och begynte hel hårt ropa mitt namn, så att jag straxt måste changera domino.
21. Var jag med min fru mor hela eftr.mid[dagen] på visiter och souperade tillika med henne hos gamla grefvinnan Eva Bielke. Som något curjeust måste jag för framtiden anotera en passage, som i dag af både trovärdigt och väl därom underrättadt folck i ett sällskap sades. Faiten är denna: prins Carl har en liten tid nu för jul i ett av sina rum i sällskap med sina herrar sedt en blodig posture stå i en vrå, som han sagt sig altför väl hafva känt men tillika på tillfrågan bedyrat att aldrig säga, hvem det vore. Hans herrar hafva aldeles intet sedt däraf, men prinsen har, rätt som han gått och talt, skrikit till och sagt: Ack, Jesus, vad ser jag för slag? Hvarpå han af alteratjon hållitt på att dåna, och de måst föra honom i sängen. Nu under de kongeligas sejour på Gripsholm har återigien samma blodiga figur på lika förskräckligt sätt vist sig för honom, men ingen af de andra närvarande har sedt den nu mera än förra gången. Han har likasom då blivit fasiligen altererad och sagt, att det vore densamma apparitjon, som vist sig för honom i Stockholm. Prins Fridrich har äfven en afton på Gripsholm, när han tänkt släka sitt lius, efter att hafva läst på sängen och såg upp på klockan, som i det samma slog 12 eller 1, fått se en dylik blodig posture stå vid sina sängfötter, men af skrämsel har han blifvit så betagen att han ej kiännt igien den. Dock på beskrifning hålles det för att vara densamma, som spökat för prins Carl. Han har även då haft folk hos sig inne, men för ingen, mera än honom,

- har det synts. Hvad en så faslig apparition vill betyda, och som endast synts för båda prinsarne, må Gud veta. Men så tyckes det, som auguren ej vore god för någon, som går de herrarne nära. Man skulle väl kunna härpå göra någon utläggning, men som den bleve fremissant, är bäst att låta ödets skickelse sielf förklara saken. Gud styre alt till det bästa!!
22. Hade vij några goda vänner till mid[dag] och om eftermid[dagen] på några visiter. Jag var idag äfvensom gårdagen uppe hos prinsen samt idag på levén, där konungen gjorde mig den nåden och hälsade på mig likasom dagen förut, då jag var uppe i hans predikan. Prinsen var efter vanligheten ganska nådig och brydde mig mycket för rencontren på masqueraden. Han reste idag middags stunden ut till riksrådet Bielke att bijvista en biörn jagt.
23. Om aftonen på kungens cour och spisning. Prins Carl var denna qväll ganska nådig mot mig, men min prins var än ej från sin jagt återkommen.
24. Voro vi samtel. ute till soupé och kommo ej hem förr än kl. 12.
25. Blef jag genom prins Fredrics heiduk kl. 6 om aftonen befalld att komma till prins Carl på soupé och bal. Jag reste dit kl. 9 och ej därifrån förr än emot 4 om morgonen. Fêten var af de aldra brillantaste. Alla de kongliga voro där samlade, och de flästa av dem, som frequentera hofvet, både gamla och unga. Det serverades vid fem bord och alla på det magnificaste. Jag tillika med en 100 andra officerare åt vid bordet n:o 5. Efter soupéen, ungefärligen kl. emot 1, börjades balen med contre dansen la Duschesse. Det dansades i 2 rum och serverades på det artigaste med confiturer och rafr[a]ichissements. Hela sidan av slottet var illuminerad och altsammans i den bästa ordning. Bägge prinsarna gjorde mig den nåden och talte vid mig m. m., så att jag fant denna festinen roligare änn de på hofvet annars pläga vara.
28. Var jag i predikan först hos hertiginnan, som var mycket nådig och kom ut och talte vid oss. Sedan hos prins Friedrich och sidst i kungens predikan och couren därefter, som vanligt är, hvilka alla curjaler ej slötos förr än kl. $\frac{1}{2}$ 3 om middagen. Eftermiddagen tillika med min mor på visiter.
29. På kungens levé och middags cour, då kungen på couren gjorde mig den nåden och helsade.

30. Kl. $\frac{1}{2}$ 7 på prins Fridrichs cour först, som var mer än vanligt nombreuse, emedan på så lång tid ingen afton cour hos honom varit, och sedan på deras majestäters cour och spising.
31. Kl. 4 eftermiddagen reste min bror och jag i sällskap med Eric Wilhelm M[arcks] v[on] W[ürtemberg] till Norrby för att göra hans bror Fredric en liten visite. Vij körde hela natten, men kommo dock ej fram förr än andra morgonen kl. mot 8. Orsaken var, att vij måste vänta på gästgifvaregårdarne dehls för häst-brist och dehls äfven för böndernas gräl och påstående om flera hästar för vår täcksläda än vij ville, hvilket äfven gaf ämne till en liten calabalique i Tellje stora stad, som dock i anseende till innvånarnes hieltemod var av föga betydighet. Marcksen var sielf intet hemma, när vij kommo, men infant sig dock straxt efter middag. Emedlertid besågo vij den så mycket omtalte surbrunnen och smakade på vattnet samt eljest situation, som öfveralt var ganska vacker och behaglig.

Februari.

1. 2. Voro vij qvar på Norrby och roade oss med slädpromenader etc., tills
3. då vi reste därifrån och ankommo till staden lyckligen kl. $\frac{1}{2}$ 10 om aftonen, oanfäktade både av Teljeboar och andra förföljare.
4. Tillika med min fru mor om eftermiddagen på visiter. Vij hade idag en liten diné samt predikan.
5. På kungens levé. Hans Majestet gjorde mig den nåden och hälsade mycket vänligt.
6. om aftonen på kungens cour, hvarvid han äfven efter vanligheten hälsade nådigt på mig (men vad grimaser gjöres icke här i vär[ld]den).
7. På enckedrottningens cour och concert, som efter vanligheten var ravissant och choiserad. Både jag och min bror blefvo qvarbudna till cavalleristaffelen. Sedan vij hade ätit kl. emot $\frac{1}{2}$ 12, begyntes balen, hvarvid alla de kungelige (utom min prins, som ännu var på sina resor stadd) assisterade. Af en besynnerlig aning reste vij därifrån kl. 1 om natten och hunno ej mera än knapt i säng, förr än det begynte att klämta. Min alteration, när jag kom ut i andra rummet och såg elden så när, som om den suttit i granngården, var obeskrifvelig; den

var dock ända på Höötorget, fast skienet var så förfärligt starkt. Jag var först uppe vid elden, men skyndade mig straxt hem af fruktan, att min mor skulle af klämtningen väckas, då hon säkert fått slag av alteration. Jag satte mig för den skulld på en stol vid dörren av hennes kammare för att vid första hon skulle vakna gå in och åtminstone präparera henne att se den faseliga lågan, som lyste ända in i våra rum så klart som om dagen, men Guds stora nåd vare evinnerliga lofvat och prisat, som hörde mina svaga böner och lätt henne tranqvilt sofva ända till morgonen, då elden redan var släckt, sedan den i aska lagt en 5 à 6 träkoijor. En stor Guds nåd vid denna elsvåda var det lugna vädret, utom hvilket hela öfra delen av norr stådt i största fara, ty elden hade redan bränt af mäst ett helt hus, innan de begynte klämta. Gud vare lof för sin godhet!!

9. På masqveraden, som i afton var mer än vanligt animerad. En hel hoper artiga charactersmasqver gjorde det hufvudsakeligaste där till. Konungen med hela sin svite var i carmeliter munckar och drottningen med sina fruntimmer i nunnedrägt. Prins Carl hade ett helt band lappar med sig. Dessutom var en skomakare, som surprenerade alla. Han satt på ett bord, och bordet rördes likväl af sig sielf. Han spelte dessutom mycket väl sin role och var rikt masqverad. Jag roade mig i afton ganska bra ända tills kl. mot 5.
10. Om aftonen kom åter elden lös men nu ute på jagtvarfvet, som dock lyckligtvis snart släcktes, ehuru tiäran gjorde den mycket häftig.
11. Med min fru mor på visiter ända till kl. $\frac{1}{2}$ 8.
12. Hade min mor en stor samling hos sig för sina processers skulld, bestående af 10 stycken av deras excellencer (hvaribland Hermansson äfven var), alla både statssecreterare och revisjonsherrar, med ett ord hela cancelliet samt även dessutom presidenten grefve Cronstedt, cammarrådet Rotlieb med flere, som alla infunno sig till middagen mangrant och blevo nöijackti[g]t tracterade med champagne, pounch etc., så att de alla läfte mycket, mycket godt. — Idag hände mig för första gången den nåden att blifva buden till kungens bal i små rummen, som skedde genom en löpare. Det var mig endast i det afseende flateust, att jag vet, det kammarherrarna måst uppsätta mig på listan, ty de bonne volonté hafva de vist eij gjort det, emedan aldrig iag som många andra krökt

rygg för dem för att blifva buden eller på listan uppsatt. Jag reste upp kl. 11 om aftonen, men som öfverheten ännu sutto till bords, gingo vij kungen[s] öfra garde robes trappa ner till pelar salen, där balen var. Kungen var particulairt nådig mot mig och kom öfver på andra sidan och hälsade på mig, Just mitt under glädjen kom min prins Fridrich från Upsala, som äfven var nådig och hälsade på mig. Jag var af tillställningar till calaset så trött, att jag redan kl. 2 reste hem.

13. om aftonen på couren, som var rätt rolig denna gången.
14. På levéen samt om eftermiddagen på visiter.
15. Hade min mor åter en collatjon af mera än 20 personer hos sig. Eftermiddagen var så många visiter, att jag ej kunde slippa ut, ehuru jag lofvat mig bordt.
16. Om förmiddagen på levén samt sedan för en af våra processers skulld, som i dag skulle komma före, uppe i rådsförmaket, där jag kallade ut den ena excellencen efter den andra, som alla lofte hielpa oss. Eftermiddagen var jag på soupé hos min farbror, men fick så stark feber, att jag måtte kl. 7 resa därifrån hem och lägga mig.
17. Låg jag till sängs hela dagen af feberen, som continuerade.
18. Som jag idag var någodt bättre och dessutom ej på lång tid giort någon cour hos min prins, reste jag upp mot middagen och afhörde först predikan hos konungen. Jag tänkte sedan straxt få resa ner, men prinsen befalte mig äta middag hos sig. Han gav i dag stor diné. Prins Carl, riksråden Ribbing och Horn samt 6 stycken generaler utom en 15 andra officerrare utgiorde tillsammans ett nombreust sällskap. Mer än vanligt var han i dag nådig och tahlte med mig en lång stund. Prins Carl giorde mig äfven mycken accueil. Kl. $\frac{1}{2}$ 6 reste jag hem och for ej mera ut sedan hela aftonen.
19. På levé och middags cour hos konungen.
20. Voro vij samteliga tillika med min fru mor både till middag och afton hos håfrättsrådet Fredenstierna. Så snart vij kommo därifrån, reste min bror och jag på masqveraden, hvilken i afton var af de talrikaste, emedan det var den sidsta för påsk. Hela hofvet voro där i charactersmasqver. Kungen med sin suite som chinesare och prinsarne med dubbla qvadriljer af herdar. Dessutom var det ett helt bondbrölöp med talmän, brudridare etc., som ansenligt sijrade masqveraden. Jag hade där nu som förr en hoper lustiga aventurer och var där ända till sidsta man om morgonen kl. 6.

22. Om morgonen ute till några av deras excellencer angående våra process vinnningar. Sedermera på levéen och om aftonen på visiter.
23. Bevistades enkedrottningens cour och concert. Jag blev där kvar buden att äta och var sedan på balen ända till kl. 2 om natten.
25. På visiter och ute till soupé.
29. På levé och middagscour samt hos prins Fridrich en stund.

Mars.

1. Var jag på en auctjon i Hildebrandske sterbhuset, som var mycket kostbar; men betaltes dyrt.
2. I dag tycktes min fru mor, som en 6 dagar varit plågad av sin vanliga rosfeber, hafva fullkomligt öfvervunnit den. Hon var munter, åt med appetit och var uppe ända till kl. 11.
3. Om morgonen kl. mot 7, då jag kom in för att hälsa på min mor, som jag hörde var vaken, fick jag en vacker alteration: Att se henne sitta så gott som med litet lif af sin elacke colique angrepen. Det var en oänligt stark paroxsysme, som slutades med kräkning. Efter middagen feck hon genom Heidenstams råd och hielp en liten vihla, som någodt styrkte, men krafterna voro dock mäst aldeles försvundne.
4. Var mattigheten äfven stor och continuerade väderspänningarna någodt. Heidenstam var här ända från $\frac{1}{2}$ 12 om middagen till 5 eftermiddagen.
5. Voro väl plågorna mäst aldeles försvundne, men mattigheten ganska stor. Liten appetit var likväl i dag, så att hon kunde se litet sällskap. Jag som ej varit ur huset, sedan hennes siukdom, måste i afton på hennes persuatjon resa på kungens cour. Så snart öfverheten satt sig till bords, reste jag hem igien.
6. Var min fru mor mycket bättre än dagen förut. Jag var i afton på enkedrottningens concert, som efter vanligheten var ravisant. I dag hade de olyckeliga artillerieofficerarne, 19 eller 20 stycken, som medelst ett förgripeligt memorial satt sig upp mot sin gamle chef, general Charpentier, af generalkrigsrätten fått sin dom, nemligen alla utom 4 stycken mista sina tjenster och de 4 på halft år suspenderas samt en, lieutenant Kojett aldeles frij förklarad. Detta blev dock alt till konungens de-
cision hemstält.

7. Var min fru mor nästan aldeles retablerad, så att hon klädd kunde se folck hos sig och efter ordonence for dagligen ut en par timmar att promenera, änn åt Carlberg, än åt Kongs-holmen etc., hvilcket förskaffade mera apétit och ställde snart hennes hälsa i lika gott stånd som förut. Jag var i dag först på levéen, sedan inne hos prinsen, till middagscouden blef, samt sluteligen på operan, där Adonis och Eglé speltes, hvilcket, i synnerhet den sistnämnda, utgiorde ett rätt roligt spectacel; i synnerhet som både interiör och än mera själva denouemen-ten är i den förre miserabelt förd.
8. Occuperades jag hela dagen med en finsk posts expidjerande.
10. Hade min fru mor 2 à 3 bekanta till måltid hos sig. Om eftermiddagen voro vi först på visiter och sedan åhörare af en ganska vacker concert på riddarehuset, där La Haije spelte solo på violin samt Baumgarten på violoncell.
12. Voro vij, min bror och jag, till middag och afton hos hofmar-skalkinnan Théet i ett stort sällskap. Vij voro dock på afton-couden men foro till baka, så snart öfverheten satt sig, till Théetens igen. Prins Fridrich, som var nyss återkommen från en liten lustresa, var ganska nådig, och talte vid mig en lång stund.
13. Hade änteligen vår process med Amnorin blifvit hos konungen i conseilen vunnen, sedan den först i rådet på lika sätt disci-derad och det just efter vår önskan.
14. Hade artilleristernas dom hos konungen blifvit på det sättet ändrad, att alla de från embetet dömda i stället på 4 månader blifva degradérade och utan att siukdom en gång gäller skola den tiden fullt utgiöra gemens tjenst; hvarefter konungen sedan vill öfver dem discidera. De andras dom blef som den af generalkrigsrätten fälldes. Levéen och middags couren bij-vistade jag äfven. Eftermiddagen passerade jag ganska agré-abelt hos bancocommissarien Lotscher i stort sällskap af deras excellencer samt flere bekanta, där vij fingo höra en admirabel concert så vocal som instrumental. En mästare på både viol de gamme och clave symbale läto höra sig, så att för oss alla soupéen kom för bittida, ehuru klockan redan var då mot 12 om natten.
15. Var på hofvet en stor fête, som skulle föreställa drottning Christinas hof med en den tiden anställd carrousel. Alla de ansedda av hofvet voro med i denna granlåt, som först speltes hos herrtig Carl att giöra kung och drottning en surpris hvar-

efter denna imitation sedan, fast mera en gros, i drottningens rum gavs. Herrtigninnan agierade drottning Christina, och hvar och en av de andra kungliga hade sin role. Alla hade gammal dags kläder tagna från arsenalen af våra gamla svenska kungar och hieltar samt med skiöldar och hela rustningar. Carousselen bestod i en slags balett, som dansades med spiut och sköldar etc. Rummen voro klädda på gamla viset och bordet serverat på den tidens sätt. Alt hvad, som kunde fås af gammaldags antiqviteter, måste tiena till denna comedjen, ibland annat skickades ända till Biursholm [*sic*] efter den tröjan, som Banér haft på sig, när han i Linköping blev halshuggen m. m. Utom det, att denna excercisen var mindre afpassad med den vördnad man borde hafva för förfäder, deras bragder och lefnadssätt, måste jag säga, att auguren ej är så lycklig med batailler innom slottet. *Måla intet Fan på väggen, han för väl komma ändå.* Emellertid gjorde denna fêten mycken både harm, missnöije och ridicule i publiken.

16. Voro vi samtel. budne till middagen hos fröknarna Fredenstierna. Och om aftonen souperade vij i ett mycket stort sällskap hos häfrättsrådet, deras bror.
17. I prinsens predikan och först inne i hans rum, då han var mycket nådig, talte vid mig och railerade mig för min an-bonpoint etc. Sedan var jag i kungens predikan, men han var sielf så indisponerad, att han ej kom ut efter vanligheten. Eftermiddagen var jag på visiter stadd.
18. Var konungen så bra, att han gav levé, men orkade ej med den vanliga middagscouren. I eftermiddag såg jag den nya verterade Athalie spelas och det så väl, som någonsin på en utländsk theatre. Rolerna voro väl distribuerade och gester samt decoratjoner etc. ganska värdiga och vackra. Det fraperade mig så mycket mera att se en så august piece och main-tien, som jag just ej förestälte mig det bästa om den första svenska tragoëdie, som skulle uppföras, men fant mig däri sou-verainement bedragen.
19. Var konungen sänliggande och gaf hvarcken levé, audiens eller annat utan drottningen var ensam på aftoncouren. Jag lätte i dag med trumman slå efter en skurck till dräng jag haft, som rymt med liberiet etc., äfvensom jag i alla provinser här-ikring låtit lysa efter honom, mera att skräma andra drängar än att villja hafva igien den här, som ej var vånglägan värd.

20. Idag gav konungen, som nu var frisk igien, levé. Därefter var jag inne hos prinsen; men fick ej i dag lägligt att ensamen entretinera honom.
21. Sedan levéen var slutad, gick jag in till prinsen igien och råkade honom mycket favorabel samt försäkrade mig, att jag till utrikes resor ej skulle sakna permissioner samt sade mig vidare, huru därmed förhållas skulle etc. Han var i dag borta till middag, eljest hade jag blifvit uppe och ätit hos honom. Min fru mor hade i dag en liten middagsmåltid, hvarvid mina cousiner Marcks etc. voro. Jag såg i dag för andra gången Athalie, som speltes med lika succes.
25. Uppe hos prinsen och i kungens predikan därefter. Till middag hos riksrådet Ridderstolpe i ett muntert lag, componerat blandt andra af Gyllensvan, Ficken, Montgomeri, Nachrei etc. Jag bröt likväl laget för att skynda mig hem i mitt lasarett att se efter min sjuka bror och äfven min fru mor, som i dag hade en känning av sin rosfeber, hvilken dock mot aftonen åter abandonnerade henne.
27. Dicerade min fru mors opasslighet sig änteligen till hvar annan dags frässan, som nu epidemiquement grasserade. Han tröstade oss dock ganska bra därmed, gamle Heidenstam, at den skulle ej mera än en tre accesser till continuera och så lämna min mor långt friskare än förr.
29. Infant sig väl frässan igien men mycket lindrigare än förr. Jag var i afton buden att soupera hos Örnskiölds, som jag dock refuserade för att vara hemma. I afton såg jag äfven ett ganska vackert svenskt fyrvärkeri, som af baron Hierta vid artilleriet i Humlegården uppfördes. A propos som det idag var sidsta levéen före konungens resa till Ulricsdal över hellgen, var jag äfven uppe att öka pressen.
30. Blef min mor emot aftonen attaqverad af en starck feber, förorsakad af några små förseenden i diäten, som med mat, fotbad etc., hvilken så angrep hufvudet, att hon begynte yra. Jag, som af alla dessa ovanliga symtomer blev grymmeligen altererad, skickade straxt vagnen efter archiatern, som o[c]kså prompt kom kl. $\frac{1}{2}$ 2 om natten. Men då begynte febern redan lägga sig, hvarpå min mor sedan kom i sömn och lindring, transpiration, så att hon om morgonen åter var munter och flincker.
31. Var min fru mor hela dagen feberfri, hade temligen appetit och styrcka att gå uppe i rummet. Jag måste i eftermiddag

göra några visiter, blandt andra se efter min sjuka cousin, Ad. Armfeldt, som av en hemoroidal colique var för döden sjuk. Jag blef till aftonen buden till Lagerfeldts men refuserade äfven det. Hos prinsen var jag äfven i dag, som var ganska fattigerad af sin promenad vid eldsvådan uppe vid Observatorjum i några trädkoijor förra natten, som dock snart och lyckligen blev dämpad.

April.

1. Siuknade jag ganska häftigt af en starck bröst- och flussfeber. Det passade sig likväl så bra, att min mor och bror begynte blifva aldeles friska, när jag siuknade ner.
2. som var min fru mors feberdag, släpp hon den aldeles. Min bror var äfven nu flinck, men jag var alt värre och värre attackverad i stället.
5. Fick jag sielf rätt oförmodeligen veta, och måste sedan genom magister Törne, som i dag predikade för oss, bijbringa min fru mor den sorgliga tidningen, att Adolph Armfeldt idag morgon kl. 6 avlidit. Mina aningar till heder måste jag nämna, att jag altifrån första stunden, då jag hörde honom vara så illa siuk och än mera, sedan jag var hos honom, sade, att det var hans sidsta siukdom. Han viste det sielf med och var glad åt sin förlossning. Han somnade sagta in med ett apostoliskt hieltemod i sin Frälsare och niuter nu en evig glädje!!
8. Var min fru mor åter så mycket retablerad och frisk, att hon helt klädd i dag kunde efter vanligheten emottaga visiter. Magister Törne predikade äfven i dag för oss. — Mot aftonen var hans [Adolfs] bror Otto äfven här och omtalte, huru det tillgått vid hans brors begrafning, som i går i all tysthet för sig gått på Marja kyrckjogård.
14. Voro vi, Gudi ärat! samteligen åter aldeles restituerade, så att jag och min bror i dag för första gången voro ute. Jag var på concerten, som gjorde mig mycket nöije och till soupé hos fröknarna Fredenstierna.
15. Var jag uppe på levéen, som var den första efter kungens inkomst till staden. Han var nådig och hälsade på mig. Min prins, som var rest till Vesterås, mötte jag i afton oförmodligen just i skymningen, då jag kom ifrån ett besök hos unga Wattran-gen, som var siuk. Han kom i en liten bondvagn med 2 skiutskampar före och endast sin cämmartienare bakpå och

hade så när kiört på mig, ehuru jag gick så mycket möijeligt var åt ena sidan. Prinsen gjorde det endast för att roa sig med mig, som han sedan sade, men jag, som ej straxt igienkiände min herre, hade så när ej förstått mig därpå och var just i beråd att lyfta upp käppen och värja mig med, när prinsen slog upp surtouten och begynte skratta, då jag blef nog storögd, hant dock ej att hälsa, förr än han redan var mig passerad.

16. Var jag om förmiddagen uppe för att göra prinsen min *dé-précatjon* för *rencontren*, men han var redan utriden at *promenera*. I afton var *cour* och spisning hos kungen, då jag råkade min prins, som ganska nådigt gaf sig i tahl med mig och brydde mig mycket för mötet aftonen förut och hvad visiter jag så sent kunde göra etc., hvarpå, när jag bad om nådig tillgift för min *inatentjon* vid det tillfället, han öfver mottan *gracieust* excuserade det och roade sig en lång stund med en hel hoper *badinage*. Prinsen bad mig äfven göra sig till viljes och *excercera* här med den 6 maj tillkommande det nya *reglementet*, öfver hvilcken lofven han var mycket nögd och caresserade mig därför samt var efter vanligheten *aimable*, *on ne peut pas plus*.
17. Giorde jag min *cour* hos prinsen, som var öfver måttan mild och *gracieux*. Prins Carl var äfven där och gjorde mig nådig *accueil* med. Af de flere officerare, som voro uppe, formerrade båda prinsarna tvenne *corpser*, alt *cavalerijet* drog sig till prins Carl och infanteriet till prins Friedric, hvarvid han sielf var så nådig och tog mig i handen samt ställde mig sig närmast. Prinsen åt i dag på *Fredrichshof*, eljast hade jag blifvit uppe till måltiden. Om aftonen *bijvistade* jag drottningens *cour* och *concert* på *Fridrichshof*, hvarifrån jag och min bror sedan *promenerade* hem, hvilket jag tror var orsaken till hans därpå följande svåra *siukdom*.
18. Låg prinsen sjuk av *frossan*. Var jag på konungens *levé* och middags *cour*.
19. Hos prinsen till middagen, som efter vanligheten var mycket *gracieux*.
20. I kungens predikan och *cour* samt om eftermiddagen på visiter.
21. I slottskyrkan och såg, huru kungen och drottningen *communicerade*. Därefter var jag en liten moment och gjorde min *cour* hos prinsen.
22. Var jag åter uppe hos prinsen, då han sielf befalte mig blifva

qvar till middag. Efter måltiden såväl som därunder talte hans höghet mycket med mig, lofte blandt annat vid sin hemkomst och på regementsmötena att skaffa mig lättare fall för pounchen etc. Sedan caffè var serverat, kom prinsen till mig och talte emot en klockslagen timma vid mig, då han var öfver måttan nådig, sade äfven, att han gierna ville fundera, huru jag skulle kunna slippa göra tjenst, tills han kom hem, som han mente skulle blifva nu oktober ett år till, då han ock tillade många nådiga försäkringar om den ynnest han lofvade att både från- och närvarande för mig hysa. Han propo- nerade mig äfven ett nytt accord och finalement slöts konferencen med det, att jag med tårar i ögonen kyste hans hand.

23. Om natten feck min bror en grym attaque af håll och stygn, som nödgade mig att hela dagen vara hemma.
24. Oackadt åderlätning och lavement etc. blef han alt värre och värre.
25. Denna natten var för mig en af de bedröfligaste jag någon- sin överlevvat, ävensom dagen också var triste och ängslig. Jag måste hafva mitt i natten bud efter ass[essor] Zetsel, emedan det grep honom så häftigt an, att jag trodde han ej skulle lefva till morgonen, och om dagen gäfvos båda doctorerna (Heidenstam och Zetsel) honom nästan förlorad. Min farbror och faster voro här, och här var med ett ord ett be- dröfligt hus. Om natten vakade tillika vår prest och en doc- tor Avelan.
26. Begynte det redan att blifva någodt litet bättre med honom. Doctorerna voro båda 2 gånger om dagen här.
27. Blef feberen alt mindre och mindre starck samt bröt sig i ett frisel utslag, hvarefter de assurerade honom lifvet.
28. Bättrades han alt[mer], ehuru ganska insensibelt. Jag, som nu under denna siuklighetstiden så trogit varit inne hos patienten både nätter och dagar, måste dock nu i dag på en timma resa upp och göra prinsen cour, emedan han i går afton genom Silfversparren lätt beskicka mig och fråga, huru jag mädde, samt om jag vore både död och begravnen, efter jag på så lång tid ej varit uppe. När jag råkade prinsen, sade jag honom mina nog giltiga orsaker, som han beklagade, och var dessutom ganska nådig.
29. Som var ordensdagen, var jag först uppe på kungens levé, och sedan föllgde jag och några flere officerare med processio-

nen i kyrkan, där vij afhörde både predikan och musiqven, som var ganska vackert. Efter gudstienstens slut föllgde vij åter med processionen igien inn i kungens rum. Under det bordet serverades, kom min prins till mig och talte vid mig en lång stund. Blandt annat beklagade han sig öfver riksrådets envishet, emedan han den dagen öfverlagt med Ribbingen om mitt tillämnade accord, men fått en refus av honom. Under måltiden var taffel musiqve af både vocal och instrumental, då kungen i full dräkt åt med alla seraphimer riddarena. Om aftonen var galla cour och spisning, den jag äfven bijvistade samt lika taffelmusiqve som om middagen. Till denna grannlåtsdagen hade vår Herre förlänt ett mycket vackert solskiens väder.

30. Gick min brors siukdom och retablissement alt mieux en mieux, så att doctorerna intet kommo mera än en gång om dagen. Han var dock grufveligen matt och affallen, att han såg ut som ett lik, men begynte så småningom få liten matlust och nattro igien. De kallade siukdomen en fausse pleuresie, compliquerad med en gångbar fievre putride. Gud vare ärad, som så nådeligen hielpt honom ur denna dödeliga fara. Han fullborde även sielf dess retablissement och låte för öfrigt denna plågo tid tiena till hans både eviga och timmeliga nytta!! Dictum.

Maj.

1. Om morgonen på levén sedan hos prinsen till middag, som i dag ville skäncka mig billet på beursen, men som jag gjort partie att resa ut och promenera, refuserade jag det. Jag talte i dag vid honom om hans resa och äfven min egen. Han var så nådig och förde mig in i sin lilla sängkammare, där vij voro en lång stund ensamna. Efter middagen var jag, unga Watt-rangarna, baron Albedyll och flere till häst ute och promenerade kring Diurgården.
2. Om aftonen var jag på operan och såg Athalie spelas.
3. Var jag buden till middagen till ryska ministeren, mr de Simolin, men refuserade det i anseende till en liten indisposition och det grymt fula väder, som i dag var.
5. Uppe i prinsens predikan, som i dag reste till Fridrichshof och tog afskied.
6. Också hos honom, som nu packade in med alfvare och skulle dagen därpå resa.

7. Denna bedröfliga dag var det, som såg prinsen afresa från Stockholm. Om morgonen var jag först uppe på borggården och såg, huru prins Carl där mönstrade guardiet. Sedan gick jag om förmiddagen upp till prinsen för att taga afskied. Stora entréen till hans rum var aldeles förbuden, men alla hans officerare fingo komma upp den lilla vägen genom garde de roben. Till middagen reste prinsen ut till Ulricsdahl för att taga afskied af kungen, men bad oss kl. 6 om aftonen komma igien till sluteligit avskiedstagande hos honom, det vij ock en corps gjorde, då vij drögde hos honom ända till kl. emot 8, hvilcken timma han gick ned till prins Carl för att taga afskied. När han då lämnade sina rum, skildes vij vid vår käre herre ej utan ömmaste rörelser och följde honom så allesammans ned på borggården. En par timmar därefter reste han sedan ur staden ganska incognito och till Tullgarn, därifrån han sedan andra dagen fortsatte sin resa. Det smärtade oss alla oändligen, att prinsen refuserade oss den fägnaden få följa honom till vägs, men i anseende till de giltiga orsaker, han därtill hade, måste vij låta beqväma oss och endast med våra önskningar beledsaga honom.
10. Giorde jag några visiter ifrån mig igien, var hos riksråden Ribbing, Ridderstölpe etc.
11. Promenerade min fru mor i vagn och jag till fots tillika med flera bekanta till Carlberg, där vij roade oss rätt artigt. Kungen var där sielf i dag, så man äfven fick båcka sig för honom. Jag besåg äfven det gamla slottet, och det med mycket nöije i anseende till de många dar min salig herr far där förnött. Några skiöna stycken af Ehrenstrahl jemte en bild i vax af kung Christian d. 5:te i Danemarck, var af de mäst remarquable, som jag där såg. Både i farstugurne och i rummen voro en hel hoper vackra deviser och sinnebilder. Sluteligen gick jag öfverst upp på taket och såg Stockholm och hela environen i kring, som var en admirable vue. Jag finner mig alltid transporterad i andra vär[1]den af vördnad, när jag ser antiqviteter, och detta hade på mig samma värckan, i synnerhet när jag kom i sal. drottning Ulricas böncabinette, där hon utgutit så många trogna suckningar för ett olyckligt fädernesland. Det står att önska men ej att förmoda, att några af de penningesummor, som användas på parties des plaisirs, blefve employerade till det gamla slottets reparatjon, som dessförutan dagligen förfaller.

12. Giorde jag några visiter och om eftermiddagen promenerade jag i Kungs trädgården.
13. Var den namkunniga dagen, då kungen i rådet emot hela justitiæ divisionens och flere af den andra rådsdivisionens röst dömde öfverste Gyllensvahn af med tiensten för fel mot tienstehions stadgan. Det var i dag cour och publique spisning (den jag äfven bijvistade), hvarefter kungen åter reste till Ulricsdahl igien.
14. Inlemnade jag till min öfverstelieutenant Pauli ansökningar om min permission, hvarvid han tog sig anledning att gifva mig en hoper instructioner, dem jag ej fant nog afpassade för att torcka in, utan gaf honom därpå replikver, så att han mycket civilt slöt samtalet och poliment föllgde mig ut.
16. Giorde jag och unga gref Kalling partie ihopa till Drottningeholm, där vij besågo slottet, trädgården, Canton och China m. m. Vij reste både dit och dän på en roddare båt och förnöijde oss med åskådandet af alla de märckvärdigheter där fans. I slottet, som i synnerhet är admirabelt för sin magnifque farstugu och trappa, roade mig mäst att se drottningens magnifque bibliotheque och rara naturaljesamlingar, hvilcka öfverträffa all föreställning, äfvensom hennes tableaux af både Ehrenstral och de andra största mästares händer förtjäna all upmärksamhet. I China, som är en lika depensif och vacker, som i sig sielf narracktig byggnad alt för artigt och vackert i Djurgården situerad, är selon moi remarquable ett rum, som förråder viskningar ifrån ena väggen till den andra, utan att de, som stå i rummet, höra det. En hoper rara bilder, tapetter och förgyllningar jämte själva byggnadssättet hafva ofelbart utgjort immense depencer. Trädgården är för öppen för att i vackerhet svara mot alt det andra, och de många vattenkonsterna äro till största dehlen bordtagna och förstörde. Kl. 8 om aftonen återkommo vij til staden väl förnöijda med vår dag, sedan vij i 6 fulla timmar delecterat oss med alla dessa rariteters åskådande.
17. Var jag hela dagen från morgon till aftonen occuperad med en vidlöftig finsk posts expidjerande.
19. Om eftermiddagen promenerade jag i Kungsträdgården och Humlegården.
20. Var middags cour och publique spisning, den jag äfven bijvistade. Om eftermiddagen på visiter och hos ryska ministeren, där jag giorde connoissance med en par stycken artiga ut-

- länningar. I dag afreste riksrådet Ribbing till Finland att göra bland andra äfven en riddaresyn för oss på Svidja.
21. Sjuknade Otto Armfeldt ganska illa av en förkylning, hvilket, som han bodde här hos oss, åter skaffade mig nya besvär.
 24. Var jag åter en hel dag occuperad med en vidlöftig finsk posts expidjerande.
 26. Var långt ifrån pingstväder, ett så hällande regn, att ingen rördes ur sina hus.
 27. Voro vi, min fru mor och jag, till middagen hos grefvinnan Bonde. Eftermiddagen passerades med visiter och promenade.
 28. Var jag om morgonen mycket tidigt ute för att taga afsked af min bästa och redligaste vän, baron Biörnberg, som i dag afreste till Finland och pour surcroit de disgrace till Sveaborg.
 29. Hela dagen occuperad med en hoper små afairer, köp etc. etc. Blandt annat utbytte jag i dag en hoper gammalt silfver mot nytt och brukeligt till bordets prydnad med mångahanda andra kommissioner.
 31. Var jag äntlig nog lyckelig för att på min persuatjon få min fru mor ut med mig till mademoiselle Pach, där hon i dag för första gången satt för ett sitt portrait. Om eftermiddagen reste vi båda ut att promenera, då vi voro i Carlbergs sköna trädgård. Våra siuklingar voro nu äfven så bra, att de begynte gå klädda, så att vi med den dagligen tilltagande sommaren finga med mera tranquillité och nöije än den förriga tiden smaka saisonens behagligheter.

Juni.

1. Då kungen med guardiet marcherade ut till Gärdet, voro vi, min fru mor och jag, till den ändan att där af vara åskådare till middagen budne till cammarherren, baron Lagerfeldt i ett stort sällskap. Om eftermiddagen gjorde vi några visiter, blandt andra voro vi på söder och togo avskied av min farbror, som i dessa dagar reste till Finland. Till soupén var jag åter hos Lagerfeldts, men dessförinnan en promenant i Kungsträdgården, där jag gjorde riksrådet Stockenströms, riksrådinnans Wrangels och fleras partier.
2. Hade vi en liten collatjon af några goda vänner hos oss, som vi surprenerade med måltiden i lusthuset. Eftermiddagen var jag i Kungsträdgården och på visiter.
4. Var jag i sällskap med cammarherre Wattrang, major Pajkull

- och flere ute på giärdet och såg exercisen samt hälsade på våra vänner. Kungen var så nådig, att han talte vid oss en stund vid sina promenader där.
5. Var middagscour och spisning, då jag var uppe med och feck mig en par stycken nådiga nickar. Eftermiddagen promenerade jag och Thure Rudenschöld i chaise först till Carlberg, där vi mötte drottningen, och sedan till Ulricsdahl samt sidst till Giärdet, där vij bijvistade och afhörde chorum, innan vi foro hem till staden igien.
 6. Om aftonen var jag på masqveraden i Kungsträdgården, som var ganska rolig och vacker i anseende både till illumination och väderlek. Jag var ända till sidsta mannen med och kom ej hem förrän kl. 5 om morgonen. Oachtatt det var kungens namsdag, hade jag den oblygheten att en masque regalera honom med några sanningar, som jag väl ville, fast ej tor[t]s den förutan föra till torgs, hvilcken lilla satisfactjon förutan en hoper andra atraper, i synnerhet med lifpagen Carlskiöld, gjorde att jag fant denna masqueraden ganska rolig.
 7. Promenerade jag litet efter middagen, sedan att expidjera en vidlöftig finsk post, hvarefter jag sluteligen hade en blodig operatjon med iglar av doctorernas tyranni förorsakad, som nog desagreabelt uppfyllde den vackra aftonstunden.
 9. Hade min fru mor åter en liten diné, för flere af sina vänner nere i lusthuset, då min brors doctorer blefvo recompenserade. Till aftonen hade min fru mor äfven några gäster samt idag också predikan. Mot qvällen promenerade jag i Kungsträdgården, där öfverheten siälfva spattserade ända tills kl. $\frac{1}{2}$ 9 om aftonen.
 11. Satt min fru mor sidsta gången för sitt portrait hos mademoiselle Pasch, emedan ansiktet med denna sceansen blef färdigt och till min stora fögnad ganska likt. Eftermiddagen voro vij, min fru mor och jag, ute till Carlberg, där hon länge roade sig med promenaden och att påminna sig dess ungdoms nöijen i den trädgården förr i vär[l]den.
 12. Flyttade Otto Armfeldt ifrån oss till madame Jung.
 14. Anammade vij i Herrans namn samteliga vår Frälsares heliga nattvard. Tess vare Hans namn evinnerliga lofvat! och prisad i evighet för sin stora nåd mot syndare! Vår huspräst, magistern Törne, förrättade hos oss communionen och gjorde ett makalöst skriftermål därtill.
 15. Voro min fru mor och bror ute i vagn och jag till fots och promenerade samt om eftermiddagen gjorde jag några visiter.

GUSTAF ADOLF REUTERHOLM
Oljemålning av Ulrika Pasch 1776.
Gripsholms-samlingen.

16. Hade vi predikan hos oss. Om eftermiddagen promenerade jag i Humlegården och sedan i Kungsträdgården, dit öfverheten äfven mot aftonen kommo.
17. Satt jag första gången hos mamselle Pasch för ett portrait, som jag ämnar min mor till surprise, sedan jag är bordt-rester. Om eftermiddagen var min fru mor först på visiter och sedan med mig i Kungsträdgården, där vi innemot 2:ne timmar förlustade oss.
18. Var jag hela dagen fastsmidd vid skrifbordet, sysselsatt med completerandet af min salig herr fars collectanea och andra samlingar, hvilket occuperade mig till kl. 1 om natten.
19. Gjorde jag en tour ikring till deras excellencer för att sätta en af våra processer igång. Eftermiddagen promenerade jag samt gjorde några visiter.
21. Fingo vij bref af herr riksrådet Ribbing om riddaresynens lyckeliga och för oss favorabla slut.
22. Promenerade jag ända till Söder för att hälsa på mon reverend pere Lissander, där jag på tu man hand förnötte hela eftermiddagen med gubben i dess vackra trädgård och lusthus.
23. Var en så fuhl, rägnig och blåsande midsommarsafton, att jag, i stället för att gå ut och promenera, hela dagen satt inne och expidjerade en stor, finsk post.
24. Blev jag om morgonen så häftigt ansatt af en stark colique, att jag hela dagen feck hålla sängen. Sacrificen var dock mindre, efter det i dag var ett mycket fult och regnachtigt väder.
27. Voro min fru mor och jag i sällskap med öfverstinnan och fröken Jernfeldts i riksrådet Rudenschiölds hus vid Ladugårdslands apotheket, där vij besågo kungens och guardiets intåg från Giärdet. Vijd förbifarten kiände hans Majestät igien min fru mor samt gjorde henne en utmärkt nådig acceuil. Jag fick äfven på köpet en nådig nick. Till middagen voro vij båda hos marskalckinna Théet i ett stort sällskap, där vij äfven blefvo kvarhållne till soupée. Jag såg i afton Athalie spelas med vanlig succes. Äfven omtaltes vid bordet, att riksrådet Sinclair, som i dessa dagar blifvit död i Carlsrona, vore med gift afdagatagen, hvarom dock vore så många berättelser, att det alt tyckes vara dicktat.
28. Bijvistade jag en stor fete på slottet, då Vasa hovrätt invigdes. Kungen talte sielf därvid ganska vackert. och hela acten var rätt charmant. Kungen var i krona och mantel, rådet i talarer, enkedrotningen och hela hofvet i full galla, så att

denna ceremonie vist meriterade att se[s], så mycket mera som en dylik i vår tid eller aldrig torde yppas. Efteråt var cour och publique spisning, då enkedrottningen äfven åt med.

I afton såg jag den nya operan Lucille spelas, som är små-nått nog.

30. Satt jag hela dagen hemma och skref för det elaka vädrets skuld.

Juli.

1. 2. Voro vij sysselsatta med våra landtresors anstaltande. Min mor och bror för att resa till Chatarinedal och jag att besöka några goda vänner på den södra sidan Stockholm.
3. Straxt efter middagen reste jag till Sundsörs herregård i Södermanland, $5\frac{1}{2}$ mil från Stockholm, och gjorde en visite hos unga Cederstedt, min gamla Upsala ro- [sic] och kammerad.
7. Utom ständiga främmande, som dageligen voro där ute, bivistade jag i dag en diné hos en af grannarna, major Thamm på Thuringe bruk, där alla ortens herrskaper voro och blandt andra generalskan Duvall, född Kierrman, med flere.
8. Som Gripsholm ej låg mera än två mil därifrån, jag var, i akt tog jag tillfället och reste i dag dit för att bese det. Ehuru antiqvt och nästan fult slottet ock i sig sielf är, charmerar det dock oändligen med sin förträffeliga situatjon och fordna tidens minnesmärcken. Hans Majestät har väl ansenligt låtit reparera det, men så är det ändå ganska få rum, som äro efter nya smaken, utan de gamla meubler och portraiter öfverallt bibehållna. Konung Eric XIV:s arrest samt k. Jans och dess gemåls kammare äro ännu conserverade och tidens smak till pris i de gamla hieltarnes boning en theatre med bällhus och allt tillbehör uppbyggd. Sedan jag besedt slottet, gick jag ned i trädgården, där jag spattserade en par timmar, hvarefter jag sedan satte mig i vagnen och for hem igien, väl förnögd med min passerade dag.
9. Efter all åtnjuten välfägnad och nöije (emedan jag låg i ett vackert bibliotheque och hade den skönaste vue för mina fönster) reste jag middagstiden ifrån Sundsör till Stockholm igien, dit jag kl. 7 om aftonen lyckligen ankom, ehuru litet våt af regnet, som åskan i dag hade med sig, samt förargad af de infama Fittja skjutsbönders konster, som gäfvog mig upptröttnade hästar och gjorde, att jag ej förr hant till sta-

den. Min fru mor och bror hade dagen efter min afresa farit till Chatarinedahl och voro där ännu samt täncka fördröjja en 14 dagar på landet. Jag gick gienast om aftonen ut att expidjera några små afairer, på det jag andra dagen dess förr skulle hinna blifva resfärdig till Rydboholm, där riksrådet Rudenschölds bor, hvarest jag i högsta måtton var inviterad att passera några dagar.

10. Sedan jag altsedan om morgonen kl. 7 varit sysselsatt med mina afärsers bestyrande samt skrivande till min fru mor på Chatrinedal etc., reste jag änteligen, sedan jag ätit middag, kl. 3 ifrån staden och till Rydboholm, dit jag kl. mot 9 om aftonen anlände och gjorde på vägen litet från gården ett lyckeligt möte av min Ture och det öfriga unga herrskapet som voro ute för att promenera. Jag blev på det aldra angenämaste och höfligaste sätt emottagen av hans excellence så väl som grefvinnan och förnämligast av min Thure.
11. Besåg jag alla rariteter, som voro där att se, nämligen kyrckan, Brahegrafven, trädgården etc. Hela kyrckan var klädd med en hoper skiöna tableaux, iblandt andra 3:ne märchvär-diga: 1) öfver keijser Carl V:s gång i closter, 2) öfver äng-larnas fall, 3) öfver Josefs och Benjamins möte. Den gamla Braheslägtens grafkor är prytt med en oändlig hoper anor och familjevapen både i sten och träd samt stamträderna på flera ställen uppritade. Nere uti grafven syntes en mängd med kistor och blandt andra den olyckliga grefve Erics kista, som är af bleck. I tornet vid Rydboholm var jag äfven, där en hoper manuscripter, Braheslägten rörande, förvaras. Jag såg där också det rummet, hvar uti de olyckeliga 56 års pa-troner voro stöpta m. m. samt kung Gustaf I:s kammare, som han bebott, när han i sin ungdom och alt till 12 års ålder uppfostrades på Rydboholm. Trädgården är mycket stor och vacker och försedd med de artigaste spattsergångar. Sielva huset är väl irreguliert och antiqvt utan på men inuti ganska moderna och ljusa rum utom en otalig mängd af gamla familieportraiter, som klädde alla väggar. Situationen är eljest den allra vackraste jag någonsin sett.
12. Giorde jag och Thure till häst en promenade till Bogesund, som ej ligger långt därifrån, där vi besågo det gamla desperata stenhuset, som med skiäl må kallas hin håles boning i anseende till dess stygghet och oformelighet.
13. Voro vij båda om förmiddagen ute och rodde, metade samt

lögade oss; om eftermiddagen promenerade wij med alt det öfriga herrskapet och roade oss däremellan med lecture, lekar och alla andra slags nöjen.

14. Promenerade wij samteliga i kyrckan. Efter middagen roade vi oss med allahanda lekar etc. Eljest voro alla dagar sig lika, nemligen tillbragtes i idel nöije. Jag och Thure voro ständigt ihopa både dagar och nätter.
20. Då wij åter samteliga voro ute en promenants för att se slotterölet folcket höllo vid kyrckan, blef den goda grefvinnan så altererad af en liten culbutte dess lilla dotter gjorde (som hon trodde hade brutit halsen af sig), att hon var på vägen att få slag och convulsioner, miste målet och andan och var så gott som död i våra händer. Oacktdt det jag blev fase-ligen altérerad, hade jag ändå nog contenance för att i en af de närmaste bondgårdar springa efter vatten och kom just när högsta nöden var, tillbaka, fast utan all anda. Sedan vi fått litet vatten och några droppar i henne med mycken möda, satte vi henne ned på kyrkjovalsportens tröskel, där jag höll henne i min famn, tills vagnen kom, då wij förde henne hem. Sedan hon lagt sig och tagit in, blef det Gudi lof bättre och bättre med henne.
21. Var hon så bra, att hon åkte med oss till kyrckian, där wij hörde en svag predikant vid namn Sygnesius, hvars predikan fournerade oss måltidsdiscourse. Grevinnan gjorde mig i dag öfverflödiga tacksägelser och sade, att det var mig hon hade att tacka för all hielp den gången (förra dagen). Efter middagen roade jag mig pour la bonne bouche efter vanligheten väl, ty efter bref, som jag fått från Stockholm, om fartygets ankomst, nödgades jag utsätta min resa till morgondagen ifrån det täcka Rydboholm, ehuru mycket det ock kostade på att skilljas vid ett så godt och roligt ställe, och där alla voro besynnerligen empressé att behålla mig qvar.
22. Kl. 8 om morgonen reste jag, följd af min Thure, till Stockholm. Samteliga herrskapet promenerade med oss till kyrckan, där jag änteligen nödgades taga ett ledsamt avsked af det gracieusa sällskapet, som alla öfverhopat mig med höfligheter. Wij kommo kl. mot 12 fram till staden. Om aftonen bød jag Thure med mig på soupé samt den svenske lumpna comedjen, där prins Carl äfven var, som hälsade på mig mycket gracieust. Wij voro i afton ihopa ända till kl. mot 12, min Thure och jag.

23. Kl. $\frac{1}{2}$ 8 var jag hos min Thure och tog af honom ett sensibelt afskied, som idag reste ut till Rydboholm igen. Hela dagen var jag ännu trist af denna separatjon, och en vidlöftig finsk posts expidjerande samt alla flyttningsbesvär muntrade intet just eller humeuret synnerligen.
28. Voro jag och min fru mor pour la bonne bouche ute och promenerade i Carlbergs trädgård. Alla de öfriga dagarna af månaden tillbragtes i idel flyttningsbesvär och stöksamma anstallter.

Augusti.

3. Voro vij änteligen vid middags tiden resfärdiga, men åto först middag hos grevinnan Bonde, innan vij sedan mot aftonen samteliga gingo om bord på vårt fartyg för att resa till Finland.
15. Om eftermiddagen kl. 4 anlände vij lyckligen vid Pickala, fast vi på vägen och i synnerhet en mil från gården utstodo väderilar, som så när förolyckat oss. Vij reste ännu samma afton i land, och jag hade den glädjen efter 2:ne års bortovaro återföra min fru mor vid bättre hälsa till sitt lilla Pickala igen.
18. Reste vij, bara till middagen, upp till Svidja, då min fru mor med några och 20 kanonskott blef saluterader. Samma afton foro vij åter ner till vårt sommarpalais Pickala igen.
30. Fick jag änteligen med posten emottaga kongl. maj:ts resolution till ett års permission för mig att vistas utrikes, som herr Pauli mig tillhanda skickade.

September.

1. Reste min fru mor och vij upp till Svidja och andra dagen åter ner till Pickala igen.
3. For jag om eftermiddagen till Laxpojo för att i sällskap med vice landshövding Carl Armfeldt göra en resa upp åt Tam-mela till Jockis för att hälsa på min farbror.
4. Om morgonen reste vij oaktat ett hållande regn därifrån, han och jag i en vagn, öfverstelieutenant Bruce och fendrik Jegerhorn i den andra samt länsmän och gevaldiger för oss. Vi bytte dock om på vägen, emedan andra vagnen gick sönder, så att jag och Jegerhorn ej förrän mitt i natten kommo fram till nattqvarteret Palikais hos capiten Krabbe, och det ändå med lifsfara.

5. Kommo vij om aftonen till Saris hos major Vrigt, därifrån jag sedan andra dagen reste till min farbror på Jockis.
18. Efter det sensiblaste afskied och all åtniuten faderlig godhet reste jag ridande i dag från Jockis, låg natten öfver på Pali-kais och kom andra dagen den 19. lyckligen hem igien.

Oktober.

3. Feck jag med posten konungens recommendatjon och pass för mig till min utrikes resa, på latin skrefven.
4. Var jag hela dagen occuperad med en vidlöftig posts expidjerande.
7. Skedde min brors uppflyttning till Svidja, men vij blefvo kvar tills veckans slut på Pickala, hvarifrån vij
14. om eftermiddagen änteligen afreste med en vidlöftig cortège af flyttsaker till Svidja, där jag hela veckan hade att rangera meubler, chillerier, estamper etc., innan jag hant få altsammans i full ordning.
27. Hade vij visit af våra grannar, baronessan Armfeldt, dess döttrar, major Rosenqvist och unga Klicken, som några dagar hos oss fördröijde.
30. Affärdade jag en express till min farbror för att få mina penningeafairer till resan reglerade, hvilcken nu i högsta måtton begynte pressera för den sedna höstens skulld.

November.

17. Sedan jag altifrån den första i denna månaden varit sysslosatt med min resvagns och sakers ihopalagande, hant jag änteligen tills i dag blifva så färdig, att resan tills morgonen bittida av måndagen beramades. Jag, tillika med min bror, hade i dag den nåden, att vid vår kiärleksrika Frälsares bord oss infinna, hvars stora namn vare ära evinnerligen, amen.
18. Var så mycket sniö fallen, att ingen resa med vagn kunde skie utan begyntes i stället att laga en cursläda, medh hvilken jag dock ej förr blef färdig att afresa änn
25. kl. 10¹/₂ om morgonen, då jag efter det aldra ömmaste afskiedstagande af min kära mor och bror kvitterade Svidja, följd av J. Ärlig såsom min betient och begaf mig på en lång och äfventyrlig resa, först till Ryssland.
Härfraån börjas nu min hållna resejournal.

December.

1. Mitt i natten ankom jag lyckeligen i sällskap med baron Düben till St. Pettersburg efter en 48 svenska mils resa, giord på mindre änn 8 dagar.
8. Hade jag den nåden att blifva presenterad för kejsarinnan, storfursten och storfurstinnan.
11. Bijvistade jag en stor fête på slottet. Det var St. Andrée dag, alla riddarena voro då i sina drägter, och kejsarinnan spisade publiqvt med dem under taffelmusique. Om aftonen assisterade jag äfven vid balen på slottet.
15. Om förmiddagen på couren, till middagen hos baron Nolcken samt om aftonen på hovmaskqveraden, som var öfver måttan brilleant och prägtig fast på sin ryska façon.
19. 20. Sängliggande och siuk af en svår diarrhee, orsakad af detta Nevavattnet, som för alla utlänningar brukar vara funeste. Jag slapp dock ganska lindrigt endast med 2:ne dagars siukdom.

På den 31. december 1776, då gamla året gick ut, yttradt i Pettersbourg:

Menniska.

du.

som. får. niuta. tiden. till. godo.

hvad. billigare.

än. att. prisa.

allmackten?

Tidens. Herre.

Skynda. därför.

kasta. ditt. tack-offer.

ned. för. trohnen.

Hans. beskärm.

har. alena. uppehållit. dig.

gamla. året.

och.

endast.

Hans. nåd.

kan. välsigna.

det. nya.

G. A. R.

Några för Anrep obekanta medlemmar i Finland av ätten Philp.

Av **Heikki Impiwaara.**

Bland de icke så få svenska adliga ätter, vilka kommit att, på sätt och vis i gengäld för flyttningar från finsk sida över till Sverige, sända medlemmar österut, torde det vara skäl att ihågkomma även den uråldriga skotsk-svenska adliga ätten Philp (hos Anrep n:r 242), vars finska traditioner gå tillbaka till det stora nordiska kriget. Ej mindre än tre (enligt Anrep t. o. m. fyra) manliga medlemmar av samma generation, bröderna Anders, Staffan och Christiern Philp (Carlssöner; Anrep uppräknar bland dem även Carl) hade stupat på fältet eller ock ljutit döden i fångenskap i Sibirien. Kapten Anders hade ock en son med i kriget, nämligen den 1698 födde Wilhelm, vilken såsom fältväbel och fänrik tjänade i Björneborgs regemente sedan år 1718 samt var med på den olyckliga färden över norska fjällen. Långt senare bevistade han ännu slaget vid Willmanstrand, allt fortfarande blott såsom fänrik, dock hugnad med löjtnants rang och värdighet 1742; han var ägare till Suomela rusthåll i Alkolahti by i Vesilaks, där han dog 1774. Löjtnant Philp var tvenne gånger gift; av det senare giftermålet, ingånget i Palkäve 1740^{23/1}, med Anna Margareta v. Köhler (f. 1708), dotter till överstelöjtnanten vid Tavastehus regemente Hans Henric v. Köhler och Eva Catharina Liljering, hade han en son Axel Fredrik — enligt Anrep född 1749, ovisst var och vilket datum — sergeant, som mot slutet av 1700-talet hamnade långt borta i det nordliga Österbotten samt dog där, i staden Brahestad, på årets sista dag 1799, såsom Anrep uppgiver.

Då nu Anreps tavla beträffande denne sergeant Axel Fredrik Philp råkar vara i någon mån bristfällig och kyrkoarkiven i Finland innehålla ett och annat till att uppfylla luckorna med kunde detta lilla tillägg möjligen få räkna på intresse i Sverige.

Senast i medlet av 1780-talet synes Axel Fredrik Philp ha anlänt till den redan nämnda lilla österbottniska kuststaden Brahestad, där han möjligen 1786² ingick gifte med en handelsmans-

² Brahestads historieböcker för denna tid (1782—1809) brunno i stadens stora eldsvåda 1810, vadan varken detta giftermål eller sergeants död kunna därstädes kontrolleras.

dotter. Härefter uppdyker han såsom furir vid Kerttula (Gerttula) furirboställe i Alavieska (Nedervieska) socken (söder om Brahestad uti Kalajoki-nejden), där han vistas i tvenne år, försvinner sedan för att åter bliva omnämnd först vid sin död. I sitt gifte hade han flera barn, vilka nådde mogen ålder — jämför Anreps uppgifter! — men det oaktat utdör hans ättegren både på manliga och kvinnliga sidan med hans barn; se dock längre fram vad berättas om sonen Carl Fredrik.

I anslutning till Anreps nummerföljd skulle släkttavlan, behörigen kompletterad, komma att hava följande innehåll.

Tavlan 14.

IX. AXEL FREDRIK PHILP Williams (l. Wilhelms) son (t. 13), f. i Karkku 1749 ¹⁰/₄, förare, furir, sedermera sergeant, bodde en tid å Gerttula furirboställe i Alavieska (»acc. 1786, ab. 1788»), dog i Brahestad 1799 ³¹/₁₂.

Gift (antagligen i Brahestad c. 1786) med *Brita Hedman*, f. i Brahestad 1765 ²²/₅, död i Pyhäjärvi socken i Österbotten 1799 ²⁵/₂. Dotter av handlanden i Brahestad Anders Mattsson Hedman, f. 1734, d. 1803, och hans 1. hustru Katarina Nilsdotter Rysslander, f. 1740 (Luleå), d. 1772.

X. Barn:

Anders Wilhelm, f. i Alavieska 1787 ¹⁷/₈¹, d. dårsammastädes ¹⁶/₉ s. å.

Catharina Lovisa, f. 1788 ²²/₈, överflyttade fr. Pyhäjärvi till Brahestad 1800 ¹⁶/₁ och dog där 1810 ²⁶/₁₂ i barnsbörd utan efterkomlingar. — Gift (c. 1805?) med färgaremästaren i Brahestad (hans 1. gifte) *Abraham Ervast* Olofsson f. 1782 ²⁹/₈, d. 1852 ²/₈ i Brahestad.

Carl Fredrik, f. 1789 ³⁰/₁₂, sjökaptén (förekommer sedan åtminstone 1817 såsom styrman å olika skepp tillhörande handlande borgerskapet i Brahestad), vistades tidtals annorstädes [således anländer han 1835 till staden fr. Pyhäjärvi och vistas i Pudasjärvi c. 1855—56(58?)]. År 1853 tjänstgjorde han i Brahestad såsom uppsyningsman över kolerabaracken därstädes. Död i Brahestad 1861 ⁸/₁ (i slag). — Gift i Brahestad 1835 ²⁵/₄ med sin kusin *Lovisa Theresia Hedman*, f. i Brahestad 1806 ⁷/₁₀, d. därst. 1853 ²⁸/₁. Dotter av handlanden i Brahestad Carl Gustaf Hedman Andersson,

¹ Anreps uppgift att födelseåret skulle varit 1781 korrigeras härigenom.

f. 1783, d. 1848, och hans h. Elisabeth Jacobsdotter Skogman, f. 1785, d. 1843 (hemfallna åt dryckenskapen såsom även dottern Lovisa Theresia). Äktenskapet barnlöst. — Med »q. p.» *Maria Josefsdotter Wacklin* (f. 1824 ²/₁₀, sedan 1844 bosatt i Brahestad), vilken C. F. Philp i Pudasjärvi låtit kyrkotaga såsom sin trolovade brud, hade Philp sonen *Fredrik William*, f. i Pudasjärvi 1856 ²⁷/₉, vilken med modern (jämte C. F. Philp) flyttade fr. Pudasjärvi till Brahestad 1856, där Maria Wacklin dog ogift 1888 ⁴/₂. Sonen Fredrik William blev sjöman och dog redan 1878 ²/₁₂ (drunknade) vid 22 års ålder och ogift.

Anna Brita, f. 1793 ⁹/₂, d. 1841 ³¹/₁ i Torneå. — Gift i Brahestad 1833 ²⁸/₃ med färgerifabrikören i Torneå (hans 1. gifte) *Gustaf Adolf Simelius*, f. 1799 ²⁸/₈ (²⁴/₂?), d. 1860 ²³/₄ i Torneå. — Barnlösa.

Charlotta Henrica, f. 1796 ¹⁴/₂, d. i Brahestad 1817 ⁵/₁. — Gift i Brahestad 1815 ²⁹/₆ med mässingslagaren i Brahestad (hans 1. gifte) *Anders Siurén*, f. i Salo 1774 ⁷/₅, d. i Uleåborg 1836 ²⁵/₅. — Barnlösa.

Axel Fredrik Philps tvenne äldre bröder Carl Philip och Anders Magnus övergingo i rysk tjänst, till samma land mot vilket deras far och farfar och för övrigt hela släkten kämpat.

Tvenne hans systrar² blevo gifta i Finland, nämligen *Lovisa Apollonia*, f. i Karkku 1752 ¹¹/₂, bodde (hos brodern) i Alavieska Kerttula 1787—89, vilket sistnämnda år hon flyttar bort (till Kemi) och blir, s. å., uppe i Tervola församling vid tröskeln till Lappmarken gift (1789 ²⁰/₁₀) med kommissionslantmätaren i Uleåborgs län *Stefan Silvén*, bondson från Kalajoki, bliven student i Uppsala 1774. Mannen dog 1803 och änkan 1808 ³⁰/₁₂ i Kalajoki, därest en hennes dotter förmåler sig med en medlem av svenska adliga ätten Stårck för att slutligen dö såsom fattighjon, oaktat hon skall i tiden yttrat, det världen sig ej så förändra kan, att hon äter på odukat bord.

En annan syster, *Margareta Wilhelmina*, f. 1748 (betyg fr. Helsingfors till Stockholm 1806 ²⁵/₆) blir i sitt giftermål (ingånget i

² Enligt anteckningar i Karkku kyrkoarkiv ha följande barn till Wilh. Philp med Anna Marg. v. Köhler blivit födda därst.:

Hedvig Petronella, f. 1741 ¹⁴/₂.

Helena Kristina, f. 1746 ¹²/₆.

Axel Fredrik, f. 1749 ¹⁰/₄.

Lovisa Apollonia, f. 1752 ¹¹/₂.

Versileks 1780 ^{20/1}) med råd- och handelsmannen i Helsingfors *Petter Schwartz*, f. 1733, d. i Helsingfors 1793 ^{20/12}, mor till den bekante uppfinnaren, slutligen föreståndaren för Teknologiska institutet i Stockholm Gustaf Magnus Schwartz (1783—1858).

Källor.

Kyrkoarkiv: Alavieska, Brahestad, Helsingfors, Kalajoki, Karkku, Pudasjärvi, Salo, Tervola, Torneå, Uleåborg, Luleå, — Sjömanshusarkivet i Brahestad. — Litteratur: *Alcenius*, *Sursilliana*, *Anrep*, *Ättartaflor*, *Aurora* 1922, *Bergholm*, *Sukukirja*, *Ekstrand*, *Svenska Landtmätare*, *Genealogiska Samfundets i Finland Årsskrift* VI, *Historiallinen Aikakauskirja* 1921, *Impiwaara*, *Raahen porvari ja kauppiassukuja* III & IV, *Förgensen*, *Nyländska avdelningens matrikel*, *Lagus*, Åbo akademis studentmatrikel, *Söderhjelm*, *Raahen kaupunki*. — Meddelanden av kamrer Osmo Durchman, Helsingfors, postmästaren Helmer Lagergren, Luleå.

Ätten Pantzerhjelm's härstamning.

Av Gustaf Elgenstjerna.

Enligt en obestyrkt, i Schlegel och Klingspors arbete Den med sköldebref förlänade, men ej å riddarhuset introducerade svenska adelns ättartaflor relaterad, berättelse skall ätten Pantzerhjelm (Pantzarhjelm) vara en gren av den gamla adliga ätten Bock af Buckila. Berättelsen, uppsatt på gården Skeppsta i Södermanland den 19 oktober 1761, således nyss efter den till Pantzerhjelm adlade Jakob Holmstedts död, innehåller i korthet, att en medlem av ätten Bock tillika med sina söner såsom övertygade om landsförräderi dömdes av konung Karl IX till döden och förlust av adelskapet, att sålunda fadern och fyra söner halshöggos, men att en behjärtad kvinna, Maria Holmstedt, lyckades rymma med den yngsta av sönerna, vars amma hon varit, den då sex eller sju-åriga Jakob Sigfrid Bock, vilken hon utgav för sin son, samt efter åratals vandringar bosatte sig i Mähren eller Sachsen; att under slaget vid Breitenfeld 1631 Holmstedt (Bock), som då var hauptman i tysk tjänst övergått till svenskarna och så utmärkt sig i striden, att han ansågs värdig att föreställas för konung Gustaf II Adolf, och, sedan han någon tid därefter vid ett tillfälle lyckats undsätta konungen, som befann sig i fara, av denne erhållit fullständig utrustning och mundering som officer vid rytteriet samt tillsägelse att utbedja sig någon synnerlig nåd »eller om han ville till adligt stånd bliva upphöjd»; att Holmstedt då utbett sig att få återtaga sitt gamla namn och sköldemärke, men att konungen efter att hava avhört hans berättelse vänt honom ryggen, i det han med en sträng och oväntad röst yttrade: »vad min högt-salig Herr fader, glorvyrdig i åminnelse, haver gjort, det görer jag icke om igen», samt att Holmstedt därefter behållit sin ammas namn och sedermera följt de återvändande trupperna till Sverige. Härefter tillägges endast att Holmstedts sonsons son åter blev adlad 1760 med namnet Pantzerhjelm, utan att de båda mellan-

liggande släktleden namngivas. Dessa synas även varit okända för de båda utgivarne av nämnda Ättartavlor, enär den av dem uppgjorda stamtavlan börjar först med den adlade Jakob Holmstedt, som uppgives vara född i Stockholm den 27 september 1695. Som bekant introducerades en gren av ätten så sent som 1896, men ej heller riddarhusstamtavlan känner förfäderna till den adlade Holmstedt, som där uppgives född den 27 september 1696.

Av vilken anledning eller för vilket ändamål Skeppstaberättelsen uppsattes är ej känt. Man ville gärna tro att den upptecknats för att bevara en gammal släkttradition, som funnit näring däri att på Skeppsta förvarades en karbin, ett kruthorn och ett par emaljerade sporrar, vilka konung Gustaf II Adolf själv skall hava burit, och vilka persedlar — enligt berättelsen — skulle hava tillhört den utrustning som skänktes till Bock-Holmstedt av konungen. Men det synes svårt att vidhålla en sådan uppfattning, sedan man tagit del av nedanstående handling, som borde hava varit väl bekant för undertecknaren av Skeppstaberättelsen, löjtnanten H. G. Transköld, en sväger till den adlade Holmstedts son, Hans Tiburtius Pantzerhjelm, och som minst av allt giver stöd för den påstådda härstamningen.

Nämnda handling, som återfinnes i Stockholms stads magistrats ekonomiprotokoll och registratur för år 1761, sid. 150—151, samt är daterad den 30 september nämnda år, således icke fullt en månad före Skeppstaberättelsen och ett par dagar efter den adlade Holmstedts död, lyder som följer:

Bevis att framl. Hofsekreteraren Herr Peder Palmrots enka fru A. M. Holmstedt och Herr Majoren Jakob Holmstedt äro afl. Commissarien Hindrich Holmstedts syskon.

Vi Borgmästare och Råd i den Kungl. Residence och Hufvudstaden Stockholm göra vitterligt, huru som framl. Hof Sekreterarens herr Pehr Palmrots enka, fru Anna Margareta Holmstedt och Secund Majoren vid Södermanlands Infanteri Regemente, ädel och manhaftig Her Jacob Holmstedt, hos oss anhållit om bevis att de äro samsyskon och enda arftagare efter deras icke langesedan i Dantzig afledne broder Kongl. Svenska Commissarien dersammastädes Herr Hindrich Holmstedt. Och alldenstund de, till den ändan uppvist ej allenast Pastorens vid Tyska församlingen här i staden Högvördige Herr Doctor Andreas Murraijs den 10 i denna månad utur bemälte församlings kyrkobok utgifne intygande, att handelsmannen Hindrich Olofsson den 17 november 1685 blifvit gift med afl. handelsman Emanuel Schwartz enka Maria Klein, hvilka under detta äktenskap sammanavlat 3:ne barn, som

* Stavningen normaliserad.

följande dagar blifvit uti bemälte kyrka christnade neml. Hindrich den 28 juli 1687, Anna Margareta den 22 juni 1689 och Jacob den 14 oktober 1691, utan ock Hans Excellences Riksrådets, Cancellie Præsidentens, Öfverste Marschalkens, Gouverneurens. Præsidentens i Kongl. Lag Commissionen, Åbo Academiae Cancellerns, Riddarens och Commendeurens af Kongl. Maj:ts Orden samt Riddarens af Swarta Örn, Högvälborne Herr Grefve Carl Gustaf Tessins den 11 i denna månad utgifne intygande, att handelsman Hindrich Olofssons och dess hustru Maria Kleins förenämnde 3:ne barn antagit namnet Holmstedt och att 1:o äldre Brodern Hindrich vid sin dödstimme varit Kongl. Svensk Commissarius i Dantzic och aflidit ogift, 2:o dottern Anna Margareta i ungdomen varit uti Högbemälte Hans Excellences framl. Herr Faderns hus, dädanifrån träd i gifte med framl. Herr Hof Secreteraren Palmrot samt nu lefver enka, 3:o Sonen Jacob är nu förtiden Secund Major vid Södermanlands Infanteri samt gift med fru Anna Dorothea Fellbom; Fördenskull som Wi om riktigheten häraf äro alldeles förvissade; alltså varder detta till ett sannfärdigt bevis däröfver meddelat; Äfvensom ock att fru Holmstedt och Herr Majoren Holmstedt hafva till deras arfsrättighets bevakande i Dantzic efter ofvannämnde deras afl. Broder Herr Commissarien Holmstedt befullmäktigat sine söner Hofsekreteraren ädel och högaktad Herr Carl Fredrich Palmrot och Cornetten vid Norra Skånska Cavallerie Regementet Herr Hans Tiburtz Holmstedt, enligt dem hvar för sig in blanco lemnade fullmagter; hvilket till yttermera visso med Stadens vanliga Insegel och Stadssekreterarens underskrift stadfästas och bekräftas.

På Borgmästare och Råds vägnar

Harald Segerwall.

Stadsens Secreterare.

Av detta dokument framgår således tydligt att Jakob Holmstedt och hans syskon icke ärvt namnet Holmstedt utan själva antagit detsamma. (De kallas också i bouppteckningen efter modern 1702 endast Hindrich Hindrichsson, Anna Margareta Hindrichsdotter och Jacob Hindrichsson). Om föräldrarna vet jag icke mycket. Fadern Henrik Olofsson, som efter hustruns död flyttade från Stockholm och bosatte sig i Dalarne, skall enligt Örnberg hava varit bördig från Lübeck och även modern var av tysk extraktion. Hennes föräldrar voro den från Hessen inflyttade Johan Klein, skräddare i Stockholm och kyrkoråd vid Tyska församlingen därstädes, och hans första hustru Elisabeth Geijer. Hvilka handlanden Henrik Olofssons far och farfader voro har jag icke haft tid och tillfälle att efterforska. Det borde hava varit en enkel sak för upptecknaren av Skeppstaberättelsen att i slutet av densamma och till bestyrkande av sina uppgifter namngiva de båda släktleden mellan Jakob Sigfrid Bock och den adlade Holmstedt. Att

så icke skett synes mig vara ett tämligen säkert bevis för att den påstådda härstamningen från en Jakob Sigfrid Bock av den gamla adliga Buckilaätten endast är en på fri hand — om också möjligen i god tro — gjord konstruktion.

Recensionier.

Braunerhjelm, Kungl. Lifregementets till häst historia,
Almqvist & Wiksell, 1912—1922.

I 2. upplagan av Nordisk familjebok finnes en av generalmajor Nordensvan upprättad översikt av svensk regementshistorisk litteratur, som visar att denna bransch redan 1915, då artikeln skrevs, var ganska väl tillgodosedd. Och flera nya regementshistoriska arbeten hava sedan dess sett dagen.

Pihlströms »Dalregementets historia» (sedermera fortsatt av Westerlund) är väl hittills, trots sitt tyvärr ännu ofullbordade skick, att anse som vårt förnämsta arbete inom genren. Detta såväl genom forskningarnas grundlighet som den klara och rediga uppställningen. Pihlströms arbete har, kan man säga, bildat skola inom den regementshistoriska litteraturen. Dess uppställning synes hava tjänat som förebild vid det år 1922 avslutade arbetet »Kungl. Lifregementets till häst historia» av överste Axel Braunerhjelm.

Arbetet påbörjades 1908 och ompänner alltså en tidrymd av fjorton år. Detta att taga god tid på sig kan väl ej nog varmt rekommenderas åt varje forskare, ej minst den regementshistoriske. Hade den principen städse följts, så hade man förskonats från en hel del regementshistoriska hastverk, där ett gott uppslag och ett rikt material missbrukats. Och icke nog därmed; arbetsfältet och arbetslusten kunna genom ett dylikt hastverk förstöras för en kommande forskare, som skulle vilja på det riktiga sättet behandla det en gång misshandlade ämnet.

I det här föreliggande arbetets första del, som utkom 1912, gav dåvarande ryttmästaren Axel Braunerhjelm en orientering om dess tillkomst, dess omfattning och om de mecenater, som vid starten möjliggjorde dess i allo gedigna utstyrsel. Listan över dessa, med H. M. Konungen i spetsen, kompletteras i den 1922 utkomna sista delen.

Överste Braunerhjelm's arbete är grundat på vittomfattande anteckningar beträffande Lifregementets till häst krigshändelser, organisation m. m., som en gång gjordes av generalmajoren O. M. F. Björnstjerna, samt liknande och även biografiska anteckningar av riksheraldikern C. A. Klingspor. Dessutom forskningar beträffande tiden före 1600, gjorda i Krigsarkivet av ryttmästaren G. R. G. Montgomery.

På denna grundval har Braunerhjelm byggt sin regementshistorik. Då densamma nu föreligger fardig i sex delar (varav V. delen i två underavdelningar), kan han med berättigad stolthet peka på ett mödosamt och lyckligt slutfört värv, vilket ingalunda blott innebär ett redi-

gerande av föregående uppgifter, utan till stor del, ja kanske till den allra största delen, en självständig forskargärning.

I. och II. delarna behandla Upplands- och Södermanlandsfanorna intill 1621 samt Upplands och Södermanlands ryttare t. o. m. 1666; såväl organisation som krigshändelser. Av särskilt stort värde är skildringen av 1500-talets organisation och inre förhållanden vid rytteriet, då denna epok utgör ett föga brukat fält, där varje upptäckt är av värde för den regementshistoriska forskningen i allmänhet. Beträffande krigshändelserna kunde man måhända önskat en mera fyllig ram, något mera av allmän svensk krigshistoria. Snävheten i detta fall vidgår och motiverar emellertid förf. själv i ett förord.

För att ej onödigt tynga textsidorna med källuppgifter och noter användas i dessa liksom i följande delar sifferhänvisningar till en i slutet av varje del förekommande källförteckning. Ifrågasätts kan, huruvida genom denna anordning så stora fördelar vinnas. Textsidan blir dock belamrad med hänvisningssiffror, och när läsaren med en viss möda slagit upp källförteckningen, finner han endast en allmän hänvisning till exempelvis Riksregistraturet, Riksarkivets militaria etc. Med andra ord, han kan dock, trots källhänvisningen, ej begagna den givna ledtråden eller kontrollera uppgiftens riktighet, då ju hänvisningen pekar på ett alltför stort område. Pihlström använder i sin Dalregementets historia den gamla principen med detaljerad källhänvisning i noter på varje textsida, och det är ju en modell, som alltid står sig. Vill man ej gå på den linjen, torde man kunna nöja sig med en allmän källförteckning (alltså utan sifferhänvisningar i texten), gärna decentraliserad till slutet av olika avdelningar inom texten.

Detta innebär naturligtvis icke, att den Braunerhjelska principen ej kan hava sina fördelar; det hela är ju en smaksak.

Delarne III och IV skildra Lifregementets till häst öden från 1667 (vilket år regementet erhöll denna honnorsbenämning) och fram till år 1914. Här målar förf. med en bredare pensel, såväl beträffande den historiska ramen som regementets egna öden.

Illustrationsmaterialet är här rikt tillgodosett med kartor, bataljordningar, uniformsplanscher (av vilka många kolorerade) samt för senare tider fotografiska gruppbilder och bilder från regementets läger och övningsplatser. Även förekomma ett stort antal porträtt, för vilka hänvisningssiffror i ett särskilt »Register över illustrationer» angiva ursprunget. Härvid kan dock ifrågasättas — men även detta är en smaksak — huruvida icke lämpligare hade varit med en orientering under varje porträtt. Värdefullt hade dessutom varit med upplysningar, huruvida de olika porträtten äro original eller kopior, vilka konstnärer som målat dem eller, där dessa äro okända, ett meddelande därom. En fullt uttömmande dylik orientering giver ju alltid porträttreproduktionen ökat värde och kan tjäna som god ledtråd för andra forskare.

III. och IV. delarna innehålla många partier av stort kulturhistoriskt intresse, alltså njutbara även för icke fackmän. Dit torde med skäl kunna räknas kapitlen om »Beklädnad och utrustning», »Mönstringar och övningar» m. fl.

År 1791 skedde, på förslag av hertig Carl, en omorganisation av

Lifregementet till häst. En uppdelning verkställdes på tre kårer, varav en omdanades till infanteri. Sålunda uppkommo föregångarna till de ännu existerande kavalleriregementena Livregementets dragoner och Livregementets husarer samt infanteriregementet Livregementets grenadjärer. Intressant är bl. a. att i ord och bild följa uniformernas oändligt många förändringar och deras övergång från lyxplagg till ett mera förenklat utseende.

Ett par bilder från Livregementets husarers museum äro av stort intresse, och det av bilderna att döma synnerligen väl ordnade museet manar till efterföljd. Många av våra gamla svenska regementen gömma på talrika minnen i uniformer, vapen, bilder och regementshistoriska handlingar, vilka alla föremål ropa på att bli museumsmässigt ordnade.

Ett värdefullt personregister (av doktor Ernst von Döbeln) till delarne I—IV avslutar IV. delen.

Delarna V och VI äro helt ägnade åt personhistoria, och VI. delen utfylles av förteckningar å officerare 1561—1913. I ett förord till sistnämnda del giver förf. detaljerade förklaringar till principerna för dessa förteckningars uppställning. De äro uppsatta i tabellform och verka kanske för ett omtresserat öga både torra och tråkiga. Men varje personhistoriskt intresserad läsare inser givetvis, vilket stort värde dessa tabeller hava, och vilket oerhört arbete, som ligger bakom dem.

Förf:s komplimang åt »mönsterskrivarna på regementet i äldre tider, som så omsorgsfullt uppsatt sina rullor», kan man med rätta skänka honom själv, som åstadkommit dessa utförliga och personhistoriskt värdefulla tabeller. Samma omsorgsfullhet finner man i de båda banden av del V. Det första bandet utkom 1917 och innehåller biografiska anteckningar om officerare 1561—1791 och civilmilitära 1680—1791, alltså intill året för omorganisationen. Det andra bandet (1922) giver biografiska upplysningar om officerare med vederlikar vid Livregementets dragoner och husarer 1791—1922 samt Livregementets grenadjärer 1791—1893.

Del V: 1 avslutas med en lång och utförlig förteckning på otryckta och tryckta källor, vilken synes utgöra ett bevis på förf:s noggrannhet och möda. I detta fall äro, enligt anmälarens uppfattning, sifferhänvisningar till de använda källorna berättigade och tillfyllest.

Man finner även en omsorgsfull förteckning över porträtten och deras ursprung. Samtliga porträtt äro i medaljongform infogade i texten. Kanske hade man önskat några helsidesplanscher för de mera bemärkta personerna eller de särskilt konstnärliga porträtten. Men detta hade ju ökat de redan förut helt visst dryga reproduktionskostnaderna. Även här hade det emellertid varit av värde att få upplysningar, där sådana kunnat lämnas, om porträttens konstnärer.

De biografiska upplysningarna för varje person hava helt naturligt måst koncentreras, men i många fall, t. ex. beträffande Otto Wilhelm von Königsmarck, Nils Bielke m. fl., svälla de ut till utförliga och ställvis intressanta biografier.

Del V: 2 är uppställd i huvudsaklig överensstämmelse med V: 1, men några källhänvisningar hava ej gjorts (såsom förf. även meddelar i sitt förord), då de biografiska uppgifterna uteslutande äro hämtade ur tjänsteförteckningar, rullor, ättartavlor m. m.

Personregistret visar, att många av våra gamla svenska stormans-släkter talrikt rekryterat det ärorika Livregementet till häst och dess förgreningar. Sålunda finner man 16 medlemmar von Essen, 14 Hamilton, 20 Lewenhaupt m. fl. Särskilt synes Livregementets dragoner hava varit, och är väl än, ett ganska typiskt släktrgemente. Påpekas må t. ex. de fem svågarna Axel och Henning Wachtmeister, Oscar Ankar-crona, Nils Bielke och Einar Sörensen, gifta med var sin syster Carleson.

Porträttsamlingen är synnerligen fullständig och av stort intresse. Några hänvisningar beträffande porträtten i del V: 2 förefinnas ej, då ju flertalet är efter fotografier. Där så ej är förhållandet, t. ex. vid en del vackra och intressanta miniatyrporträtt, hade dock ett meddelande om dessas ursprung varit av värde.

Arbetet är tryckt hos Almqvist och Wiksell, Uppsala, och utstyrseln är i allo förstklassig.

Som slutgiltigt omdöme torde kunna sägas, att Kungl. Lifrege-mentets till häst historia utgör ett vackert minnesmärke över ett av våra äldsta svenska regementen, att det hedrar såväl dem, vilka i framfarna tider genom sina forskningar lagt grunden till arbetet, som överste Braunerhjelm, vilken varit i tillfälle att få slutföra och offentliggöra det-samma.

F. R.

Växjö stifts herdaminne. I. Växjö 1921—1923. VI + 351 + 4 opag. sid. Pris för abonnenter 6 kr., för andra 8 kr.

År 1705 befallde biskop Olaus Cavallius prästerna i Växjö stift att till konsistorium insända förteckningar över sina företrädare, så långt tillbaka dessa med visshet kunde spåras. Befallningen var nog välbe-tänkt, ty vid danskarnas plundring av Växjö 1612 hade domkapitlets arkiv med dess värderika, för att icke säga oersättliga, handlingar för-störts. Om arkivets sorgliga öde vid detta tillfälle berättade domprosten Herman Dusaenus vid domkapitlets sammanträde d. 29 jan. 1651, att då voro så många gamla brev och annat papper utströddes uti koren, att de stodo honom till knäna.

Under 1700-talet gjordes även samlingar till Smålands historia av bl. a. Rogberg och Gahm Persson, men först domkyrkosysslomannen magister Johan Forssander (f. 1795, † 1866) började företaga systema-tiska samlingar till ett Växjö stifts herdaminne. Med Forssander sam-tidigt arbetande var komministern Johan Evert Lagergren (f. 1796, † 1864), vilkens samlingar inköpts av Kungl. Biblioteket. Forssander bör-jade redan på 1820-talet sina anteckningar och uppmanades av Tegnér att med ledning av desamma utgiva ett herdaminne, men F:s många befattningar lämnade honom ej trots en oerhörd arbetsförmåga tillfälle därtill. Hans anteckningar användes dock av Wieselgren för Ny Små-lands beskrivning, men de uppgifter, som där meddelas om prästerna, äro vanligen ej mer än rena namnlängder med några årtal. Kyrkoherde Nils Sellergren (f. 1842, † 1899) och komminister A. P. Björngren (f. 1827, † 1914) utarbetade även en namnlängd med hänvisningar till tryckt litteratur för tiden intill 1900, vilken trycktes i Smålandsposten 1902.

Emellertid hade det ena stiftet efter det andra utgivit herdaminnen. Det enda som återstod var Växjö stift, där dock frågan ånyo bragtes på tal vid prästmötet 1902. En kommitté av fem personer tillsattes, men först 1919, sedan justitierådet Tore Almén's arvingar till domkapitlet överlämnat 10,000 kronor, varav räntan finge användas till forskningsarbete och kapitalet för tryckningen av herdaminnet, blev det verkligt liv i arbetet. Ett sammanträde hölls den 26 aug. 1919, varvid beslöts, att biskoparne skulle tecknas av lektor E. A. Zetterqvist, domprostar och övriga konsistoriales av seminariektör C. O. Arcadius, konsistoriets notarier och amanuenser av konsistorienotarien Fr. Hjelmqvist, församlingarnas prästerskap av folkskolinspektören J. A. Franzén samt regementspastorer av överstelöjtnant G. Hyltén-Cavallius och kapten Bror Kugelberg, varjämte Zetterqvist utsågs till redaktör med Franzén som biträde. Tryckningen påbörjades 1921, men kunde fullbordas först på sommaren 1923, enär såväl Zetterqvist som Arcadius och Franzén avlidit under år 1921. Det föll då på Hjelmqwists och lektor Ludvig Larssons lott att fortsätta utgivningen. Den omständigheten att icke mindre än fyra personer medverkat till nu föreliggande del har helt naturligt medfört en viss ojämnhet i arbetet och en och annan upprepning, men totalintrycket är givetvis, att verklig omsorg nedlagts på arbetet och att mycken kritik ägnats äldre uppgifter. Den rent genealogiska delen synes dock kunna göras fullständigare i arbetets fortsättning. Nu förekomma flera fall, där uppgifter om exempelvis hustrur och barn i avsevärd grad kunnat kompletteras med ledning av den personhistoriska litteraturen. Detta sagt mera som ett önskemål och som ett observandum vid studiet av arbetet än som ett klander.

Det är att hoppas, att det skall lyckas de nuvarande två utgifvarne att inom en icke allt för långt avlägsen framtid framlägga de återstående redan planlagda och i manuskript till större delen föreliggande tre delarna.

G. I.

Smärre meddelanden.

— I Borås avled den 24 jan. 1924 f. d. kaptenen vid Älvsborgs regemente *Carl Otto Mannerfelt* i en ålder av 71 år. Mest bekant torde han vara genom sitt år 1887 utkomna arbete *Anteckningar om Älvsborgs regemente 1680—1815*. Hans ställning som sekreterare i Älvsborgs läns södra hushållningssällskap och i handelskammaren i Borås gjorde, att åt honom uppdrogs utarbetandet av nämnda hushållningssällskaps historia, varav 2 delar utkommo 1912, och en del minneskrifter rörande industri och kommunikationer inom handelskammarens område, t. ex. Borås väfveri, Drufvefors väfveri och Borås—Herrljunga järnväg. Västergötlands gravstenar (1909—1915) och Mannerfeltska släktboken tillhöra även hans publicerade arbeten.

— Den 6 jan. 1924 avled i Stockholm skriftställaren *Erik Thyse-lius*. Född den 7 mars 1854 å Karlberg, blev han student i Uppsala 1872 och avlade där filosofie kandidatexamen 1878. Efter några års tjänstgöring som e. o. amanuens vid Kungl. Biblioteket ägnade han sig huvudsakligen åt tidningsmannens och den politiske skriftställarens arbete, men kom därvid även in på det personhistoriska området. Av hans arbeten må här påpekas en uppsats om släkten *Lindman* i denna tidskrift, *Släkten Thyselius* (1909) och de fem första årgångarna (1912—1920) av uppslagsboken »*Vem är det?*»

— Det torde vara en känd sak, att den snabba utveckling, som i mångt och mycket kännetecknade 1800-talet, ännu ej i någon större grad blivit föremål för kulturhistorisk bearbetning, men att försök att avhjälpa denna brist gjorts i på senare tid utkomna fest- och minneskrifter, nu senast i *Bildreproduktionen i Sverige från början av nittonde århundradet, studier tillägnade Axel Lagrelius på sextioårsdagen*.

Arbetet inledes med en av fil. dr. Sune Ambrosiani författad *Översikt över den svenska bildreproduktionen under 1800-talet*. Någon så uttömmande skildring över det personhistoriskt så intressanta ämnet har ej förut funnits, och det rikhaltiga på höjden av nutida reproduktionskonst stående bildmaterialet förhöjer ytterligare uppsatsens värde. Den avslutas med en personförteckning, som visserligen icke gör anspråk på vare sig enhetlighet eller fullständighet, men dock måste anses i hög grad gagnelig såsom en första förteckning över de grafiska yrkenas utövare under 1800-talet.

Arvid Odencrants behandlar *De fotografiska metoderna*, John Hertzberg *Trefärgsfotografi och trefärgstryck*, Bror Thordeman

Svensk kartografi under det sista halvsekle och Gunnar Andersson *Bildreproduktionen och den moderna människan*. Arbetet som utgått från Generalstabens litografiska anstalt, är ett verkligt praktverk och torde få anses som ett ståtligt bevis för vad som kan åstadkommas vid detta företag.

G. I.

— Det är en ovanligt ståtlig och vacker publikation, varmed pappersbruksföreningens jubileum firats (*Molæ chartariæ suecanæ*, Svenska papperbruksföreningens tjugufemårsskrift. Del I—II 198 + 388 sid. + CXVI pl. Stockholm 1923.) Fil. kand. H. Anstrin lämnar en framställning av sammanslutningssträvandena inom pappersindustrien 1889—1898 och föreningens utveckling under det tillämdalupna kvartseket. Fil. dr. Sune Ambrosiani behandlar »Papperstillverkningen i Sverige intill 1800-talets mitt», en kulturhistoriskt synnerligen intressant skildring med högst värdefulla topografiska uppgifter. Man finner här bland annat en sammanställning över namnen på och belägenheten av de svenska pappersbruken och tiden för deras verksamhet. Även vattenstämplarna, som i personhistoriskt avseende erbjuda så mycket av intresse, behandlas, och en del mera karakteristiska avbildas. För bestämmande av odaterade handlingars ålder och ursprung torde här lämnade uppgifter mången gång kunna lämna en god vägledning, då ofta nog pappersbrukets tillverkning till största delen fann användning inom den kringliggande landsdelen. »Anteckningar om nutidens svenska pappersindustri» har till författare civilingenjör Elis Bosæus och utgör arbetets andra del. Först behandlas »Den svenska pappersindustriens utveckling 1860—1922», som är historien om en enastående framgångsrik verksamhet under ett skede då papperet blivit en av landets främsta exportartiklar, så olika föregående tider i hantverkets tecken med begränsade tillverkningsmöjligheter. Skildringen av de nuvarande bruken är förbunden med många uppgifter från förgångna tider och biografiska notiser om deras ägare och ingenjörer. Ett bruks- och fabriksregister samt ett person- och firmaregister göra uppgifterna lätt tillgängliga. Det rikhaltiga illustrationsmaterialet, icke minst porträttgalleriet, är ett nytt bevis på rotogravyrens förträfflighet som reproduktionsmetod.

G. I.

— Under de senaste åren hava tre släktregister utgivits av *Eric Arvidsson*: 1) »Släktregister med utgång från Petter Wasselius och Charin Benctsdotter från Dimbo socken i Västergötland» (17 s. tr. 1921 i Virserum hos Aktiebolaget Merkantil-tryckeriet); 2) »En smålands-släkt, härstammande från Per Jonasson i Tolarp, Ödestugu socken, född år 1659, och hans hustru i 2:a giftet Marit Nilsdotter från Rogberga» (123 s. tr. 1922 hos Förenade Boktryckerierna, Södertälje); 3) »En släkt, utgången från Järnäs socken i Jönköpings län» (82 s. tr. 1923 i 150 numrerade ex. hos Smålands-tidningens tryckeri-aktiebolag, Eksjö). De släkter, som i dessa arbeten äro föremål för utredning, och som huvudsakligen tillhöra den s. k. allmogeklassen äro resp. farmors, morfars och mormors jämte tillhörande förgreningar. Det senast utgivna

arbetet innehåller bl. a. en vidlyftig släkttavla jämte ett antal fotografier över gårdar, som under olika tider ägts av släktmedlemmar.

J. E. A.

— Även i år har rektor Peter Bagge i ett litet häfte »*Studentminnen och andra minnen från Uppsala 1869—1899*» (Sthlm, P. A. Norstedt & Söners förlag, 1923. 81 s. — Kr. 2,²⁵) framlagt en skörd av den rika samling anekdoter och andra hågkomster, han bevarat från ett långt liv. Det är mycket av universitetsstadens commune bonum i anekdotvägen, varåt här en fristad beretts; bland den mångfald personer, som skypta, märkas jämväl denna gång helt naturligt flera män, vilka spelat en framträdande roll i vår lärdoms- och skolhistoria.

— I en uppsats *Tre porträtt i Värmlands museum*, tryckt i *Värmland förr och nu*, årg. XXI (Karlstad 1923) har domprosten C. V. Bromander skildrat trenne familjeporträtts öden från det Bergenschöld-Poignantska hemmet på Kålsäter i Värmland. De tre porträtten, som föreställa biskop Zakarias Esberg — troligen det enda bevarade av honom —, hans son bergsrådet Erik Bergenschöld och kommerserådet Herman Kolthoff, blevo 1900 upptäckta på Karlstads gamla gymnasiehusvind, och förf. har lyckats visa att det var dessa tre porträtt, som av en avkomning till de avbildade 1853 blevo skänkta till stiftsbiblioteket i Karlstad.

— Till det förträffliga verket om den danska läkarkåren, *Den danske Lægestand 1479—1900*, ett av standardverken i dansk biografisk litteratur, har utkommit som femte band ett supplement (148 s., Köpenhamn 1922, 3 danska kr.), författat av Dr. Kristian Carøe och efter dennes död utgivet av Dr. J. W. S. Johnsson. Det innehåller rättelser och tillägg till de föregående delarna, ett kapitel om provinsialmedici och fysici och ett om de medicinska kollegierna, vartill är fogat ett register över alla i hela verket nämnda hustrur.

— I »Meddelanden av Gestriklands Kulturhistoriska Förening år 1921» lämnade fil. lic. P. Elfstrand i en uppsats *Ur en gammal Geflesläkts krönika* en intressant framställning av släkten Garberg, och i samma förenings meddelanden för 1922, tryckt i Gävle 1923, har han behandlat »Samuel Valley och hans släkt och litet om riksdagen i Gefle». Då ingendera släkten förut varit föremål för någon genealogisk behandling i tryck, trots den betydelse de under lång tid spelat i sin hemstad, torde ett påpekande därav här böra göras. Släkten Valley härstammar från England och inflyttade omkring 1707 till Stockholm med John Valley, vars son Samuel senior på 1740-talet överflyttade till Gävle. Dennes son Samuel junior, om vilken det kan tilläggas, att han blev student av Stockholms nation i Uppsala 1759, var det, som kom att spela en viss roll vid riksdagen i Gävle 1792. Om dennes yngsta dotter Marie Charlotte må även antecknas, att hon avled ogift i Stockholm 1839 ^{29/3}. Då Gävle stad har att uppvisa många framstående borgaresläkter från 1700- och 1800-talen, vore det högeligen önskvärt, om författaren ville fortsätta på den väg han här beträtt med sådan framgång.

G. I.

— Den nu avgångne danska riksarkivarien Kr. Erslev har avslutat sin betydelsefulla verksamhet i danska riksarkivet med att utge en kort översikt över dess innehåll till hjälpmedel vid dess begagnande (*Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse. En oversigt*. Köpenhamn 1923. 8:o, 115 s.). »Rigsarkivet» har i Danmark en dubbel betydelse, en vidare som omfattar samtliga statsarkiv, och en mera inskränkt, huvudarkivet i Köpenhamn, och det är detta senare, som denna värdefulla handbok gäller. I framställningen om förekomsten av handskrivna hjälpmedel av mera allmän karaktär vid arkivets begagnande äro såsom viktiga för personhistorisk forskning antecknade följande:

Det kgl. genealogisk-historiske Selskabs och Historisk-genealogisk Arkivs samlingar.

Lengnicks utdrag ur kyrkböcker, omfattande en stor del av Danmarks socknar, med sockenvis antecknade dop, vigslar och begravningar, alfabetiskt registrerade. Blott personer med fasta familjenamn är vanligen medtagna samt kända personer med namn på -sen.

Hundrups samlingar, som bestå dels av stamtavlor och genealogiska notiser om enskilda, mest borgerliga släkter, dels biografiska samlingar till lärdomsståndets historia.

Klevenfeldts *Genealogia familiarum in Dania illustrium* (4 folioband) med ett tilläggsband: *Annotationer til Slægttavlerne Bille* Urne.

Wilh. von Bizons stamtavlor över danska adelssläkter 1660—1820 (5 folioband).

Thisets samlingar ordnade i tre serier, av vilka den första innehåller stamtavlor, de båda senare alfabetiskt ordnade upplysningar om enskilda personer.

Voss' excerpte till slesvig-holsteinsk adelshistoria.

— Från personhistoriskt synpunkt bör framhållas de synnerligen utförliga biografier med porträtt, som förekomma i *Generalstaben 1873—1923*, och som omfatta samtliga som tillhört staben under angivna tid. Utom födelse- och ort meddelas även föräldrar, tid för giftermål och hustruns namn.

— Av *Göteborgs jubileumspublikationer* hava två volymer den 11:te och 12:te, kommit redaktionen tillhanda. Den ena, omfattande en redogörelse för *Göteborgs donationer*, är utarbetad av Axel Ramm. Rikets andra stad är ju känd för den allmän-anda, som av ålder besjälade dess borgerskap, och innehållet i denna redogörelse på över 300 sidor för den snart sagt otaliga mängden av större och mindre fonder jävar ingalunda denna föreställning. Arbetet, som prydes av porträtt och andra illustrationer, har givetvis ett stort värde även ur personhistorisk synpunkt. En utförlig innehållsöversikt underlättar orienteringen, men kan ej ersätta bristen på ett personregister, som självfallet bort förekomma i en publikation av detta slag, men som tyvärr saknas. — Det andra bandet bär titeln *Göteborgsporträtt* och är redigerat av Valdemar Ljungberg och Evald E:son Ugglå, som därvid biträttas av Sixten Strömbom. I en alfabetisk följd äro här införda reproduktioner av omkring 350 äldre konstverk (från tiden före 1850), vilka var för sig åtföljas av kortfattad be-

skrivning jämte uppgifter om nuvarande ägare och om de avbildade personernas yrke samt födelse- och dödsår. Om det än eljest kunde finnas olika meningar rörande urvalet i en dylik samling, förstummas kritiken inför det förhållandet, att det föreliggande arbetet närmast utgör en katalog över större delen av den storartade porträttkollektion, som sammanförts i jubileumsutställningens personhistoriska avdelning. Utgivarne framhålla, att historiska porträtt av intresse för Göteborg från tiden före 1750 endast sparsamt förekomma. De, som finnas, framställa till största delen personer i mera officiell ställning, och blott ett fåtal porträtt av köpmän från denna äldre epok har anträffats. Annorlunda ställer sig saken under det följande århundradet, men olika omständigheter och ej minst talrika eldsvådor hava åstadkommit svåra härjningar inom vad som en gång funnits och skingrat det kvarvarande på skilda orter. Så mycket tacknämigare är det därför, att tillfället begagnats till en inventering, som genom det nu utgivna arbetet kommer forskningen till godo för alla tider. — Såsom var att vänta, framträda de båda volymerna i en vårdad utstyrsel.

Aqut.

— I än större antal än städerna hava sparbankerna under de senaste åren utgivit minnesskrifter. Av de under år 1923 utkomna kunna antecknas *Sparbanken Bikupan i Malmö 1873—1923* och *Filipstads Sparbank 1823—1923*. I den förra lämnas en mängd statistiska uppgifter för angivna tid rörande Malmö stads ekonomiska utveckling, som i så många fall utgjort förutsättningen för sparbankens egen storartade framgång. Över styrelseledamöter m. fl. meddelas porträtt och biografier, av vilka de över sparbankens ledande män bankokommissarien A. T. Lundquist och lektorn E. W. Lindahl meddela åtskilligt över matrikeldata.

Av helt annan typ är Filipstads sparbanks minnesskrift. Författaren av densamma, krigsrådet Åke Hasselblad, har här med äkta värmländsk tradition låtit sitt vetande om fädernestaden flöda i ett studentikost språk, och man läser med stort nöje hans skildring av de gamla brukspatronerna. »Gubbarna i Bergskollegium» är en särdeles rolig här reproducerad bild från 1800-talets mitt, medan porträtten i övrigt utgöra ett aktningvärt galleri av Filipstadsbor. Sparbankens stiftare och under många år dess ledare, bergmästaren och överintendenten Frans von Schéele, ägnas även en välförtjänt hyllning.

G. I.

— I en liten numrerad upplaga av endast 77 ex. (utom 172 förut subskriberade) har f. d. sekreteraren Anton Holmberg i bokform utgivit sina förut i Svensk bokhandelstidning publicerade anteckningar om vad han kallar »*Carl Deleen, geniet — hjälten — martyren*», (72 sidor). Bortsett från den något enfattiska titeln är boken väl skriven och ovanligt underhållande. Biografiens föremål, den bekante boktryckaren och lexikografen, är för övrigt såväl genom sin originalitet som genom sina delvis pikanta levnadsomständigheter ett tacksamt ämne för personhistorisk teckning. Författaren har begagnat handskrivna källor, vilka ej använts av C. J. Bernström i dennes tidigare skildring av

Deleens liv (införd i *Pro novitate* 1898), och därigenom blivit i tillfälle att framlägga åtskilliga nya upplysningar, som äro av värde även ur allmän litteraturhistorisk synpunkt.

Aqut.

— I det senast hitsända numret av *Personalhistorisk Tidskrift* (44 årg. 2 bind. 3 häft. 1923) har H. D. Lind meddelat strödda biografiska underrättelser om den danske sjöhjälten Niels Lauritzen Barfod, som förde det från Sverige tagna skeppet Carlshamn i Karl XI:s danska krig, men som blev tagen till fånga, när skeppet återtog av svenskarna. I samma häfte finnes en biografiskt registrerad förteckning över *Gamle danske Bryllups- og Ligvers i norske Biblioteker*, uteslutande sådana, som saknas i Bibliotheca Danica. Förteckningen är uppgjord av bibliotekarien H. Ehrencron-Müller.

— Kommendörkapten Arnold Munthe har avslutat sitt bekanta sjökrigshistoriska arbete *Svenska sjöhjältar* med sjätte delen av sjunde bandet *Flottan och ryska kriget 1788—1790. Otto Henrik Nordenskjöld* (Stockholm 1923, P. A. Norstedt & Söner X, 376. Pris 18 kr.) Det nyutkomna bandet skildrar svenska flottornas blockering i och utbrytning ur Viborgska viken, slaget vid Svensksund och freden i Värelä samt Nordenskjölds öden efter kriget. Rent dramatiskt framställles stundom händelseförloppet, såsom t. ex. överläggningen på flaggskeppet natten före utbrytningen ur Viborgska viken. Förf. lämnar en värdefull utredning av de olika planer, som uppgjordes för att den svenska flottan skulle genom den ena eller den andra leden kunna bryta genom den ryska blockeringen. Nordenskjölds insats vid planläggningen och genomförandet av det vanskliga företaget uppskattas högt av förf. Av stort intresse är förf:s kritik av dåvarande löjtnanten Gustav Klints anteckningar, som legat till grund för Gyllengranats framställning i »Sveriges sjökrigshistoria». Munthe reducerar högst väsentligt den roll, som Klint enligt egna uppgifter skulle ha spelat vid detta tillfälle. Skildringen av Svensksundsslaget är synnerligen överskådlig. Vid överläggningen på Amphion kvällen före slaget avstyrkte alla divisionscheferna utom Cronstedt batalj och yrkade på, att flottan under natten skulle söka draga sig tillbaka till Svartholm. »Åran och hedern av segern vid Svensksund tillkommer i första hand konung Gustaf III». Den stora sjösegern möjliggjorde de fredsunderhandlingar, som ledde till freden i Värelä. I intet av Sveriges krig utom det danska 1643—1645 betyder läget till sjöss så mycket som i kriget mot Ryssland 1788—1790. Det sista krigsåret var väsentligen rent sjökrig.

Av person- och kulturhistoriskt intresse är skildringen av Nordenskjölds öden efter kriget. Han lämnade flottan och bosatte sig på egendomen Fårebo i Oskarshamnstrakten. Orsaken till detta handlingssätt ser förf. främst i att Nordenskjöld, som av Gustaf III utnämns till vice amiral, till sin överraskning fann att detta blott innebar en titel. Såsom ledamot av 1791 års kommitté för förbättring av sjöreglementet hade han dock beröring med sitt gamla vapen. För den eskader, som 1796 skulle bevaka de skandinaviska ländernas handel, blev han högste befäl-

havare. Som eskaderchef fick han pröva sina krafter i delvis nya upp-
gifter, bl. a. såsom festarrangör med anledning av de stora festligheter,
som gävos med anledning av den svenska eskaderns besök i Köpen-
hamn. I den 1797 tillsatta kommittén för förvaltning av örlogsflottans
ärenden var han i halvtannat år den ledande kraften, men lämnade
denna verksamhet, då han ej stod i gott förhållande till de maktägande.
Under den följande tiden gick den äldre amiralen upp i skötseln av
sin egendom. Med livligt intresse följde han jordbruket i länet och tog
verksam del i hushållningssällskapets arbeten. Endast vid ett tillfälle
råkades den forne storamiralen och hans flaggkapten, då Nordenskjöld
1815 reste till Stockholm för att frambära sin tacksamhet för det fri-
herrebrev, varmed han hugnats.

E. N.

— Det var 1912, som redaktör A. G. Petersson utgav sin första
släktbok »Måns-släkten», vilken 1913 följdes av »Kexsunds-släkten», båda
från Karlskoga, varifrån även den 1923 utkomna »Nytorpssläkten», här-
stammar. Nu föreligger som del IV. *Åsjöhyttesläkten*. En gammal
bergsmanssläkt från Bjurkärn. Kristinehamn 1923. 95 sid. med tahr.
illustrationer. Detta synes liksom de föregående vara resultatet av en
mångårig och synnerligen ihärdig forskning, som säkert ej funnit den
förståelse och det erkännande den förtjänat. Men man må hoppas, att
framtiden dock skall veta att uppskatta allt det källmaterial, som här
framlagts, och varför hembygdsforskningen bör vara särskilt tacksam.
Att följa de till Amerika emigrerade grenarna har utan tvivel förökad
författarens vedermöda. Utförliga register göra de meddelade uppgif-
terna lätt tillgängliga.

G. I.

— Det genealogiska intresset hos vårt västra grannfolk har nyligen
satt spår i en släktbok med titeln *«Aetten Refsum fra Romerike*. Litt
gårds- og slekthistorie fra Romeriksbygdene, særlig fra Nes og Sørum»
(124 s), vilket arbete 1922 utgivits i Kristiania av Helge Refsum,
A. B. M. Aasgaard och Sverre Refsum. Arbetet framträder utan några
som helst pretentioner. Utgivarna angiva sig i förordet vara »dilletanter
og ikke videre kyndige på genealogiens område», samt tillägga: »Det
behöves vel knapt sies, for det bærer boken dessverre i alt for hoi grad
preg av.» Om också ur genealogisk synpunkt en viss kritik kunde riktas
gentemot några av de principer, som varit ledande vid släktbokens ut-
arbetande, — sålunda har exempelvis den muntliga traditionen fått ett
alltför stort inslag — bör å andra sidan framhållas den synnerligen till-
talande yttre utstyrseln, som utgivarna bestått sitt arbete. De bilder
över gårdsinteriorer och gamla möbler m. m., som förekomma i boken,
äro sålunda ovanligt väl reproducerade och framträda ännu bättre på
grund av papperets höga kvalitet. Även dispositionen av innehållet har
sina förtjänster. Boken inledes med en historik över de båda gårdarna
Refsum och Valstad, från vilka släkten utgått, därefter följer själva släkt-
registret, varpå verket avslutas med en samling anekdoter angående olika
släktmedlemmar. Arbetets överskådlighet förhöjes genom tillvaron av ett
personregister jämte en »Oversiktstabell».

För svenska läsare är det av särskilt intresse att iakttaga, med vilken iver norrmännen motsätta sig ett obehörigt annekterande av gamla släktnamn. Då gården Refsum anses vara den enda gård i Norge med detta namn, kan enligt norsk rättsuppfattning endast från denna gårds ägare stammande personer få tillåtelse att bruka Refsum som tillnamn. Det har emellertid icke undgått utgivarna, »at enkelte ætlinger av husmenn fra gården har misbrukt navnet». Flera av dessa personer hava emellertid numera enligt utgivarna »måttet gi avkall på det». Men då missbruk ännu lära förekomma, anhålla utgivarna i förordet att bliva underrättade därom, tydligen i avsikt att för framtiden sätta en damm för ett dylikt obehörigt användande av det gamla familjenamnet.

J. E. A.

— *Föreningen »1878 års män» medlemsförteckning oktober 1923* heter en av kamrer Claës E. Schram utgiven porträttkatalog med kortfattade biografier. Den omfattar 281 porträtt och har utgått från den Tullbergska officinen. Ett register över samtliga förekommande släktnamn förefinnes även.

G. I.

— *Disponenten Nils Gustaf Petterssons i Engelholm förfäder, släktregister och antavla*, heter en nyligen av kyrkoherden H. Södersteen gjord utredning, tryckt 1923 i Askersund i 100 numrerade exemplar. Den behandlar huvudsakligen allmogestammar från Bjälbotrakten i Östergötland. Den gängse traditionen om Folkungahärstamning för dessa kan naturligtvis ej ledas i bevis, men en besutenhet från far till son, så långt tillbaka arkivmateriel föreligger, kan i många fall påvisas, och är ju intressant nog. Författarens skicklighet som beprövad forskare jävar sig ej heller i detta arbete.

G. I.

— C. H. Trolle ger i *Överste Gustafsson. Gustav IV Adolfs liv efter avsättningen* (Stockholm, H. Geber 1923, XV, 224 s. Pris 6:50) en fängslande skildring av den olycklige monarkens relativt okända öden efter avsättningen. Utom på den tryckta litteraturen bygger förf. sin framställning på arkivmaterial, företrädesvis depescher från svenska diplomater men även på akter i Public record office i London. Förf. ansluter sig till den åskådning rörande Gustav IV Adolf och statsvälvningen 1809, som angivits av S. Clason. I Tyskland blev Gustav Adolf 1810 föremål för livlig hyllning på grund av sin antiryska politik. Napoleon hörde ej till dem, som helt ringaktade den svenske monarken. Enligt Lagerbjelkes intressanta depesch 6 januari 1810 framhöll den förre, vilka svårigheter Gustav IV Adolfs politik berett honom. Av England hoppades Gustav Adolf att vinna stöd. Resan dit på ett engelskt krigsfartyg från hamnen Bolderaa vid Dünas mynning ledde ej till något resultat. Visserligen hade en brytning mellan Sverige och England inträtt, till och med en krigsförklaring hade utfärdats från svensk sida, men de båda regeringarna sökte dock uppehålla förbindelserna. Den engelska regeringen var därför ej villig att stödja Gustaf Adolf intressen.

För lord Wellesley utvecklade denne sina planer om Napoleons störtande genom en landstigningsexpedition till Normandie. Särskilt efter skilsmässan från sin gemål drevs han av sin oro till planlösa färder. De trakasserier, som han utsattes för från myndigheternas sida, tvingade honom ofta att ändra vistelseort. Ett vackert uttryck för hans karaktärsfasthet var att han till förmån för sina barn avstod från arvet efter modern. Förgäves sökte han 1817 förmå sonen att högtidligt avsäga sig anspråken på Sveriges krona. Gustav Adolf torde ha varit en av de flitigaste skribenterna bland Sveriges monarker. Han författade en rad skrifter till försvar för sin politik och åtskilligt annat, såsom uppsatser om pressfrihet och en novell. Hans sista tid skildras bl. a. med ledning av N. Arvidssons bekanta berättelse. Arbetet saknar personregister, men är försett med anmärkningar rörande ett antal historiska personligheter.

E. N.

— I *Årsskrift utgiven av Åbo akademi 1922* (155 s. Åbo 1923) har professor P. O. von Törne i en uppsats *Historiska porträtt i Åbo akademis ägo* beskrivit trenne porträtt, som förvärvats av akademien, föreställande biskoparna och prokanslererna Johannes Gezelius och J. Tengström samt kanslern greve Gustaf Mauritz Armfelt. Det senare, som är målat av J. E. Lindh, är en legendomlig, på 1830-talet utförd omfantiserad kopia av Breda-porträttet på Ångsö och föreställer Armfelt i rysk generalsuniform lutad mot Gustav III:s byst. Varianter av denna kopia finnas på Åminne och i Helsingfors universitets samling, men på Helsingfors-exemplaret har bysten av Gustav III utbytt mot den av kejsar Alexander.

— En utredning om släkten *Wigert* (1624—1923) har innevarande år utkommit i Göteborg från Elanders boktryckeri aktiebolag (17 s. + tabell). Äldste kände stamfader är tunnbindaren i Söderköping Henrik Jacobsson Wigert, f. 1624, d. 1695. Den anonyma utgivaren har emellertid inlett sitt arbete med vissa funderingar över släktens genesis, vilka saklöst kunna utslutas, då de såsom fullkomligt obestyrkta synas sakna allt värde. Boken prydes med ett flertal porträtt av äldre släktmedlemmar. Uppställningen av släktregistret är den vanliga. Någon gång äro uppgifterna en smula egendomligt formulerade. Efter uppräknin-
g av Jakob Wigerts elva barn ges exempelvis följande upplysning: »2 barn till, som ej kunnat anträffas, döda unga». Då samma förnamn förekomma på flera ställen i boken, äro de ofta olika stavade. Utredningen är emellertid präglad av intresse för ämnet, och det arbete, som utgivaren nedlagt på sina forskningar över den Wigertska släktens historia, har tvivelsutan ej varit ringa.

J. E. A.

— Ett biografiskt arbete av högt värde och stort intresse är den nyligen av Henning Wijkmark som specimen för teologie doktorsgrad vid Lunds universitet ventilerade avhandlingen om *Samuel Ödmann* (Svenska diakonistyrrelsens förlag 1923). Biografiens föremål är ägnad att fångsla intresset redan genom sitt säregna livsöde: att under fyra

decennier vara bunden vid sängen men ändå bibehålla själskrafter och arbetshåg obrutna in i sena ålderdomen. I den föreliggande boken lär man känna mannen i hans rika och mångskiftande verksamhet: som botanist och zoolog (särskilt fågelkännare med europeiskt rykte), som teolog och psalmdiktare, som journalist och polemiker, som reseskildrare och minnestalare. I det hela framstår han som en exponent för de kulturströmningar och åskådningssätt, som höra den senare upplysningstiden till, och författaren har, tack vare sin utomordentliga förtrogenhet med källmaterialet, sin omfattande beläsenhet, sitt skarpsinne och sin kärlek till ämnet, lyckats utforma sin framställning till en kulturbild av stora mått och allmängiltig karaktär.

G. J—n.

PERSONREGISTER.

- Aasgaard, A. B. M. 253.
 Abrahamsson, Michel, rådmän, 12.
 Adler-Salvius, Johan, riksråd, 30, 31.
 Adlerfelt, Charlotta Augusta, 110.
 Adolf, hertig, 22, 23, 27, 34.
 Adolf Fredrik, konung, 151.
 Agardh, A., 158.
 Ahnfelt, 113.
 Ahnlund, Nils, 137.
 Albeydyl, baron, 222.
 Albrekt, konung, 174.
 Alcenius, 237.
 Alexander, kejsare, 255.
 Algotsdotter, Bengta, 175.
 Almén, Tore, justitieråd, 246.
 Almquist, H., 156.
 > Joh. Ax., arkivråd, 66, 131.
 Ambjörnsson, Ulf, 172.
 Ambrosiani, Sune, 247, 248.
 Aminoff, löjtn., 198, 199.
 Amnorin, 216.
 Anckarhielm, Martin, amiral, 12.
 von Anders, Magda Amalie Aline, 53.
 Andersdotter, Birgitta, 79, 82, 182.
 Andersdotter, Maria, 9.
 Andersson, Eskil, 170, 171, 172, 175.
 > Gunnar, 248.
 > Olof, bergsman, 81.
 Ankarcrona, Oscar, 245.
 Anrep, G., 72, 182, 234, 237.
 Anrepp, friherrinna, 210.
 Anstrin, H., 248.
 Anund, 67.
 Arcadius, C. O., seminarie- rektor, 246.
 Arenius, Olof, 140.
 Armfeldt, baronessa, 232.
 > Ad., 219.
 > Carl, landshövding, 231.
 > Gustaf Mauritz, greve, kansler, 140, 255.
 > Otto, 193, 194, 198, 199, 203, 204, 205, 219, 225, 226.
 v. Armswaldt, Werner Konstantin, 137.
 Arvidsson, Eric, 248.
 > N., 255.
 Asplund, Karl, 140.
 Atterbom, 136, 149.
 Augustinsson, Mårten, general, 8.
 Avelan, doktor, 221.
 Axell, släkten, 137.
 Baas, Bengt, biskop, 17.
 Backman, Lisa Mattsdotter, 49.
 Baden, markgreve av, 7, 9, 10.
 Badenhausen, hessisk residens, 25.
 Bagge, Peter, rektor, 249.
 Banér, Anna, 56.
 > (Johan), fältmarskalk, 7.
 > Johan Gabriel, 55.
 Barck, greve, 207.
 Barfod, Niels Lauritzen, 252.
 Barnekow, ätten, 55.
 Barthel, släkten, 137.
 Baumgarten, mag., 189, 216.
 Beckman, Nat., 67, 68.
 Beijer, madre, 189.
 de Belski, mr., 102.
 Benctsdotter, Charin, 248.
 Benette, 188.
 Bengt, lagman, 67.
 Bengtsdotter, Ingeborg, 67, 68.
 Bengtsdotter, Katarina, 170.
 Bengtsson, Algot, 171, 175.
 > Erik, 181.
 > Magnus, 69.
 Benktsson, Erik, fogde, 181.
 > Knut, 82.
 von Benzon, Wilh., 250.
 Berendes (Berenss), Johan, 29.
 Berg, släkten, 137.
 > P. G., 40.
 > generalguvernör, 61.
 Bergenschöld, Erik, bergsråd, 249.
 Berggren, släkten, 137.
 Bergman, Emanuel, med. dr., 145.
 Bergstrand, Hjalmar, 45.
 Bergström, Gabriel Daniel, 116.
 Berndes, A. U., 184.
 Bernström, C. J., 251.
 Berthier, P., fransk kemist, 117.
 Berzelius, Jöns Jakob, 113—123, 156.
 von Beskow, Bernhard, 113, 136.
 de Béthune, Henri, 44.
 > Maria Amatus Bernardus Antonius Josephus Eugenius Maximilianus, 45, 47.
 > Mathilde, 37.
 > Maximilien, 36—47.
 > Robert, 43.
 Béthune-Hesdigneul, Eugène, prins, 44.
 Beyer, G., 138.
 Bibikov, general, 90.
 Bicker, holländsk gesant, 12.
 Bielke, riksråd, 210.

- Bielke, överste, 125.
 » Nils, 244, 245.
 » Sten, 29.
 » Ture, riksråd, 13, 19.
 Bielkenstierna, vice amiral, 11.
 Birger, konung, 169.
 Birkstedt, Simon Gustaf, kofferdistyrman, 50.
 von Bismark, Otto, 151.
 Björnberg, gen., 189.
 » baron, 225.
 Björck, E. D., 138.
 Björckbom, Maria, 50.
 Björckman, Rudolf, redaktör, 134.
 Björclin, Gustaf, generalöjtnant, 146.
 Björngren, A. P., komminister, 245.
 Björnklof, resident, 24.
 Björnlund, Lovisa Margaretha, 50.
 Björnsdotter, Brita, 69.
 » Ulfhild, 67.
 Björnsson, Torsten, 180.
 Björnstjerna, O. M. F., generalmajor, 242.
 Blacke, engelsk amiral, 33, 35.
 Blanche, Aug., 37.
 Blom, Peter, amiral, 12.
 Blumm, Georg, kanslist, 116, 122.
 Bobé, Louis, 62.
 Bock, Jakob Sigfrid, 238, 240, 241.
 Bock af Buckila, 238.
 Bodock, Laurentzius, professor, 14, 24.
 Boëthius, Bertil, 66.
 von Boijneburg, Johan Christian, 15.
 Bond, släkten, 137.
 Bondadotter, Kristin, 173.
 Bonde, grev:n, 194, 196, 206, 208, 225, 231.
 Bonde, Tord, 168, 173, 175.
 Bondesdatter, Margareta, 69.
 Bonsack, Jörgen, borgare, 16.
 Bosseus, Elis, civilingenjör, 248.
 Brahe, släkten, 229.
 » Abr., 56.
 » Ebba, 55.
 » Elsa Beata, 22, 34.
 » Eric, greve, 229.
 » Magnus, 113, 158.
 » Per, greve, 22, 34.
 von Brandenburg, Amanda, 51.
 von Brandenburg, Gustaf Reinhold, kommissionslantmätare, 52.
 Brase, Ulrica Eleonora, 49.
 Braunerhjelm, Axel, överste, 242.
 von Breda, C. Fr., 140.
 Bremer, Hans, borgare, 11.
 Bresi, fransk gesant, 23.
 von Bress, Gert Ludewich, page, 19.
 Brockhausen, Adolf, friherre, minister, 118.
 Brogniart, Alexander, professor, 116.
 Bromander, C. V., domprost, 249.
 Bruce, överstelöjtnant, 231.
 Bruhn, A., biskop, 138.
 Brunjæn, fru, 184.
 Brusin, Johanna Juliana, 52.
 Brynjulfsson, Knut, 69.
 Burans, Andreas, 168.
 Bure, Erik, 168.
 Bünsow, släkten, 137.
 Bygdén, Leonhard, överbibliotekarie, 146.
 Bååt (Batt), Catharina, 11.
 Campenhausen, Anna, Margareta, 6.
 » Elsa, 6.
 » Erik, 6, 7, 8, 10.
 » Gertrud, 6.
 » Gustaf, 6, 11.
 » Herman, 6, 7, 8, 9.
 » Herman, 1—35.
 » Jacob, 6.
 » Johan, 6.
 » Johan Herman, övers-te, 6.
 » Lorentz, överstelöjtnant, 6, 10.
 » Maria Elisabeth, 6.
 » Vendela, 6.
 Campioni, 188.
 Canrine, Georg, greve, finansminister, 118.
 Cantersten, sekreterare, 18, 21, 28, 29, 34.
 Carl, hertig, 243.
 » hertig i Polen, 20.
 » prins, 188, 206, 208, 210, 211, 213, 214, 216, 220, 223, 230.
 Carl V, kejsare, 69, 228.
 Carl Gustaf, hertig (Carl X Gustaf), 19, 20, 21.
 Carl Stuart, konung av England, 21.
 Carlander, C. M., 42.
 Carlquist, Gunnar, 1.
 Carlskiöld, livpage, 226.
 Carlsson, 196, 197.
 » Michel, 75.
 » Ulf, 181.
 Caröe, Kristian, dr., 249.
 Casimir, konung av Polen, 21.
 Cavallius, Olaus, 245.
 Cederstedt, J., 228.
 Cederström, R., friherre, intendent, 66.
 Chanut, fransk resident, 14.
 Charpentier, general, 215.
 Christian V, konung, 223.
 Christian, prins av Danmark, 18.
 Christina, drottning, 12, 14, 15.
 Christina, pfalzgrevinna, 9.
 Clairon, 93.
 de Clausade, Amédée, 147—166.
 Clausen, J., 155.
 Cleberfält, Herman, 5.
 Colat, mille, 94.
 Colliander, 52.
 Collijn, Isak, riksbibliotekarie, 140.
 Columbus, Johan, 143.
 de Condé, prins, 20.
 Corin, m:r, 120.
 Costiander, Gustaf Julius, 48.
 Creutz, 144.
 Croij, greve, 12.
 von Croije, hertig, 28, 29.
 Croneborg, 65.
 Cronenberg, gesant, 28.
 Cronstedt, general, 184.
 » president, greve, 213.
 » Charlotte, 185.
 Cronstrand, B., 113.
 Crusell, Bernhard Henrik, 117.
 Crusenstolpe, M. J., 113.
 Czernischew, familj, 88.
 » Ivan C., greve, marskalk, 95.
 Daac, L., professor, 142.
 Dahl, S. G., läroverksadjunkt, 129, 133.

- Dahl, Mikael, 140.
 » Yngve, registrator, 133.
- Dahlberg, E., 1.
 Dahlgren, Lotten, 135.
 Dalin, 145.
 Dam, E., 143.
 Dandenell, A., kamrer, 66.
 von Dardel, H. L., 86, 144.
 Darmstadt, Vilhelm av, lantgreve, 22.
 Daumont, Alexander, 149.
 Davidsson, Arved, rådmann, 11.
- de Geer, fröken, 194.
 Degesson, Olof, 78.
 Dejean, general, 120.
 De la Gardie, Birgitta, 13.
 » Christina Catharina, 19.
 » Gustaf Adolf, greve, 18.
 » Jacob, greve, riksmarsk, 10, 16, 19, 30.
 » Magnus, greve, 10, 15, 17, 18, 21, 22, 26, 28, 29.
 » Maria Sophia, 2, 8 10.
 » Pontus Fredrik, greve, 30.
- Deken, Carl, 251.
 Deventhall, Hans, ryttmästare, 8.
 Desmarées, Georg, 140.
 Ditmar, Johan, 5.
 Djurklou, G., frih., 72.
 Dorete, baron, 10.
 Douai, abbé, 43.
 Dreling, Casper, borgare, 16.
 Drufva, kapt., 184.
 von Duderberg, Anna Elisabeth, 6.
 Dulong, Pierre Louis, professor, 117.
 Dumas, Jean Baptiste, professor, 116.
 du Meril, Edélestand, 165.
 Durchman, Osmo, 48, 237.
 Duseus, Herman, 245.
 Duvand, herr, 93.
 Duvall, f. Kierman, general, 228.
 Duwall, Elsa, 49.
 » Jakob, frih., landshövding, 49.
- Düben, baron, 233.
 » fröken, 190.
 Dührin, överste, 27.
 Dyeken, Ingemar, 169.
 von Döbeln, Ernst, doktor, 244.
- E**berstein, professor, 64.
 Edgren, släkten, 136.
 » Anders H., sjökapten, 137.
 » Johan, 137.
 » P. A., fältläkare, 136.
 » Th., disponent, 136.
- Edmund Slemme, 68.
 Ehrencron-Müller, H., bibliotekarie, 252.
 Ehrenstrahl, 223, 224.
 Ehrensvärd, greve, 94, 192.
 » G. J., friherre, 91.
 von Eitzen, Ernst Günther, 25.
 Ek, J. G., professor, 138.
 Ekeblad, greve, 194.
 » , Johan, 1.
 Ekeblad (till Stola), släkten, 72—87, 178—182.
 Ekehjelm, Sigrid, 135.
 av Ekenstam, Carl, major, 122.
 Ekstrand, 237.
 Ekströmer, Carl Johan, livmedikus, överkirurg, 119.
 Ekestubbe, fröken, 193.
 Elfstrand, P., fil. lic., 249.
 Elgenstierna, Gustaf, 65, 66, 73, 79, 238.
 Emanuel, portugisisk furste, 25.
 Enblom, Lars Erik, lärftskramhandlare, 124.
 Engelhardt, J. H., professor, 138.
 Erik XIV, konung, 228.
 Erik den helige, 67.
 Erik, hertig, 169.
 Erik Ejegod, 67.
 Ericsson, Georg J. V., fil. mag., 142.
 Eriksson, Anders, 82.
 » Jösse, 78, 182.
 Erlandsson, Elis, kamrer, 63.
 Ernberg, O., akademisekreterare, 130.
 Erslev, Kr., riksarkivarie, 250.
 Ervastdotter, Ingegärd, 74.
- Esberg, Zakarias, biskop, 249.
 Esbjörn i Norberg, kyrkoherde, 78.
 Eskilsdotter, Ingeborg, 170, 171, 175.
 Eskilsson, Anders, 170, 175.
 von Ess, holländsk gesant, 12.
 von Essen, 245.
 Estridsen, Svend, 68.
- F**adersdotter, Katarina, 73.
 Falckenberg, C., cerem.-mästare, 207.
 Falcone, 94.
 Falk, Alma, 183.
 Falkenberg, riksråd, 106.
 » Henrik, överste, 2.
 » Melcher, 2, 3.
 av Falkenstein, greve (Josef II), 104.
 Feif, Jacob, 12.
 Fellbom, Anna Dorothea, 240.
 v. Fersen, fröken, 105.
 » Axel, greve, akademikansler, 40.
 » Sophie, grevinna, 91, 97.
- Fick, 218.
 Finne-Grön, S. H., stadsarkivarie, 142.
 Finnsson, Jösse, 182.
 Finssön, Ogmund, 67.
 Finvedsson, Anund, marsk, 73.
 Fleetwood, frih., kammarherre, 80.
 » H., frih., 180.
 Fleischer, Hans, 67.
 Fleming, Clas, greve, 43.
 » Clas, amiral, 11, 12.
 » Henrik, generalmajor, 11.
- Flygge, Peter, generaltullinspektör, 135.
 Fock, baron, landshövding, 38.
 Folkessdotter, Beata, 75, 80.
 Folkessön, Bengt, 67.
 Folkungaätten, 71.
 Forslund, Karl Erik, 83.
 Forsner, And., hovkvartermästare, 186.
 Forssander, Johan, 245.
 Forssell, Nils, 147.
 Forström, Johan, frälseinspektör, 49.

- Franzén, 61.
 » J. A., folkskolin-
 spektör, 246.
 Fredenstierna, fru, 210.
 » fröknar, 210,
 217, 219.
 » hovrättsråd,
 210, 214.
 Fredrik, konung av Dan-
 mark, 19.
 Fredrik II, 97.
 Fredrik den store, 144.
 Fredrik Wilhelm II av Preus-
 sen, konung, 106.
 Friedrich, prins, 188, 190,
 191, 192, 206—220.
 Fries, Bengt Fredrik, pro-
 fessor, 120.
 Frisk, Sara, 124.
 Froilig, 77.
 Frondin, 39.
 Frowenloff, Markvard, 77.
 Fryxell, Anders, 113.
 Fuchs, doktor, 21.
 Funck, släkten, 143.
 » riksråd, 185.
 » Carl G., baron, 185.
 » Thomas, borgare, 11.
 Furugreen, Erich, kapten,
 143.
 Fürstern (Förster), Hans Ge-
 org, sekreterare, 19, 20.
 Fähræus, Ol. Im., 156.
- Gahm Persson, 245.
 Garberg, släkten, 249.
 Gauffin, Axel, 140.
 Gay-Lussac, Joseph Louis,
 professor, 117.
 Geijer, 136.
 » Alma, professorska,
 42.
 » Elisabeth, 240.
 Geisse, Johan, generallöjt-
 nant, 119.
 Geffroy, 165.
 von Gerlach, Leopold, gene-
 ral, 151.
 Gerlaksdotter, Anna, 81.
 Gestrinus, professor, 27.
 Gezelius, Johannes, prokan-
 sler, 255.
 Gibson, 119.
 Gjörwell, 60, 186, 187.
 Goltstein, överste, 10.
 Gothenius, J., 138.
 Graff, Johannes, resident, 25.
 Gramstorff, legationssekre-
 rare, 91.
- Gregorius, av Stavreimsæt-
 ten, 69.
 Grien, 103.
 Griessheim, gesant, 16, 17.
 Grå, 101.
 Grönholm, August Wilhelm,
 bokhandlare, 51.
 Gröning, translator, 101.
 Grönwall, F. W., hovrätts-
 råd, 66.
 Gudmarssön, Ulf, 67.
 Gullberg, Hj., fil. dr., förste
 aktuarie, 129.
 Gustaf III, konung, 48, 63, 92,
 98, 124, 131, 144, 165,
 167, 174, 176, 229, 252,
 255.
 Gustaf II Adolf, 55, 191.
 Gustaf IV Adolf, 152, 254.
 Gustaf Adolf, kronprins, 99.
 Gustafsson, Gustaf, greve,
 16, 18.
 Gübers, Elisabet, 12.
 Günther, Ernst, envoyé, 139.
 Gyldenhoff, Agnes Marga-
 reta, 6.
 (Gyldenhoff), Balthasar Thi-
 le, 6.
 Gyldenlöve, Nils Henriks-
 sön, 70.
 Gyldenstolpe, greve, 111.
 » Nils Filip,
 landshöv-
 ding, greve,
 101, 102.
 Gyllenanckar, Gabriel, vice
 ståthållare, 11.
 Gyllengranat, 252.
 Gyllenhjelm, Carl Carlsson,
 riksamiral, 24, 27.
 (Gyllenknoster), Olsson. Kri-
 stoffer, bergsman, 143.
 Gyllenstierna, 189, 190.
 » Erik, riksråd,
 18, 19.
 Gyllensvahn, överste, 218,
 224.
 Gyllensvärd, G. V., 63.
 Göthe, Erik Gustaf, 115.
 Göös, grevinna, 194.
- von **H**artman, L. G., 61.
 Haftore, 69.
 Haftoressön, Jon, 67, 69,
 70.
 » Sigurd, 69, 70.
 Hall, 140.
 Hallendorff, Carl, prof., 63,
 150, 162.
 Hallstensson, Inge, konung,
 141.
- Hamilton, 245.
 Hammarsköld, C. G., över-
 ste, 2.
 » Per, lands-
 hövding, 2,
 7, 8.
 » Vendela, 2.
 Hammerstein, general, 27.
 Hans Skåning, 81.
 Hansdotter, Gudlög, 179,
 180, 182,
 Hansson, Anders, 72, 79,
 182.
 » Ingel, 83, 180.
 » Jeppe, 180.
 (Svinhuvud), Hansson, Jep-
 pe, 83.
 Hansson, Jost, kamrer, 7, 8.
 » Jöns, 179, 180.
 Harald Hårfagre, 69.
 Harald Kesja, 67.
 Hare, kryddkrämare, 124.
 Hartman, 203.
 » Georg, överste-
 löjtnant, 21.
 Hartmansdorff, 115, 136.
 Hasenkamph, lagman, 189.
 Hasselblad, Åke, krigsråd,
 251.
 Hasselrot, släkten, 63.
 » Axel, 63.
 Hartzfelt, österrik. fältmar-
 skalk, 13.
 von Haubitz, Anna, 49.
 Hausen, Reinh., 142.
 Hay, släkten, 137.
 Hedenström, Nils Gustaf,
 segelduksfabrikör, 50.
 Hedman, Anders Mattsson,
 handlande, 235.
 » Brita, 235.
 » Carl Gustaf An-
 dersson, hand-
 lande, 235.
 » Lovisa Theresia,
 235.
 Hedvig Elisabet Charlotta,
 86.
 Heidenstam, 215, 218, 221.
 » arkitekt, 197.
 von Heidenstam, Gustaf,
 41.
 Hellström, Gunnar, 143.
 Hemming (Nicolai), ärke-
 biskop, 73.
 Hemmingsson, Olof, 81.
 Henger, Johannes, pastor, 7,
 8.
 Henrik IV, 151.
 Henrik av Preussen, prins,
 97.

- Henriksdotter, Lycka, 77.
 Henriksson, Jakob, 178, 179, 182.
 Henriksson, Jöns, borgmästare, 11.
 » Magnus, 180.
 » (Gyldenlöve), Nils, 70.
 Herdin, K. W., 36.
 Hertzberg, John, 247.
 Hessen Cassel, Fredrik av, lantgreve, 10, 11, 15, 16, 18.
 Hessen-Darmstadt, Ludvig av, lantgreve, 21, 22.
 Hessenstein, fältmarsk., greve, 188, 191.
 Hidén, K. J., 48, 52.
 Hierta, baron, 218.
 » löjtn., b:n, 188.
 Hüsing, Magdalena, 11.
 Hildebrand, 169, 172.
 » B. E., 176.
 » Emil, 150, 161, 162.
 » Sune, 60, 66.
 Hilleström, Per, 140.
 Hindbeck, Carl Magnus, hovrättsråd, 119.
 Hindrichsdotter, Anna Margareta, 240.
 Hindrichsson, Hindrich, 240.
 Hjelmqvist, Fr., konsistorienotarie, 246.
 Hjorth, Richard, 57.
 Hjärne, Harald, 63.
 Hochhusen, Johan, borgare, 9.
 Hoefer, 147.
 Hoff, gesant, 16.
 Hogenskild, Klemens, 82.
 Holmberg, Anton, f. d. sekreterare, 251.
 Holmgersson, Ulf, 68.
 Holmin, student, 37.
 Holmstedt, A. M., fru, 239.
 » Hans Tiburtz, kor-nett, 240.
 » Hindrich, kommissarie, 239.
 » Jakob, 238, 239.
 Holmvidsdotter, Birgitta, 170, 175.
 Holmvidsson, Ambjörn, 170, 175.
 Holstein-Sönderborg, Ernst Günter av, hertig, 19.
 Hoppe, Ragnar, 140.
 Horn, riksråd, 214.
 Horn, Agneta, 1.
 Horn, Claes, 189, 190, 206.
 » Gustaf, fältmarskalk, 9, 11, 27.
 Hundrup, 250.
 Hussman, Gertrud, 9.
 Hänniken, Jochim, doktor, 22, 28, 29.
 Hyllén-Cavallius, G. överstelöjtnant, 246.
 Håkan V, Magnussön, konung, 69.
 Håkansson, Håkon, 69.
 Hård, Johan Ludvig, preussisk generallöjtnant, 97.
 » Nils, 78.
 Hägg, S. A., 40, 46.
 Höcke, Magnus, danskt riksråd, 33.
 v. Höpken, 95.
 » f. v. Fersen, Ulla, grevinna, 102.
 Hörner, Johan, 140.
 Idman, Fredrik, sjökapten, 50.
 » Lovisa Charlotta, 50.
 Impivaara, Heikki, 234, 237.
 Indebetou, Govert, 56, 66.
 Inge, d. y., 67.
 Ingebyörn i Rörebo, 72.
 Ingebjörnsson, Karl, ståthållare, 72, 73.
 » Kettilbjörn, 72.
 » Lars, 72, 73.
 Ingeborg, 69, 173, 175.
 » hertiginna, 73.
 Ingegerd till Öja, fru, 72.
 Ingemarsdotter, Agneta, 182.
 Ingemundsson, Niels, rid-dare, 167, 169.
 Ingesson, Ragnvald, 68.
 Jakobsdotter, Maria, 49.
 Jacobsson, Jacob, 49.
 Jacob i Simbla, 72, 74.
 Jakobsson, Hans, 74, 78, 81, 82, 182.
 » Lage, 81.
 » Peder, 81.
 Jan, konung, 228.
 Jansson, Hans, bondeståndstälman, 146.
 Jegerhorn, fänrik, 231.
 Jernfeldt, fröken, 227.
 » överstinna, 227.
 » Olof Persson, 135.
 Joensson, Erik, 81.
 Johan Casimir, pfalzgreve, 16, 30.
 Johanson, (Argus), 115.
 Johansson, Bonde, 173.
 » Hans, prokurator, 34.
 Johnsson, J. W. S., dr., 249.
 Jonasson, Per, 248.
 Jonsdatter, Cecilia, 68.
 Jonsdotter, Botilda, 175.
 » Kristina, 168, 169, 171, 175.
 Jonsson, Bo, 168, 177.
 » Folke (Blå), 169.
 » Ingel, 181.
 » Kettil, 168, 171, 175.
 » Lars, 80.
 » Niclis, 168, 169, 170, 171.
 » Nils, 171.
 » Sune, 172.
 Jonssön, Brynjulf, 68.
 Josef II, kejsare, 104.
 Jousoupov, prins, 107.
 Juel, Peter, dansk resident, 18, 33.
 de Juigné, markis, 93.
 Jung, madame, 226.
 Juselius, August, 52.
 » Gabriel, 50.
 Jöns, kyrkoherde, 81.
 Jönsdotter, Gertrud, 181.
 » Inga, 74.
 » Kerstin, 182.
 » Dan, 181.
 » Hans, 180, 181.
 » Karl, 74.
 » Knut, 180.
 » Palne, 74.
 Jörgenssen, 237.
 Kahila (Laurén), Kaarlo Juhon, vice häradshövding, 52.
 Kalling, greve, 224.
 Kalmberg, löjtn., 199, 200, 201, 202, 203, 205.
 Karkman, Henrik, rådman, 8.
 Karl XI, 252.
 Karl XIII, 151.
 Karl XIV Johan, 149—166

- Karlsson K. H., 67, 68, 70, 79, 80, 82.
 » Anders, rådmän, 74.
 » Folke, 73.
 » Jöns, underlagman, 72, 74.
 » Kettill, 167, 173.
 » Peder, 72, 73.
 Kaunitz, greve, 105.
 Kettilsson, Jon, 168, 169, 171, 175.
 » Karl, 173.
 » Nils, 73, 167, 171, 172, 173, 174, 176, 177.
 » Nils, ståthållare, 167, 168, 169, 175.
 Kexsunds-släkten, 141, 253.
 Key, Ellen, 153.
 » Emil, 153.
 Kinnimundt, Johan Bernh., 186.
 Kjellberg, Carl M., 167.
 v. Kjörning, Georg, kommerseråd, 91.
 Kleiche, Ditrich, 19.
 Klein, Johan, skräddare, 240.
 » Maria, 239, 240.
 Kleist, gesant, 22, 23, 27.
 Klevenfeldt, 250.
 Klicken, 203, 232.
 Kling, Sophie, 40.
 Klingspor, C. A., riksheraldiker, 242.
 » (Clingspor), [Staffan], generalmajor, 14.
 Klint, Gustav, löjtnant, 252.
 » Johan, vice lagman, 6.
 Knaust, släkten, 137.
 Kniphausen, 97.
 Knud Lavard, 68.
 Knut den helige, 69.
 Knutsdotter, Ingegärd (Blå), 82.
 Knutsson, Joan, 175.
 » Jon, 171.
 » Karl, konung, 175.
 » Per, 83.
 » Torkel, 169.
 Kojett, löjtnant, 215.
 Kolthoff, Herman, kommerseråd, 249.
 Komenoff, Elisabeth, 51.
 Kourakin, prins, 97, 98.
 Krabbe, kapten, 231.
 Kraft, d. y., 140.
 Kraft, d. ä., 140.
 von Kraft, David, 140.
 Kristiern från Öland, 167, 175.
 Kristiernsdotter, Kristina, 168, 170, 171, 172, 175.
 Kristiernsson, Erik, 168, 170, 171, 175.
 » Johan, 174.
 » Karl, 167.
 » Kristiern, 167, 168, 170, 175.
 » Likvid, 168, 175.
 Kristinasson, Nils, 168.
 Kruse, Johan, 10.
 » (Krauss), Johan, riksråd, 13.
 von Krüdener, fru, 62.
 Kråka, Cnut, 3.
 Kröningsvärd, C. G., 75, 180.
 Kugelberg, Bror, kapten, 246.
 » f. Berndes, Hanna Maria, 184.
 Kullenberg, dansmästare, 41.
 von Köhler, Anna Margareta, 234, 236.
 » Hans Henric, överstelöjtnant, 234.
 Kölgren, E., rektor, 133.
 Königsmarck, general, fältmarskalk, greve, 20, 25, 27, 28.
 » generallöjtnant, 13.
 » Emilie, grevinna, 140.
 » Maria Aurora, 55.
 » Otto Wilhelm, 244.
 Königstedt, fröken, 210.
 Lafrensen, 140.
 von Lafert, Fredrik, hovjunkare, 22.
 Lagerbjelke, 254.
 Lagerfeldt, 188, 219, 225.
 Lagergren, Helmer, postmästare, 72, 143, 178, 237.
 » Johan Evert, 245.
 Lagerheim, E., 113.
 Lagesdotter, Barbro, 81.
 » Brita, 81.
 Lagesdotter, Gertrud, 81.
 » Kjerstin, 81.
 Lagesson, Hans, 81.
 » Jakob, 81.
 » Nils, 81.
 Lagrelius, Axel, 247.
 Lagus, 237.
 Lallin, jungf., 200.
 Landin, C. L., justitieombudsman, 119.
 Langenskiöld, 61.
 Langman, Gustaf, 9.
 » Tönnes Henriksen, landshövding, 9.
 Lantingshausen, 97.
 L'Archevesque, 191.
 Lars Hyttekämpe, 77.
 Larsdotter, Benkta, 80, 82.
 » Karin, 80.
 Larsson, Anders, bergsfogde, 78.
 » Ludvig, lektor, 246.
 » Nils, 83, 84.
 Laurelius, Olaus, biskop, 17.
 Lawin, kyrkoherde, 196.
 Lebas, Philippe, 149.
 Leijonhufvud, K., 137.
 » Ebba, 204.
 » Margaretha, 48.
 Leneus, ärkebiskop, 17.
 Lengnick, 250.
 Leonora, pfalzgrevinna, 11, 16.
 Leopold, ärkehertig, 20.
 Lesch, Bruno, rektor, 62.
 Lewenhaupt, A. F., greve, överhovstallmästare, 91.
 » Adam, greve, 66.
 » Adolf, greve, 93.
 » Charles Emil, 140.
 » Gustaf, generalmajor, 15, 26.
 » Gustaf Adolf, greve, 19.
 v. Liebig, Justus, friherre, professor, 116.
 Lieven, 95.
 Likvidsson, Hemming, 170.
 » Peter, 169, 170, 175.
 Liljering, Eva Catharina, 234.
 Lillieström, 19.
 de Linar, Gustave, greve, 62.
 Lind, H. D., 252.

- Lindahl, E. W., lektor, 251.
 Lindberg, Otto, landskans-
 list, 132.
 von der Linde, Elisabet, 2,
 3, 5, 7.
 » Erich, mar-
 skalk,
 10, 18.
 (von der Linde), Erik, Lars-
 son, 4.
 von der Linde, Gertrud, 3,
 5.
 » Lorens, ge-
 neralmajor,
 18.
 » Margareta,
 13.
 » Vendela, 9.
 Lindegren, Nils Nilsson, hä-
 rold, 11, 24.
 Lindh, J. E., 255.
 Lindman, släkten, 247.
 Link, Ingeborg Markvards-
 dotter, 79, 82.
 » Markvard, 80, 82.
 von der Lippe, Philip, gre-
 ve, 10.
 Lissander, kommerseråd,
 208, 227.
 Ljungberg, Valdemar, 250.
 Ljungfors, Vilh., 130, 133.
 Long, 113.
 Lothringen, fursten av, 30.
 Lotscher, bankokommissarie,
 216.
 Lovisa Ulrika, drottning, 86.
 Ludvig XIII, 151.
 Ludvigsson, Ludvig, 72.
 » Rasmus, 80, 81,
 167, 172.
 Lundquist, A. T., banko-
 kommissarie, 251.
 Lundberg, Gustaf, 140.
 Lydersson, Jöns, 181.
 Löfberg, Elias, borgmästare,
 133.
 » Magnus, mantals-
 kommissarie, 133.
 Löfgren, Bernhard, kamrer,
 137.
 Löwenhielm, f. v. Fersen,
 Augusta, gre-
 vinna, 102.
 » Gustaf, 113—
 123, 162.
 Löwenklou, kommissarie,
 20.
 Magnus, hertig, 49.
 Magnus Barfot, 67.
 Magnusdotter, Helena, 49.
 » Ingegerd, 69.
 » Kristina, 73.
 Magnussön, Knut, 69.
 Malmberg, ätten, 140.
 von Malmberg, ätten, 140.
 Mannerfelt, Carl Otto, kap-
 ten, 247.
 Mannerheim, C. E., greve,
 geheimeråd, 61.
 Manteuffel, Johanna Mar-
 gareta, grevinna, 96.
 Marcks, Fridr., 188.
 Marcks von Württemberg,
 Eric Vilhelm, 212.
 Marcks von Württemberg,
 Fredric, 212.
 Margareta, 68, 77, 169, 170,
 175.
 Margareta Fredkulla, 68.
 Maria, pfalzgrevinna, 10, 17.
 Maria Feodorowna, stor-
 furstinna, 111.
 Marmier, Xavier, 151, 165.
 Marmontel, 144.
 Marquardsdotter, Kerstin,
 143.
 Markvardsson, Gerlak, 81.
 Marquardsson, Hans, bergs-
 man, 143.
 » Olof, 143.
 Martin, Elias, 140.
 Mattsson, Greger, 182.
 Mazzarini, kardinal, 16, 17,
 19.
 Mechelin, Gustaf Johan, fil-
 dr., 48.
 » Leopold (Leo)
 Henrik Stanis-
 laus, senator, 48.
 Mecklenburg, Carl av, her-
 tig, 9, 10, 18.
 de Meij, hovjunkare, 22.
 Melitz, Michael, 3.
 Mellin, Edith, 52.
 » Lars Wilhelm, må-
 larmästare, 52.
 Messenius, Arnold, 29, 167.
 Michaelsdotter, Elin, 77, 78.
 Michelsson Tasto, Magnus,
 74.
 Mitscherlich, Eilhard, pro-
 fessor, 116.
 Montgomery, G. R. G., rytt-
 mästare, 242.
 Morris, Ira Nelson, minister,
 139.
 Mouschin-Pouschkin, greve,
 minister, 103, 108.
 Mulder, G. J., 114.
 Munch, P. A., 69, 141.
 Munthe, Arnold, kommen-
 dör, 252.
 » Sven Abraham, t.
 f. statssekreterare,
 121.
 Murman, Henrik, borgare,
 9.
 Murray, Andreas, doctor,
 239.
 Mäns-släkten, 141, 253.
 Månsson, Joseph, rådmän,
 143.
 » Knut, 182.
 Mårten Skinnare, 82.
 Möller, Bert, förste bibliote-
 karie, 145.
 Mörner, släkten, 55.
 » Axel, generallöjt-
 nant, statsråd, 117.
 » B., 55.
 Mörner av Morlanda, Loui-
 se, grevinna, 53.
 Nachrei, 218.
 Napoleon, 150, 160, 254.
 av Nassau, Henrik, greve,
 10.
 von Nassau, Amelia, gre-
 vinna, 22.
 Naclerus, släkten, 143.
 Naumann, Erik, 113.
 Nef, Maria, 11.
 Neuman, Hans, direktör,
 13.
 Neuwmann, Peter, sekretera-
 re, 19, 20.
 Niclisson, Johan, 171, 172,
 174, 177.
 Nilsdotter, Ingegärd, 73.
 » Klara, 81.
 » Märta, 75, 80,
 248.
 Nilsson, Ida, 141.
 » Ingemar, 182.
 » Johan, 175.
 » Kristiern, 167, 169,
 173, 174, 175, 177.
 » Kristiern, drots,
 167.
 » Kristiern, ståthål-
 lare, 167.
 » till Traneberg, Nils,
 12.
 » Otto, 78, 84.
 » Sven, professor,
 141.
 » Valentin, rådmän,
 13.
 Nolcken, baron, 233.

- von Nolcken, Gustaf Adam, 94.
 » Johan Fredrik, 86—112, 144.
 Norden, Casper, borgare, 8.
 Nordencreutz, öfverste, 189.
 Nordenfeldt, Johan Olofsson, 136.
 » Olof, 136.
 » f. Gråsten, Regina, 136.
 Nordenskjöld, Otto Henrik, 252, 253.
 Nordensvan, generalmajor, 242.
 Nordenswärd, Niklas, 136.
 Nordenswärd-Nordenfelt, ätten, 135.
 Nordling, 202.
 Nyström, Maja Stina, 50.
 Nytorps-släkten, 141, 253.
- O**denkrantz, Arvid, 247.
 Odowalsky, öfverste, 27.
 Ogielvie, fröken, 198, 199, 200, 202, 204.
 Olof i Tällberg, präst, 77.
 Olofsdotter, Catharina, 12.
 » Helga, 77, 78, 182.
 Olofsson, Abraham Ervast, färgaremästare, 235.
 » Henrik, 240.
 » Henrik, proviantmästare, 7.
 » Hindrich, 239, 240.
 » Markvard, 181.
 » Olof, 80.
 Orlík, Hans, 68.
 Olsson, Vilken, 178, 181, 182.
 Oskar I, 149, 150, 152, 158.
 v. Osten-Sacken, baron, 99.
 Osterman, greve, 108.
 van Overbeck, Peter, 5.
 Oxenstierna, Axel, rikskansler, 13, 18, 29.
 » Eva, 55.
 » Gabriel Bengtsson, greve, riksskattmästare, 27.
 » Gabriel (Gabrielsson) 18.
 » Gabriel Gustafsson, riksdrots, 2, 3, 10.
- Oxenstierna, Gustaf, 2.
 » Gustaf Gabrielsson, riksråd, 10, 19.
 » Johan, greve, 28, 29.
 » Thure, 10.
- P**aijkull, general, 27.
 » major, 225.
 Palentin, engelsk riddare, 21.
 Palmrot, Carl Fredrich, hovsekreterare, 240.
 » Peder, hovsekreterare, 239, 240.
 Palmqvist, släkten, 137.
 Palmstedt, Karl, professor, 118.
 Palmstierna, N. F., 113.
 Panin, Nikita, minister, greve, 98, 107, 108, 112.
 Pantzerhjelm, ätten, 238—241.
 Pasch, Lorens, d. y., 140.
 » Ulrika, 184, 225, 226, 227.
 Paul, storfurste, 94, 111.
 Pauli, 231.
 » major, 188.
 » överstelöjtnant, 224.
 Peaton, ärkebiskop, 103.
 Pedersdotter, Margareta, 81.
 Pedersson, Erik, 77, 78, 82.
 » Karl, 72, 75.
 » Nils, 81.
 » Ulf, 82.
 de Pega, Antonius, spansk gesant, 30.
 Peligot, E. M., professor, 116.
 Pelouze, Theophile Jules, professor, 121, 123.
 Peringskiöld, 167, 177.
 Persson, Anders på Rankhyttan, 79.
 » Anders d. y., 79.
 » Karl, 73.
 » Mårten, kamrer, 8.
 » Olof, 81.
 Peter III, 90.
 Petersson, A. G., redaktör, 141, 253.
 Pettersson, Nils Gustaf, disponent, 254.
 Pettersson, Birger, 67.
 Peyron, Claes, ministerresident, 108.
 Pfeiff, Daniel, baron, 87.
- von Pfuel, Cath. Elis., 55.
 Philp, ätten, 234—237.
 Pik, Beata, 82.
 » Botilla Benktsdotter, 75.
 » Knut, 75, 80.
 » Magnus, häradshövding, 82.
 » Måns Knutsson, 82.
 Pilo, 140.
 Pingaud, Léonce, 149.
 Piper, greve, 97.
 » hovintendent, 192.
 v. Platen, öfverste, 185.
 Platen, C. G., hovstallmästare, 146.
 Poignant, 249.
 Pontelius, Richard Teofil, kapellan, 51.
 Pontin, Magnus Martin, hovmedikus, medicinalråd, 117.
 Poppelman, J. C., biskop, 138.
 Poppius, 114, 119.
 Posse, greve, 206.
 » Anna, 136.
 » Jöns Lagesson, 75.
 » Märta Jönsdotter, 72, 74, 75.
 Potemkin, prins, 104.
 Potocki, Leo, greve, minister, 117.
 Pouschkin, greve, löjtnant, 103.
 Prytz, biskop, 17.
 Pugatjev, 90.
 von Putbus, baron, gesant, 22, 26, 27.
 Pålman, A., kapten, 66.
- Q**vitzo (el. Tasto), 72, 74.
- R**æder, 68.
 Ragnvald Knapphövde, 68.
 Ragnvaldsdatter, Ingrid, 68.
 Ragotsky, furste av Siebenbürgen, 17.
 Ram, Antonius, 18.
 Rambolsson, Peder, 80.
 Ramborg, 168, 173, 175.
 Ramm, Axel, 250.
 Ramsay, J., 52, 55.
 Refsum fra Romenike, ätten, 253.
 » Helge, 253.
 » Sverre, 253.
 Rehbindner, 61.

- Relander, Anders Emanuel, kronofogde, 52.
 Reuter, Erik, överstelöjtnant, 34.
 Reuterholm, Gustaf Adolf, 183—233.
 Rhezelius, I. H., 56.
 de Ribas, m:e, 102.
 Ribbing, 188, 189, 222, 223.
 » riksrad, 186, 214, 227.
 Ridderstolpe, riksråd, 210, 218, 223.
 » Gustaf, friherre, 65.
 Redewin, general, 21.
 Rietz, 176.
 Rigal, M., 147.
 Roberg, släkten, 137.
 Rogberg, 245.
 Romanzow, Serge, greve, ambassadör, 102.
 Roos av Hjelmsäter, Leonard Henrik, artist, 136.
 Rose, Heinrich, professor, 116.
 Rosén, Johan, 138, 145.
 Rosenhane, Schering, 55.
 Rosenqvist, major, 232.
 » Gustava, 50.
 » Johan, murmästare, 50.
 Rosenstierna, Gundil, 11.
 Roslin, 140.
 Rotlieb, kammarråd, 213.
 Rudenschiöld, riksråd, 227, 229.
 » Magdalena, 136.
 » Thure, 226, 229, 230, 231.
 Rühlenberg, Hans, page, 19.
 Rynning, Erik, riksamiral, 19.
 Rysslander, Katarina Nilsdotter, 235.
 Rålamb, 186, 188.
 » A., friherre, 110.
 » G., 55.
 » Broder Andersson, riksråd, 19.
 Rödning, R., rektor, 138.
 Röök, krigsråd, 189.
 Sabelhierta, kapt., 185.
 Sachs, Joseph, generalkonsul, 146.
 Sachsen, Frans Albrecht av, hertig, 8.
 Sachsen-Lauenburg av, August, hertig, 21.
 Sachsen-Lauenburg av, Frans Henrik, hertig, 10, 19.
 Sachsen-Lauenburg av, Henrik Julius, 16, 18, 19, 20.
 Sagulin, Benjamin, 48, 49.
 Sahlgren, Jöran, docent, 144.
 Saltzau, överstelöjtnant, 8.
 von Saltzen, Otto, 25.
 Say, Léon, 158.
 Schauman, Aug., 61.
 » F. L., 61.
 » Georg, 61.
 Schartau, Sigurd, lektor, 134.
 von Schéele, Frans, överintendant, 251.
 Scheffer, 95.
 » grevinna, 194.
 » grevar, 105.
 » A., 143.
 » Carl, riksråd, 92, 97, 194, 207.
 » Henrik, 5.
 Scheringsson, lektor, 43.
 Schnüt, fransk resident, 22, 24.
 Schram, Claës E., kamrer, 137, 254.
 Schröder, prof., 43, 45.
 » H., biskop, 138.
 Schröderheim, Elis, 140.
 Schuwaloff, greve, 93, 98.
 Schück, H., 67, 68.
 Schwartz, Emanuel, handelsman, 239.
 » Gustaf Magnus, 237.
 » Petter, råd och handelsman, 237.
 von Schwerin, Jacob Philip, riksråd, greve, 100.
 Schwerin, Otto, 196.
 Schönfeldt, hovintendent, 184.
 Segerwall, Harald, sekreterare, 240.
 Selinheimo, Vilho, 52.
 Selligren, Nils, kyrkoherde, 245.
 Sigurdsson, Bengt, 170, 175.
 Silfverhielm, 186.
 Silfversparre, 221.
 Silfverstierna, Johan Månson, sekreterare, 32.
 Silvé, Stefan, kommissionslantmätare, 236.
 Sinclair, 189.
 » riksråd, 227.
 Simla, Henrik, 178, 182.
 » Jacob (Jåp) Henriks-son, 80, 81, 178, 179, 181.
 Simelius, Gustaf Adolf, färgerifabrikör, 236.
 v. Simolin, Johan Mattias, 99, 104, 194, 207.
 Simonsson, Ivar, arkivarie, 66.
 Siurén, Anders, mässingslagare, 236.
 Siöblad, Adolph, 184.
 Siöstedt, Erik, 44.
 Siöström, C., stadsfogde 130.
 Skarstedt, 138.
 Skogman, 115, 120.
 » Elisabeth Jacobsdotter, 236.
 Skytte (Schütt), Bengt, baron, vice president, 11, 13, 23, 32, 33.
 » N., 1.
 Skytte av Sättra, Brita, 49.
 » Håkan, 49.
 Snel, doktor, 22.
 Snellman, 61.
 Sobell, Franciscus, licentiat, 21.
 Sofia Albertina, prinsessa, 140.
 Sonesdotter, Birgitta, 181.
 Soop (Sob), Mattias, riksråd, 11, 13, 34.
 Soterus, Henric Torstani, 138.
 Sparre, 173.
 » Carl, riksråd, 95.
 » Carl, överståthållare, 144.
 » Fredrik, rikskansler, 86—112, 144.
 » Lage Göstafsson, riksråd, 75.
 » (Spar) Lars, 14.
 » Lars, riksråd, 11.
 » Svante, riksmarskalk, 25.
 Sparrgren, 140.
 Spegel, Haqvin, 1, 60.
 Spies, Martin, fältskär, 19.
 Sprengtport, 197.
 Sprengtporten, 186.
 » Johan Vilhelm, ministern, friherre, 98, 157, 158.
 Stachieff, Alexander, legationsskreterare, 62.
 Stackelberg, greve, 107.
 Stackell, släkten, 137.
 Stake, Harald, friherre, riksråd, 2.

- Stake, Kerstin, 2.
 Stakieff, 194.
 von Stedingk, Curt, fältmarskalk, 144.
 » Victor, generalamiral, 144.
 Stefansdotter, Katarina, 73.
 Stenbock, Carl Magnus, 53—56, 66.
 » Fredrik, greve, riksråd, 27, 30.
 » Magnus, 55.
 » Nikolai Paul Fromhold Pontus, greve, 53.
 Stenman, Marcus, köpgesäll, 11.
 von Stiernman, 72, 172.
 Stig Hvitaleder, 68.
 Stille, Arthur, 63.
 Stjernhjel, Georg, 79, 143, 181.
 Stockenström, riksråd, 225.
 von Stockenström, Jeanne, 97.
 Stroganow, generalmajor, baron, 101.
 Strokirk, Anna Magdalena, kammarfröken, 111.
 » Oscar Fredrik, 140.
 Strömberg, språkmästare, 41.
 Strömbom, Sixten, 250.
 Sture, Anna Margareta, grevinna, 19.
 » Malin, 56.
 » Sigrid, 56.
 » Sten d. ä., 74.
 Sturzen-Becker, O. P., 162.
 Stürtzius, Johan Christoph, gesant, 22.
 Stüwert, Simon, amiral, 11.
 Styffe, 174, 177.
 Styrbjörnsson, Greger, 170.
 Stålhandske, släkten, 48—52.
 von Sulzbach, Christian August, pfalzgreve, 20, 21, 22.
 Sundberg, 200, 201.
 » släkten, 137.
 Sunesdotter, Märta, 172.
 Sunesson, Karl, jarl, 141.
 Suther, Per S., juvelerare, 108.
 Svanberg, Lars Fredrik, professor, 116.
 Svaretz, släkten, 143.
 Svinhufvud, släkten, 74.
 (Svinhufvud), Jeppesson, Hans, 83.
 Svinshwow (Svinhufvud), Jonisse, 181.
 Swalin, Olof August, med. dr., bataljonsläkare, 119.
 Swan, mons., 27.
 Sygnesius, predikant, 230.
 Sylvan, O., 162.
 Symbla, Henrik, 77, 78, 79.
 » Jakob, 79.
 » Karl, 78.
 Säre, Salomon Fredrik, livmedikus, regementsläkare, 119.
 Söderhjel, 237.
 Södersteen, H., kyrkoherde, 254.
 Sörensen, Einar, 245.
 Sörensson, Per, lektor, 63.
Tam, dr., mineralog, 120.
 Taraval, Hugo, 108.
 Tasto, Gottskalk, 74, 75.
 » Mikael Karlsson, 72, 74.
 Taubenschildt, Gustaf Hansson, 21.
 Tegel, 167, 173.
 Tegnér, Elof, 113, 245.
 Tengström, J., prokansler, 255.
 Tessin, Carl Gustaf, greve, 240.
 Thamm, major, 228.
 Thaulow, Moritz Kristian Julius, professor, 116.
 Théet, hovmarskalkinna, 216, 227.
 Thenard, Louis Jacques, professor, 117.
 Thiset, 250.
 Thomle, E. A., arkivarie, 142.
 Thorkelin, 69.
 Thordeman, Bror, 247.
 Thorsoe, A., 156.
 Thrige, B., 156.
 Thugut, envoyé, 107.
 Thyselius, släkten, 247.
 » Erik, skriftställare, 247.
 Tijssen, Martin, amiral, 12.
 Toll, generalguvernör, 132.
 » Hans, 141.
 Toll-Kucker, baron, 126.
 Tordsson, Nils, 77.
 Torstensson, Lennart, fältmarskalk, 8, 9, 12, 13, 16, 17, 18, 27, 28.
 Torvigge, Gustav Adolf, överste, förste stallmästare, 94.
 Trana, August Leopold, 138.
 Transköld, H. G., löjtnant, 239.
 Trolle, C. H., 254.
 Trolle-Wachmeister, 113, 114.
 Trolle-Wachtmeister, Hans Gabriel, greve, justitiekansler, 122.
 Tromp, holländsk amiral, 33, 34, 35.
 Tullberg, Hasse W., 129, 130.
 Tullerij, fransk ambassadör, 14.
 Tunberg, Sven, professor, 66.
 Tungel, hovkansler, 32.
 Turesson, Folke, 80, 179.
 » Folke, krigsråd, 75.
 Tyrkilsson, Nils, 170, 171, 175.
 Törne, magr, 192, 207, 219, 226.
 von Törne, P. O., professor, 255.
Ugla, akademiräntmästare, 128.
 » Evald Eson, 250.
 » Torsten, krigsdomare, 128.
 Ulfeldt, Corfitz, 28.
 » Corfitz, hovmästare, 13.
 Ulfhild, drottning, 141.
 Ulfsparré, vice amiral, 11.
 Ulfsparré av Broxvik, Hedvig, 2.
 Ulfsparré av Broxvik, Åke, friherre, landshövding, 2.
 Ulfsson, Greger, 181.
 » Greger, bergsman, 82.
 » Karl, marsk, 172.
 Ulfsson, Peder, 69.
 Ulrica, drottning, 223.
 Uxkul, Konrad Nikolausson, 126.
 le **V**aillant, Albertine, baronessa de Boubecque, 44, 47.
 Valdemar, hertig, 169.

- Valley, släkten, 249.
 › John, 249.
 › Marie Charlotte, 249.
 › Samuel, 249.
- Vasaätten, 167—177.
- Vassenius, Birger, astronom, 138.
- Vidkunssön, Erling, 69.
- von Vietinghoff, Barbara Juliane, 62.
- Vilkensson, Lasse, 81.
- Voss, 250.
- Vougt, Henrik, 5.
- Vrangel, 194.
- Vrigt, major, 232.
- Vrovenlof, 77.
- Wachtmeister, greve, 110, 112.
 › f. v. Bassewitz, änke-grevinna, 103.
 › Adam Bernhard, kammarherre, 103.
 › Axel, 245.
 › Axel, greve, kabinettskammarherre, 1.
 › Hans, friherre, riksråd, 26, 27, 28, 30, 31.
 › Henning, 245.
- Wacklin, Maria Josefsdotter, 236.
- Wadström, B., 138.
- Wærn, Jonas, landshövding, 42.
- Waldeck, greven av, 18.
- Waldemar I, 68.
- Wallach, O., 113, 116.
- Wallenstein, Johan August, kammarrättsråd, 60.
 › Nils Fredrik, statsråd, 60.
 › f. Gelhaar, Wilhelmina Charlotta (Mina), 60.
- Wallenstråle, M. G., biskop, 138.
- Waller, släkten, 143.
- Warmholtz, N., 61.
- Wasastjerna, Oscar, riddarhusgenealog, 63.
- Wasselius, Petter, 248.
- Watrang, 219, 222.
 › kammarherre, 225.
- Wedberg, Birger, justitieråd, 66, 124.
- Wellesley, lord, 255.
- Wennberg, O. Fr., hovkapellist, 142.
- De Werdt, Johan, fältmarskalk, 9.
- Wertmüller, 140.
- (Westfal) Hansdotter, Gert-rud, 81.
- Wetterberg, Gunnar, bibliotekarie, 141.
- Wickman, Maria, 52.
- Wiebe, Per, dansk resident, 9, 11.
- Wiede, L. C., 54.
- Wieselgren, 245.
 › H., 158.
 › Peter, 155.
 › S., 155.
- Wiet, unge greven av, 19.
- Wigert, släkten, 255.
 › Henrik Jakobsson, tunnbindare, 255.
 › Jakob, 255.
- Wijkmark, Henning, 255.
- Wilhelmina av Hessen-Darmstadt, storfurstinna, 94.
- Wingård, hovpred., 188.
- av Wingård, C. F., biskop, 138.
- Wirbij, greve, 29.
- De Witte, holländsk gesant, 12.
- Wittenberg, friherre, general, riksråd, 26, 28.
- Wolffensköld, Catharina, 6.
 › Henrik Wolf, 6.
- Wrangel, fröknar, 193.
 › riksrådinna, 225.
 › Carl Gustaf, fältmarskalk, 12, 19, 27, 30, 33.
 › Evert, professor, 126.
 › Frederik Bertoldsson, 126, 127.
- Wrangel, Hans, överste, 18.
 › Hans (Berthold), 126.
 › Helm., 13.
 › Herman, fältmarskalk, 22.
- Wrangel, Jurgen Bertholdsson, 127.
 › Vicke (Fredrik), 126.
 › Wolmar, 126, 127.
- Wrangell, Georges, 126.
- Wréeche, 97.
- Wréeche, mille, 95.
- Wrocheim, Wladisla Ferdinand, hovjunkare, 19, 20.
- Wulff, Henrik, slotskamrer, 8.
- Württemberg, Roderick av, hertig, 20, 21, 22.
- Wöhler, F., 113, 116.
- Yxkull, Elisabeth, 49.
 › Wolmar, hovmarskalk, 49.
- Zetterqvist, E. A., lektor, 246.
- Zettzel, assessor, 221.
- Zöge v. Mantteufel, Otto Jacob, minister, 92.
- Åkerhjelm, Gustaf Fredrik, friherre, statsråd, 119.
- Åkerman, Jacob, professor, 42.
 › Joakim, professor, 118.
- Åslund, släkten, 137.
- Åström, släkten, 137.
- Ärlig, J., 232.
- Ödmann, Samuel, 255.
- Örnberg, 240.
- Örnhielm, 172.
- Örnskiöld, 218.
- von Örten, Elisabet, 6.

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

TJUGUFJÄRDE ÅRGÅNGEN

1923

UTGIVEN AV

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

IVAR SIMONSSON

SAMFUNDETS SEKRETERARE

STOCKHOLM 1924

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

230327

INNEHÅLL.

	Sid.
Herman Campenhausens dagbok 1641—1653. Meddelad av <i>Gunnar Carlquist</i>	1
Den franske språkmästarens gravsten. Ett hundraårsminne. Av <i>K. W. Herdin</i> (med 2 ill.)	36
En i Finland ännu fortlevande släkt med namnet Stålhandske. Av <i>Osmo</i> <i>Durchman</i>	48
Carl Magnus Stenbock †. Av <i>Goverit Indebetou</i> (m. porträtt)	53
Richard Hjorth †. Av <i>G. F.</i> (m. porträtt)	57
Folkunga-ätten. Av <i>Hans Fleischer</i>	67
Släkten Ekeblad till Stola. I—II. Av <i>Helmer Lagergren</i>	72, 178
Johan Fredrik von Nolckens brev till Fredrik Sparre åren 1773—1781. Med- delade av <i>H. L. von Dardel</i> (m. 1 pl.)	86
Brev från Jakob Berzelius till Gustaf Löwenhielm 1838—1839. Meddelade av <i>Erik Naumann</i>	113
Gustaf III på stockholmspromenad. Meddelat av <i>B. W.</i>	124
Ätten Wrangels stamlinjer. Ett tillägg av <i>Georges Wrangell</i>	126
Torsten Uggla †. Av <i>Vilhelm Ljungfors</i> (m. porträtt)	128
Svenska porträttarkivets verksamhet 1916—1922. En rättelse.	146
Amedée de Clausade. Ett kapitel i de fransk-svenska förbindelsernas historia under 1800-talet. Av <i>Nils Forssell</i>	147
Vasaättens härstamning från Kristiern från Öland och vasavapnets uppkomst. Av <i>Carl M. Kjellberg</i> (m. 2 ill.)	167
Gustaf Adolf Reuterholms dagbok från åren 1775—1776. Meddelad av <i>Alma</i> <i>Falk</i> (m. 1 pl. och 1 ill. i texten)	183
Några för Anrep obekanta medlemmar i Finland av ätten von Philp. Av <i>Heikki</i> <i>Impivaara</i>	234
Ätten Pantzerhjelm's härstamning. Av <i>Gustaf Elgenstjerna</i>	238
Recensioner	242
Smärre meddelanden	60, 131, 247
Notiser	66
Personregister. Utarbetat av <i>G. E.</i>	257

Planscher.

Friherre Johan Fredrik von Nolcken. Porträtt av Alexander Roslin	86—87
Friherre Gustaf Adolf Reuterholm. Porträtt av Ulrika Pasch	226—227

Följande av samfundets skrifter utlämnas åt *ledamöter i samfundet* efter rekvisition hos sekreteraren, adr. Riksarkivet, Stockholm 2, till nedan-nämnda pris:

Svenska autografsällskapets tidskrift, Del I, n:r 1, 3, 7—12 årg.
1879—1888, (h. 2 o. 4—6 saknas), per n:r kr. 3: —.

Svenska autografsällskapets tidskrift, Del II, n:is 1—12 årg 1889—
1896, 340 sid.), lämnas fullständig till nedsatt pris av kr. 18: —.

Lösa häften för 3 kr. för varje häfte; dubbelhäfte n:is 11—12 för 6 kr.
Ex. tryckt på *bättre papper* (därav några få fullständiga årg. äro tillgängliga)
jämte *Register* till delarna I och II, även på *bättre papper* kr. 45: —.

Personregister till delarne I och II (44 sid.) kr. 6: —.

Personhistorisk tidskrift:

Årg. I (1898—1899) h. 3 o. 4 à kr. 3: 75 (h. 1 o. 2 slutsålda).

• II (1900) h. 1 o. 2 à kr. 3: 75 (h. 3 o. 4 slutsålda).

• III (1901) (slutsåld).

• IV 1902 — årg. XXIV (1923) à kr. 15 per årg. utom årg. VIII (1906),
som är slutsåld.

Handlingar, utg. genom samfundet:

I. S:t Nikolais kyrkas i Stockholm vigselbok, 1. 1604—1650 och 2. 1651
—1700 (182 sid.), utg. av F. U. Wrangel kr. 9: —.

II. En adlig och furstlig hofpredikant under 1600-talets senare hälft, P. G.
Öjer; utg. af Karl af Schmidt (82 sid.) kr. 4: 50.

III. Släkten Aminoff (slutsåld).

IV. Klosterfolket i Vadstena af C. Silfverstolpe (slutsåld).

D:o d:o tryckt å *bättre papper* (i få ex.) kr. 15: —.

V. Svenska porträtt i samlingarna vid Uppsala universitet, förteckn. af N.
Sjöberg (6+87 sid.) med 31 porträtt; ingår i Personhist. tidskr.
årg. III h. 3 o. årg. IV h. 1—4 (slutsåld).

VI. Svenskarne under dannebrogen 1848—50, med tillägg (102+24 sid.),
af B. Schöldström, med 97 porträtt. Erhålles gm C. E. Fritzes bok-
handel, Stockholm.

VII. Svensk genealogisk litteratur, förtecknad af J. A. Almquist (80 sid.) . kr. 6: —.

VIII. Porträttsamlingarna å Edsberg och Hedensberg (23 sid. och 14 porträtt
+ 56 sid. och 3 porträtt); ingå i årg. VI h. 3—4 och årg. VII h. 4.

Ny serie:

1. Köpings stads tjänstemän 1605—1905 af G. Elgenstierna (106 sid.);
ingår i årg. VIII h. 3—4.

2. Kalmar regementes chefer 1623—1907 af F. Rudelius (160 sid. + 23
porträtt); ingår i årg. IX h. 3—4.

Dödslistor från och med år 1899 till och med år 1903 à kr. 3: —.

3. Register till Personh. Samfundets porträttsamlingar årg. I—III (1906—08);
ingår i årg. XI h. 2—4 och XII h. 1—2; även separat kr. 6: —.

4. Personhistoriska anteckningar rörande Kristianstads magistrat och andra
stadens tjänstemän under åren 1700—1800. Af Karl Enghoff . . kr. 6: —.

5. V. Millqvist, Svenska Riksdagens Borgarstånd 1719—1866. Personhisto-
risk anteckningar (slutsåld).

6. Erik XIV:s almanacksanteckningar, hans dagböcker, ritningar och musik-
noter i urval, utg. af C. M. Stenbock; ingår i årg. XIV h. 2—3.

7. Olof och Caroline Wijks porträttsamling. Beskrifven af Nils Sjöberg; in-
går i årg. XV h. 4.

8. Grefve Reinhold von Rosens porträttsamling. Beskrifven af Nils Sjöberg;
ingår i årg. XVI h. 1—2.

9. Namnlistor över officerskårerna vid svenska s. k. mánningsregementen till
häst och stándsdragoner under stora nordiska kriget av V. Hamilton,
C. H. Kreüger och E. Leijonhufvud; ingår i årg. XVIII h. 1—2.

10. Namnlistor över officerskårerna vid svenska s. k. mánningsregementen till
fot under stora nordiska kriget av E. Leijonhufvud kr. 15: —.

STOCKHOLM 1924. KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER. 24065x